గణపతి

(ప్రథమ భాగం)

గ్రంధకర్త — కళాప్రపూర్ణ
శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం పంతులు

ప్రకాశకులు:
కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్స్.
సంస్కృతాంధ్ర బుక్‌డిపో [స్థా. 1882] రాజమండ్రి

రైట్
రిజర్వుడ్ } 1963

రాజేశ్వరి ప్రెస్,
రాజమండ్రి - 1963

గణపతి

...టవ భాగము

ప్రకరణము - 1

" శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం ।
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయే త్సర్వవిఘ్నోపశాంతయే "

విఘ్నేశ్వర దేవతానీకమైన స్తుతిశ్లోక మొకటి కలదు. ...ి వస్త్రములు ధరించువాడు, సర్వవ్యాపకుడు చంద్రునివలె ...నవాడు, నాలుగు భుజములు గలవాడు, ప్రసన్నమైన ...ముగలవాడు నగు విఘ్నేశ్వరుని సర్వవిఘ్న శాంతికొఱకు ...చుచున్నాడ " నని యీ శ్లోకమున కర్థము. సర్వతోముఖ ...త్యముగల యొకనొక బుద్ధిమంతుడు చమత్కారముగ ...కము గాడిదె నుద్దేశించి చెప్పబడినదని విపరీతార్థము ...చి చెప్పెను. అది యెట్లనగా శుక్లాంబరధర మనగా ధవళ ...ులు ధరించునది. చాకలివాడుదికిన తెల్లవస్త్రములు ...నదిగావున నీ శబ్దము గాడిదకే యర్థమగుచున్నదని ... విష్ణు శబ్దమునకు సర్వవ్యాపకత్వ మర్థ మున్నదిగదా. ...క్కడచూచిన నక్కడే కనబడుచుండును. కావున ...ష్ణుశబ్దమునకు గాడిదయే యర్థమని వాక్రుచ్చెను. ...నగా చంద్రునివలె ధవళమైనది. గాడిదె తెల్లగా

నుండును గావున నీ యర్థము నిర్వివాద మని
మనగా నాలుగు భుజములు గలది. గాడిదెకు
లుండుటవలన జతుర్భుజశబ్దము సార్థకమనియెను.
కావు; పాదములని చదువరు లెవ్వరైనను సందియ.
"నిరంకుశాః కవయః" యనునార్యోక్తి జ్ఞప్తికి దెచ
కవులు నిరంకుశులు, వారు పాదములు భుజములు చే
భుజములు పాదములు చేయగలరు. ప్రసన్నవదన
ప్రసన్నమైన ముఖము గలది ప్రసన్నమైన మనస్సుతో
యెడల దాని మొగము ప్రసన్నమైయుండును. కావున
నిర్వివాదమే. ఇటువంటి గాడిదను సర్వవిఘ్నోపశాం
ధ్యానించు చున్నాడనని యీ శ్లోకార్థమైనట్లు తన ని
పాండిత్య ప్రకర్షముచేత నా విద్వాంసుడు విపరీతార్థ
సమర్థించెను. గణపతి యనగా విఘ్నేశ్వరుడు. మహే
యొద్ద పరమభక్తులగు ప్రమథులను దివ్యులు కొందఱు
ఆ ప్రమథులకే ప్రమథగణమని పేరు. మహేశ్వరుడు ని
జాయమాన కటాక్షముచేతనో లేక నిరుద్యోగియైన తన కుమ
నేదేని నొక యధికారమునం దుంచవలయునను నిచ
నాయకుడు లేనియెడల బ్రమథులు కట్టుతప్పి చెడిపో
భయముచేతనో యా ప్రమథగణమునకు వినాయకుని
జేసెను ఆ గణము కధిపతి యగుటచేత వినాయక
యను పేర ... గణపతి యనగా విఘ్నేశ్వ
విఘ్నేశ్వ ... చెప్పబడిన పూర్వోదా

యొక్క విపరీతార్థము నీ గ్రంథ కథానాయకుడైన మా గణపతి
న్వయింపజేయ వలదని కోరుటకై యా శ్లోక ముదహరించితిని.
గణపతి ప్రమథగణపతిగదా. మా గణపతి యే గణమున
ధిపతి యని మీ రడుగవచ్చును అది నేను చెప్పుట కష్టము.
లరే యూహించుకొనవచ్చును. తల్లిదండ్రులు లితనికి గణపతి
-ము మేల పెట్టిరో నాకు తెలియదు. కాని గణపతియందుండు
క్షణము లనేకము లీతనియందు గలవు. ఉండ్రముక్కలమీద
తని కెంత యిష్టము గలదో వర్ణించుటకు సపాదలక్ష గ్రంథము
ల మహాభారతము రచించిన వేదవ్యాసుడు దిగి రావలయును
-ని సాధారణ కవులు సామాన్య వచన గ్రంథ ప్రణేతలు పనికి
-రని కంఠోక్తిగా జెప్పగలను. అది మొదటి సామ్యలక్షణము.
-ని కము, వడపప్పు, గొబ్బరికాయలు మాగణపతికి కావలసినన్ని
-ంపుగాని దొరికిన పక్షమున దక్కన ప్రజ్ఞావిషయమున
-బో-ను భోజనవిషయమున మహాగణాధిపతిని మా గణపతి
-పలీంగ జయింపగలడు. ఇది రెండవ లక్షణము. మహా
-పతిది గుజ్జురూపమని గ్రంథములు చెప్పుచున్నవి. మా
-తిదిగూడ గుజ్జురూపమే యని శపథముజేసి చెప్పగలను.
-ి మూడవ లక్షణము, ఆ విఘ్నేశ్వరుని దేసుగు మొగము.
- గణపతిది యేనుగు మొగమువంటి బుంగ మొగము. ఇది
-ల్గవ లక్షణము. సామ్యములైన లక్షణములు గణపతుల
-ఇకు మూడు కలవు గాని మా గణపతి యా గణపతికంటే
-న్ని విషయములయందు ఘనుడని చెప్పవచ్చును. బొజ్జ

విషయములో మా గణపతి యగ్రగతాంబూలమున కర్హుడని పండితులెందరో నెలవిచ్చియున్నారు. లంబోదర శబ్దము విఘ్నేశ్వరునకు నేతిబీరకాయవలె సార్థకము గాదనియు మా గణపతియందు లంబోదరత్వము సార్థకమైనదనియు నా దృఢ విశ్వాసము. విఘ్నేశ్వరు దేకదంతుడు; మా గణపతి ముప్పది రెండు దంతములు గలవాడు. స్థాలీపులాకన్యాయముగ బైనుదహరింపబడిన కొన్ని యతిశయ లక్షణములు జూపబడియె మహా గణపతికి సమానములైన లక్షణములు కొన్ని. యతనికంటె నతిశయములైన లక్షణములు కొన్ని యుండుటచేత మొత్తము మీద గణపతి శబ్దము మా కథానాయకునియందు కొంతవఱకు సార్థకమైనదని మీ కిప్పుడు నమ్మకక కలిగి యుండవచ్చును.

జగదారాధ్యుడైన వినాయకునియందుగల లక్షణంబులే తమ ప్రియపుత్రునియందు గలుగునని నమ్మి తలిదండ్రు లా నామ మతని కిచ్చియుందురా యని మమ్మడుగవచ్చును దాని కుత్తరమ జెప్పుట మిక్కిలి కష్టము. తల్లిదండ్రులు బిడ్డల కొకప్పుడు తమ యిష్టదైవతముల పేర్లు పెట్టవచ్చును. ఆ దైవతముల యందున్న గుణములు బిడ్డలయందు పొడగట్ట వచ్చును. పొడగట్టక పోవచ్చును. రాముని నామము ధరించి వారందరు పితృవాక్య పరిపాలకులై యేకపత్నీ వ్రతస్థులైరా తలిదండ్రులను నిరంతరము గొట్టి తిట్టునట్టి కష్టచరిత్రుండు గూడ రాముడను పేరం బిలుగుచుండును. అట్టి మూర్ఖుడు సాపాటు రాముడగును గాని గుణములలో దశరథరాము డగునా ? నోటి

విప్పునపుడెల్ల నబద్ధములే చెప్పువాడు హరిశ్చంద్రుడను పేర బరగవచ్చును. లక్ష్మీ ప్రసాదుడను నామధేయము గలవాడు విరుపేద గావచ్చును. తలిదండ్రులు వెఱ్ఱియ్యయని పేరు పెట్టుకొన్న బాలుడు మేధావంతుడై తన ప్రతిభా ప్రభావముచేత జగంబును వెలయింపవచ్చును. తలిదండ్రు లొక యుద్దేశముతో బేరుపెట్టవచ్చును. కుమారుని యుత్తరచరిత్ర మా యుద్దేశమునకు వైరుధ్యమును జూపవచ్చును. గణపతి తలిదండ్రులు తన కుమారున కిష్టదేవత పేరే పెట్టియుండవచ్చును. లేదా వినాయక చతుర్థినా డతడు జన్మించియుండుటచే నా నామము గలిగియుండవచ్చును. కాదేని వాని వృద్ధ ప్రపితామహుడో యా పేరువాడై యుండనోపు అదియును గానిపక్షమున బుట్టినప్పుడు బుల్లిబొజ్జ, బుంగమోగము, బుజ్జముక్కు, గుజ్జురూపము జూచి తమ భక్తికి దమ తపః ప్రభావమునకు మెచ్చి యదితి కశ్యపుల గర్భమున శ్రీమన్నారాయణుడు వామనరూపము ధరించి జన్మించినట్లు తమ్ము ధన్యుల జేయుటకు దమ పేరు మహీతలమున వెలయించుటకు దమ వంశము పావనము జేయుటకు గణపతి తమ గర్భవాసమున జన్మించియుండునని నమ్మి మాతాపితృలా నామమిచ్చి యుండవచ్చు. ఒక్క విషయమున దక్క యితరన్ని విషయముల గణపతికి దుల్యుడనవచ్చును. మహాగణపతి విద్యల కధిపతి. మన గణపతి కదొక్కటే కొఱత. ఇట్లనుటచేత నితడు చదువురానివాడని తలంపవద్దు. ఆ కొరత దీర్చుకొనుటకై యతడుపాధ్యాయత్వముజేసి కొందరు బాలుర బాగుచేసెను. కాని

గ్రంథములు చదువుకొనుటకు పిద్యరాదు. కాని యొకరికి చెప్పుట కతనియొద్ద నెంత విద్యయైన గలదు. ఏవంగుణ విశిష్టుడైన గణపతియొక్క చరిత్రమునం దుపోద్ఘాతము వ్రాయబడినది. ఈ యుపోద్ఘాతము చదువగానె వాని చరిత్రము లామూలాగ్ర ముగ జదువవలయునని మీ మనస్సులు వినవలయునని మీ చెవులు నువ్విళ్ళూరుచుండ వచ్చును. అందుచేత నామధేయ ప్రకరణమును విడిచి వంశరూపధేయాది ప్రకరణములయందు బ్రవేశింతము. గణపతి చరిత్రము మిక్కిలి గొప్పది. ఇది చదువరుల యదృ ష్టముచేత మాకు లభించినది. వాల్మీకి కిట్టి చరిత్ర దొరికిన పక్షమున రామాయణమును మాని యత డీకథయే వ్రాసి యుండును. వేదవ్యాసున కిట్టిది లభించిన పక్షమున కష్టసాధ్యము లైన పదునెనిమిది పురాణములను మహాభారతమును రచి యించుట మాని తన యశస్సు కల్పాంతస్థాయి యగునట్లు లీ చరిత్రమునే రచియించి కృతార్థుడై యుండును ఇంక కాళి దాస భవభూతి ప్రముఖులమాట చెప్పనేల ! ఇటువంటి చిత్రకథ శ్రవణగోచరము గాకపోవుటచేతనే బాణుడు కాదంబరీహర్ష చరిత్రల విధిలేక వ్రాసియుండును. మన పూర్వజన్మ పుణ్యము చేత లభించిన యీ యద్భుత చరిత్రమును గణపతి ప్రతిష్ఠకు దగినట్లు రచియింపలేకపోయినను నేదోవిధముగ యథాశక్తి సహగమనమువలె రచియింపదలచుకొంటిని.

ప్రకరణము - 2

అహాహా! మన దేశమునందు జీవచరిత్రములులేని లోపమిప్పుడు కనబడుచున్నది. చరిత్ర రచనమునందు మన పూర్వులకు శ్రద్ధ యెంత మాత్రము లేకపోవుటచే నొక్క మహాపురుషుని చరిత్ర మైన జదివెడు భాగ్యము మనకబ్బినదికాదు. రాజరాజ నరేంద్ర ప్రముఖులగు మహారాజుల యొక్కయు, నన్నయభట్టారక తిక్కనసోమయాజి ప్రముఖ మహాకవుల యొక్కయు జరిత్రములు చేకూరనందుకు మనమంత విచారింపవలసిన పనిలేదు. కాని గణపతియొక్క చరిత్రము సంపూర్ణముగ లభియింపనందుకు మనము కడుంగడు విచారింపవలయు ఆ విచారములోనే గ్రుడ్డిలో మెల్లయనునట్లు కొంత చరిత్రము మన కసంపూర్తిగనైన లభించి నందుకు సంతోషింపవలయు, సంగ్రహముగనైన నీ చరిత్రము నా కెట్లు లభించినదో చెప్పెద వినుండు. ఒకనాడు నేనొక మిత్రు నింటికి విందారగింప బోతిని. ఆ మిత్రులయింట వివాహము జరుగుచుండెను. ఆ విందు నిమిత్తము మిత్రులనేకులు వచ్చి యుండిరి. ఇప్పటివలె చీట్లుపంపి భోజనమునకు పిలిచెడు నాచార మప్పుడులేదు. పెందలకడ భోజనముపెట్టు నాచార మంతకంటె లేదు. విస్తళ్ళు వేయునప్పటికి రెండుజాములరాత్రి యయ్యెను. వడ్డించునప్పటికి మరినాలుగు గడియలు ప్రొద్దుపోయెను. భోజనముజేసి లేచునప్పటికి కొక్కొరోకో యని కోడికూసెను. విస్తళ్లు

వేయకమునుపు విస్తళ్ళముందు గూర్చుండిన తరువాతను భోజనము నేయుచు నెడనెడ వంటకములు వచ్చులోపల నేను నాలుగు కునుకులు కునికితిని. ఆ నిద్రలో నాకొక స్వప్నము వచ్చెను. ఆ స్వప్నములో విలక్షణమైన యొక విగ్రహము కనబడెను. కర్కోటకుండు కఱచినతరువాత మారురూపము దాల్చిన నలుడా యితడని యా విగ్రహమును జూచి నేను వితర్కించుకొంటిని. వామన రూపుడాయని మరికొంత సేపను కొంటిని. అప్పటికి నాకుదోచిన కొన్ని కారణములచేత నేనను కొన్న రెండు రూపములు కావని నిశ్చయించుకొని యుంటినని భావించి భయపడితిని. ఆ పురుషుడు నా భయముఁజూచి నవ్వి "భయపడకు, నేను నీకు హానినేయఁదలచి రాలే" దని మీద చేయివైచి తట్టి వెండియు నిట్లనియె. "అయ్యా! నేను గణపతిని కాని పార్వతీ పరమేశ్వరుల కుమారుడైన వినాయకుడను గాను. నా చరిత్రము మిక్కిలి రమణీయమైనది ఇది మీ రాంధ్రభాషలో రచింపవలయునని నా కోరిక. నా చరిత్రము మిక్కిలి లోకోపకారము. ఇది మీరు తప్ప మరి యెవ్వరు వ్రాయజాలరు. సాహిత్యవిద్యా చతుర్ముఖులైన విద్వాంసులు లోకమున ననేకులు కలరు. తర్కవ్యాకరణ శాస్త్రపారంగతులగు పండితులు బెక్కండ్రు కలరు. కాని వారిచేత నా చరిత్రము వ్రాయించుకొనవలయునని నా కిష్టములేదు. వారు నా చరిత్ర వ్రాయదగరు. వా రెంత సేపు భావాతీతములైన యుత్ప్రేక్షలతో నతిశయోక్తులతో గాలక్షేపము నేయుదురు. వారి దృష్టికి వెన్నెలలు చందమామలు తామర

పువ్వులు కలువపువ్వులు హంసలు చిలుకలు తోటలు కోటలు మేడలు మిద్దెలు మలయమారుతములు విరహతాపములు మకరంద ప్రవాహములు మొదలయినవే వచ్చును కాని నిగర్వమైన నా చరిత్రము వారికి నచ్చదు. అందుచేత గీర్వాణ విద్వాంసుల గీర్వాణము జూచిన నాకు దయలేదు. ఇప్పుడు నా చరిత్రము మీకు చెప్పెదను. విని వ్రాయకపోయిన పక్షమున మీరు కాశీలో గోహత్య జేసినట్లె ప్రయాగలో బ్రహ్మహత్య సల్పినట్లే. కురుక్షేత్రములో కుక్కను తిన్నట్లే. ఇంతకు మీరు వ్రాయని పక్షమున నేను దయ్యమునై మిమ్మును మీ వంశము వారిని బదునాలుగు తరములవరకు బట్టుకొని పీకికొని తినియెదను. జాగ్రత. మీరు వ్రాసిన తరువాత నా చరిత్రము పఠియించినవారికి పంచ మహాపాతకము లడగును. పఠియింపనివారు చెదపురుగులై పుట్టి మరియొక జన్మమున బుస్తకము దినివేయుదురు.

అని చెప్పి తన వృత్తాంతము సంగ్రహముగ నా కెఱిగించెను. నాలుగు కునికిపాటులలో నాలుగుపావులు చెప్పి సంగ్రహమైన యీ కథ ముగించి నీ కేమైన సందేహములున్న నడుగుమని మరి మరి యడిగెను. అడుగుటకు నేను ప్రయత్నములచేసి నోరు తెరవబోవుచుండ వద్దన బ్రాహ్మణుడు నా చేతి మీద వేడిచారు పోసెను. నేను విస్తరిముందర గూర్చుండి చారెంతసేపటికి రాకపోవుటచే గోడకు జేరబడి దొన్నెలో జేయి పెట్టుకొని కునుకుచు స్వప్నసుఖ మనుభవించుచుండగా మోట బ్రాహ్మణుడు నా చేయి గాల్చెను. అందుచేత నాకు మెలకువ

వచ్చెను. మరల మజ్జిగ నచ్చునప్పటికి గొంత యాలస్యమైనది కాని చేతిమంటచే నిద్రపట్టినదికాదు. మరల నిద్రపట్టిన పక్షమున గణపతి నా కలలో మరల గనబడి నా సందియముల దొలగించి యుండును. మరియొకసారి అడుగుదమని తలంచితిని గాని నాటికి నేటికి మరల నతడు స్వప్నమున గనబడలేదు. భోజనానంతరమున నేను నా గృహంబున కరిగి మంచముపై బండుకొంటిని, కాని నిద్రపట్టినదికాదు, భుజించిన వంటకములు త్రేన్పు రాదొడగెను.

గణపతి చరిత్రము స్మృతిపథమున నిలువజొచ్చెను. అతని మూర్తి నా కన్నుల యెదుట నిలిచినట్లేయుండెను. ఇది నిజముగా స్వప్నమైయుండునా నా మనోభ్రమయా యని నేను కొంతసేపు వితర్కించితిని. నిశ్చయముగ స్వప్నమేయని సిద్ధాంతము చేసితిని కలలోని వృత్తాంతమును నమ్మి గణపతి చరిత్రమును నేను వ్రాయవలసి యుండునాయని నాలో నే నాలోచించుకొంటిని. వ్రాయుటయే సర్వోత్తమమని నిశ్చయించితిని. వ్రాయకపోయిన పక్షమున నతడు పిశాచమై పీడించునను భయమున నేనిది రచియింప సమకట్టలేదుసుడీ ఎందుచేతనన, నేను దయ్యములు లేవని వాదించువారలలో నొకడను అట్లయిన నేల వ్రాసితినందురేమో స్వప్నమందొకపురుషుడు కనబడుటయు దన చరిత్రము సంక్షేపముగ జెప్పుటయు నది వ్రాయుమని కోరుటయు నది యెంతో చిత్రముగ నుండుటయు మొదటి కారణము ఆంధ్ర భాషాభిమానము రెండవకారణము. భారత భాగవత రామాయణాది పురాణములు వినివిని చెవులు తడవలు.

కట్టినవారికి వినోదమేదైన గల్పింపవలయు ననునది మూడవ కారణము ఆంగ్లేయ భాషాభివృద్ధి యగుచున్న యీ దినములలో స్వప్నములలో మనుష్యు లగపడుట గ్రంథములు వ్రాయమనుట చదువరు లనేకులు నమ్మకపోవచ్చును. నమ్మకపోయిన నాకేమి భయము. ఇది యబద్ధము కాదుగదా. మహాకవియగు తిక్కన సోమయాజికి నతని జనకుడగు కొమ్మన దండనాధుడును హరిహరనాధుడున్ను స్వప్నమున సాక్షాత్కరించి మహాభారత రచనకు బురికొల్పలేదా. కృష్ణదేవరాయలవారికి శ్రీకాకుళమున నాంధ్రనాయకస్వామి కలలో సాక్షాత్కరించి విష్ణుచిత్తీయమను నామాంతరముగల యాముక్తమాల్యదను రచియించి తన కంకిత మిమ్మని కోరలేదా. తెలుగు కవులు కావ్యరచనకు ముందు కలలు గనుట సాంప్రదాయసిద్ధము. కాబట్టి మా కలలో నంత వైపరీత్యమేమియులేదు. కలమాట గట్టిపెట్టి కధాకధనములోనికి దిగియెద.

ఆంధ్ర కవులు తమకావ్య ముఖములకు మనోహర తిలకములై యుండునట్లు గృతిపతుల యొక్కయు గధానాయకుల యొక్కయు వంశముల వర్ణించుట సుప్రసిద్ధము. నేనును నాలుగు పద్యము లల్లనేర్చి కొందఱిచేతగాకపోయిన గొందఱిచేత నైనను కవి ననిపించుకొనుటచే గవుల సాంప్రదాయ మనుసరింపవలయు నను దృఢసంకల్పము నాకు గల్గినది. అందుచేత నీ కధానాయకుని వంశము ముందఱ వర్ణించెద మా కధానాయకు నదిలోకము తగులబెట్టు సూర్యవంశముగాదు. దొంగపోటుగ రాత్రులుతిరుగు మచ్చగల చంద్రవంశముగాదు. ఈ వంశమునకు బ్రహ్మదేవుడే

మూలపురుషు డగుటచేత నిది పవిత్రమైన బ్రహ్మవంశము. ఆ బ్రహ్మవంశములో నొక్కశాఖ పప్పుభొట్లవారను పేర బరగ జొచ్చె. ఇది కేవల పౌరుషనామము కాని యూరక పెట్టుకొన్న పేరుకాదు. మా గణపతి పూర్వులలో నొకడు పందెమువేసి మూడు తవ్వల కందిపప్పు వడ్డించుకొని తా నొక్కడే భక్షించి మూడు వరహాలు బహుమానముగ గ్రహించుటం జేసి నాట నుండియు వాని యింటిపేరు పప్పుభొట్లవారని ప్రసిద్ధికెక్కెను. గోదావరీ తీరమున మందపల్లి యను నొక గ్రామము కలదు. ఇక్కడ. శనైశ్చరుడు శివప్రతిష్ట జేసెను. శనికి మందుడను నామాంతరము గలదు. కావున శని ప్రతిష్ఠితుడై యీశ్వరు డచ్చోట మందేశ్వరుడని వ్యవహరింపబడుచుండును. ఈ మందేశ్వర స్వామివలన నీ గ్రామము గోదావరీ మండలమునందేగాక కృష్ణా విశాఖపుర మండలములయందు గూడ మిగుల ప్రసిద్ధికెక్కెను. శనిపీడగలవారీ గ్రామమునకుబోయి బ్రాహ్మణులకు వలసిన తిలదానములిచ్చి తైలాభిషేకము మందేశ్వరునకు జేసిన పక్షమున శనిదోషంబు శమియించునని స్థలపురాణజ్ఞులు చెప్పుదురు. ఆస్తికబుద్ధిగల మనవారందరు శనిగ్రహవిష్ఠులై నప్పు డచ్చటకుబోయి కొంత ధనము వ్యయముజేసి శనివిముక్తులగుచుందురు. అనేక మహర్షులు దేవతలు బ్రహ్మస్థలములయందు మహేశ్వర ప్రతిష్ఠలుచేసిరి. కాని శనైశ్చరుడు ప్రతిష్ట జేయుట తరచుగ వినము. సేతువుదగ్గర రఘురాముని చేత బ్రతిష్ఠింపబడిన మహేశ్వరుడు, రాజమహేంద్రవరమున

మార్కండేయునిచేత బ్రతిష్ఠింపబడిన మహేశ్వరుడు మరియు నగస్త్యాది మహర్షులచేత ప్రతిష్ఠింపబడిన మహేశ్వరుడు శనైశ్చరునిచేత నేల బ్రతిష్ఠింపబడెనని నాకువలెనే మీకును సంశయము దోపకపోదు. మృత్యుంజయుడైన సదాశివునకు గూడ శనిగాని వలన భయము జనించి యుండుననియు నతడు తన్ను బ్రతిష్ఠింప గోరినపుడు భయపడి వలదనజాలక యియ్యకొనియెననియు నాకుం దోచుచున్నది. అంతకన్న శంకరుడు శనైశ్చరప్రతిష్ఠ నంగీకరించుటకు మరియొక కారణ మగపడదు, ఆ మందపల్లియె మన కథానాయకుని పూర్వుల నివాసస్థానము. ఆ గ్రామమున మన గణపతి యిల్లిదియని యుద్దేశించి చెప్పుటకు వీలులేదు. అతని సంతతివా రుండిన పక్షమున మా పెద్దల స్థలమిదియని యిల్లిది యని చెప్పుకొందురు. పప్పుభొట్లవారి వంశము బ్రహ్మచర్య దీక్షితుడై జీవనము వెళ్ళబుచ్చిన మన గణపతితో సమాప్తమైనందున గణపతి కక్కసెల్లెండ్రైనను లేమి దౌహిత్రుకు గూడ లేకపోవుటచేతను పప్పుభొట్ల వంశస్థులకు పరంపరగా నివాసమైన నివేశనస్థలము నిర్దేశించుట కవకాశము లేకపోయినది. అట్లు నిర్దేశింపగలిగిన పక్షమున మందపల్లి వెళ్ళిన తీర్థవాసు లందరు మందేశ్వరస్వామివారి యాలయముజొచ్చి తరించినట్లే గణపతివారి గృహముకూడ ప్రవేశించిచూచి చరించుచుందురుగదా. ఆ యదృష్ట మాంధ్రదేశమునకు లేదు. గతించినదానికి విచారించిన ఫలమేమి? ఆ గ్రామమందున్న పాడు దిబ్బలలో నేదో యొక దిబ్బ పూర్వము గణపతి యిల్లై యుండవచ్చును. కాదేని నేడు సకల సంపదలు కలిగి కలకలలాడుచున్న యిండ్లలో నొకటి

మన కథానాయకునిదై యుండవచ్చును. గణపతికి బూర్వు లేడు పురుషాంతరములవారు మందపల్లిలో నివసించిరి. అంతకు ముందు వారి పూర్వుల నివాసస్థానము నక్కపల్లి. ఈ గ్రామము తూర్పునాడున నున్నది. నక్కపల్లినుండి గణపతి పూర్వులు మందపల్లికి వచ్చుటకు గొప్ప కారణముగలదు. గణపతి కెనిమిదవ పూర్వపురుషుడు నక్కపల్లిలో గాపురము చేయుచుండ యొకానొక దినమున భార్యమీద మిక్కిలి కోపగించినవాడై కోప మాపుకొనలేక జందెములు త్రెంపివేసి చెరువుగట్టుననున్న రావిచెట్టుకడకు బోయి ముండనము జేయించుకొని సన్యసించెను. సన్యాస మిప్పించుట కెవరైన గురువు కావలయునన శాస్త్రములో నున్నదిగదా! కోపమే పరమగురువై యాతనికి సన్యాస మిప్పించుటచేత నీతని సన్యాస మశాస్త్రీయమని వైరాగ్య భావముచేత సంప్రాప్తమైనది కాదని గ్రామమందలి బ్రాహ్మణులా యపూర్వ స్వాములవారిని వెలివేసి భిక్షలుచేయుట మానిరి. ఒకరు భిక్షలు చేసెడిదేమి? నా యిల్లే మఠము. నా భార్యయే నాకు శిష్యురాలు. నా బిడ్డలే ముఖ్యశిష్యులని యా ధూర్తస్వామి కడుపుమంట కాగలేక మూడవనాడె స్వగృహంబున కరిగి భార్యను బ్రతిమాలి యొడంబరచి సన్యాసమునకు సన్యాసమిప్పించి కోమటి పేరిశెట్టి దగ్గర జందెములు వెలకుగొని మెడలోవేసికొని రెండు మాసములలో బిల్లచుట్టు బెంచుకొని మరల గృహస్థుడయ్యెను. ఊరివా రందరు కట్టుగట్టి కుటుంబమున కంతకు నాంక్షజేసి బాధించుటచే నక్కడ బాధపడలేక కుటుంబ సహితముగా బహు గ్రామముల తిరిగి తిరిగి యెట్టకేలకు మందపల్లి జేరెను.

ప్రకరణము - 3

గణపతి పూర్వులకు స్థిరాస్తి కొంత కలదు. కాని యది లోకు లందరకు గల స్థిరాస్తికాదు. లోకములో స్థిరాస్తియనగా భూములు మాన్యములు మొదలగునవి పప్పుభొట్లవారికిగల భూములు రుద్రభూములు. మాన్యములు సామాన్యములు. ఇంక గృహ విషయము విచారించితిమా యెప్పు డెక్కడ నివాసముగ నున్న నదియె వారి గృహము. అది మొదట వారి గృహము కాక పోయినను క్రమక్రమముగ జిరకాల నివాసముచేత నది వారిదె యగుచు వచ్చెను. గృహయజమానులు వచ్చి వీరిని లేచి పొమ్మన్న పక్షమున వీరెప్పుడు లేచువారుకారు. బలవంతముగ వారిని బంపివేయుట మనుష్య మాత్రునకు సాధ్యముకాదు. అందుచేత మందపల్లిలో వారున్న యిల్లు భుజబలముచేత సంపాదింపబడినదని చెప్పవచ్చును. గణపతి పూర్వులు లోక కుటుంబులు. వారి గ్రామమంతయు వారి స్వగృహముగానె వారిచేత భావింపబడుచుండును. ఎవరిపొలము గట్టుమీద మామిడి చెట్టున్నను కొబ్బరి చెట్టున్నను దాని కాయలు పప్పుభొట్లవారివె. ఎవరిదొడ్లలో మంచిపాదులు పెట్టుకొన్నను వాని కాయలు పప్పుభొట్లవారివె. వారు చండశాసను లగుటచేత నిది యేమనుటకు వీలులేదు. ఇన్నిమాట లెందుకు? గణపతి పూర్వులు పురుష వృషభులు. అచ్చుబోసి విడచిన యాబోతులు. సకల క్షేత్రములలో

నెట్లు స్వేచ్ఛావిహారము సలుపవచ్చునో. పప్పుభొట్లవారుగూడ నట్లె సకల గృహారామ క్షేత్రములలో విహారము నేయవచ్చును. కాని ప్రజల కాబోతులమీద మిక్కిలి భక్తియుండుటచే నవి తమ చేలుమేయుట యిష్టము. పప్పుభొట్లవారియెడ భయము గల్గుటచే వారు తమ సొత్తు హరించుట మనసులో నిష్టము లేకపోయినను భుజబలమున, వాగ్బలమున వారిని గెలువలేక మందపల్లి నివాసు లూరకుండవలసినవారైరి. మొత్తముమీద మందపల్లి గ్రామ వాసులు భయభక్తులు గలవారను ప్రతిష్ట సంపాదించిరి. వారికి స్థిరాస్థి కొంత కలదని యీ ప్రకరణారంభమున నుపాదింపబడినది. అది పితృ పితామహార్జితమైన యాస్తి. అది దొంగ లపహరించుటకు వీలులేనిది, కావలసినంత శరీరపుష్టి చేయునట్టిది. ఎన్ని తరములనుండి యనుభవించినను విఱుగుతఱుగు లేనిదగుటచే నక్షయము. అక్షయమనుటచేతను, మ్రుచ్చు లపహరించుటకు వీలులేని దనుటచేతను శరీరపుష్టి చేయునదనుటచేతను భర్తృహరి యొక్క వెఱ్ఱిమాటలు చదువుకొన్నవారు కొందఱు "హర్తృకుఁ గాదు గోచర" మను పద్యము జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొని యీ స్థిరాస్థి విద్య యేమో యనుకొని భ్రమపడుదురుకాబోలు. అట్టి భ్రమలో పడవద్దు.

పప్పుభొట్లవారి పితృ పితామహులు సంపాదించినది విద్యాధనముకాదు, అది వేదోక్తమైనది. అందుచేత శ్లాఘాపాత్ర మైనది. "బ్రాహ్మణస్య ధనం భిక్ష" మని మీరెప్పుడును విన లేదా? శాస్త్రములు శిష్టాచారమును ననుసరించి వీలగునంతవఱకు

నడచుటయే వారికి బరమధర్మ మగుటచే నితర బ్రాహ్మణులవలె మ్లేచ్ఛభాషలు నేర్చికొని యుద్యోగములు సేయుట, కాపువృత్తి యగు వ్యవసాయము జేయుట మొదలగు నశాస్త్రీయ వ్యాపారముల యందు వారు దిగక యక్షయపాత్రమునే వారు నమ్ముకొనిరి.

భూములు సంపాదించిన పక్షమున నవి కొడుకులో మనుమలో యన్యాక్రాంతము జేయవచ్చును. ధన మార్జించిన పక్షమున నదియు బుత్ర పౌత్రులు పాడుచేయవచ్చును. లేదా చోరగ్రస్తము కావచ్చును. అక్షయపాత్ర పైవిధముగ నన్యాక్రాంతము చేయుటకు వీలులేనిదని చిరకాలము దీర్ఘాలోచనము జేసిన మూలపురుషు డెవ్వడో తన వంశమువారికి స్థిరమైయుండునట్టి వృత్తి నేర్పరచవలయునని యీ వృత్తి స్వీకరించెను.

నాగలిపెట్టి నేల దున్నకుండ విత్తనములు చల్లకుండ వాన కురిసినది లేదన్న బెంగ లేకుండ మిడతలదండు మొదలగునవి వచ్చి పడుసన్న విషాదములేకుండ నిద్రలేనట్లు రాత్రులు గాపు గాయకుండ బెట్టుబడి యక్కరలేకుండ దంపుకొనవలసిన యవసరములేకుండ గాదులలో బోసి కష్టపడి నిలువ జేసికొన వలసిన యగత్యము లేకుండ వారి కుటుంబముకే దినమునకు గావలసిన బియ్య మా దినమున నక్షయపాత్ర ప్రసాదించుచుండెను. వేదశాస్త్ర సమ్మతమైన యట్టివృత్తి నవలంబించి వారెన్నో తరములు సుఖజీవనము చేసిరి. గణపతి పూర్వులలో నతని పితృపితామహుల చరిత్రము దక్క దక్కిన వారి చరిత్రములు లభించినవికావు. అతని పితామహుని పేరు

పాపయ్య. పప్పుభొట్లవారు వైదికులగుటచేత సాంగ వేదాధ్యయనము వారి కవశ్య కర్తవ్యమయినను వారు యజుస్సామాధర్వణ వేదమును విడిచి ఋగ్వేదమునం దెనిమిది యష్టమును విడిచి తొమ్మిదవ యష్టమును మాత్రము విడువక ప్రాణపదముగ నెంచుకొని పారాయణము జేయుచు వచ్చిరి. ఆ యష్టములో మన పాపయ్యకుగల ప్రజ్ఞ యసాధారణము. పదము క్రమము జట చెప్పగలడని చెప్పనే యక్కఱలేదు. ఆ యష్టములో నతడు ఘనాపాఠీ యని బిరుదుపొందెను. ఆరంభించినా డంటే గుక్క తిరగకుండ నోరు తడబడకుండ గొంతెండిపోకుండ గంటలకొలది కాలము పారాయణము జేయగలడు.

అందఱు జదివిన వేదమే పాడినదేపాడరా యన్నట్లు తాను జదివిన పక్షమున నందు గౌరవములేదని పప్పుభొట్లవారీ యష్టమును ప్రత్యేకముగ వల్లించిరి. వంశ క్రమాగతమైన విద్యయగుటచేతను విశేషించి బుద్ధి జాతి మిక్కిలి గొప్పదగుట చేతను పాపయ్య కొన్నికొన్ని క్రొత్తపనసలు కనిపెట్టి పూర్వు లందరికంటె గొప్పవాడనిపించుకొనెను. పాపయ్యకు దక్కిన వేదాధ్యయనమన్న దఱనొప్పి. స్వాధ్యాయ మతని చెవిని బడినప్పుడు 'ఈ బ్రాహ్మణులు చెవి గోసిన మేకలవలె యఱచు చున్నారు. వీళ్ళ గొంతులు కోయ' యని విసుగుకొనుచుండును. సామగాన మతని చెవిని బడినప్పుడు 'వీళ్ళ పాట తగులబెట్ట ఏడిచినట్లె యున్నదిరా' అని తిట్టుచుండును. అతని వేదమున కొక్కటే స్వరము. కాని యిన్ని స్వరములు లేవు. అందుచేత

నతనికి దక్కిన స్వరములు సామము, నసహ్యములు బ్రాహ్మణు లందరు యజన యాజనాధ్యయనాధ్యాపక ప్రతిగ్రహషట్కర్మ నిరతులైనను నియోగులు మొదలగువారు యజ్ఞము చేయుటయె గాని చేయించుట మానిరి. వేదాధ్యయన మాచరించుటయె గాని యధ్యాపకత్వము మానిరి. దాన మిచ్చుటయెకాని పుచ్చుకొనుట మానుకొనిరి. వైదికు లీ షట్కర్మలుగూడదని శంకదెచ్చుకొని షట్కర్మలలో గొన్ని కర్మలు తానుకూడ విడిచి కొన్నిటిని మాత్రమే గ్రహించెను. ఎన్ని విడిచి యెన్ని గ్రహించె నవి మీ రడుగ వచ్చును. అయిదింటిని విడిచి యాఱవది యగు దాన ప్రతిగ్రహము మాత్రము గ్రహించెను. ఆఱింటిలో మూడు కర్మలనువిడిచి మూడింటిని స్వీకరించుటకు నియోగుల కెంత యధికారముకలదొ యేదింటిని విడిచి యొక్కటి స్వీకరించు టకు మా పాపయ్యకు నంత యధికారమె కలదు.

ఇట్లనుటచేత దక్కిన పంచకర్మల నతడెన్న డాచరింప లేదని మీ రనగూడదు. అతడు కొన్ని దానము లప్పుడప్పుడు చేయుచు వచ్చెను. అందు ముఖ్యమైనవి రెండు కలవు. పితృ దేవతలకు పిండప్రదాన మొకటి. తన మిత్రుల కప్పుడప్పుడిచ్చు పొగచుట్టలదానము రెండవది. యజ్ఞములు చేయలేదని లోకమున నతనికి నిష్కారణముగ నప్రతిష్ట సంభవించినది. కాని నిష్పక్ష పాతముగ నతని చరిత్ర వ్రాయుదుమేని నతడొక యజ్ఞము జేసినాడని వ్రాయకతప్పదు. ఆ యజ్ఞము నిమిత్త మత డెవ్వరిని బాధింపలేదు. పందిళ్లు, పాకలు వేయలేదు. విశ్వప్రయత్నములు

చేయలేదు. యథావిధిగ నతడె రెండవకంటివా డెరుగకుండ జేసెను. అది యెట్లుచేసెనందురో వినుడు. ఆత డిరువదియేండ్లు వయస్సుగలవాడై నప్పుడు తల్లి రాత్రి రొట్టెకాల్చుకొనవలయు నని మినపప్పు చేటలోబోసి వాకిటిలో నెండబెట్టుకొనెను. ఒక మేక యెక్కడనుండియో వచ్చి యాపప్పు దినుచుండెను. చత్వారముచేత తల్లికది కనంబడలేదు. పాపయ్య వీధిలోనుండి వచ్చి యదిచూచి మేకను గొట్టుటకు మంచికఱ్ఱ దొరకకపోవుటచే గాలుసాచి సత్తువకొలది నొక్కతన్ను దన్నెను. ఆ మేక పది గజముల దూరమునబడి యొక్క యఱపఱచి వెంటనే చచ్చెను. ఆ వార్తవిని మేక యజమానుడగు గొల్లవాడు తన చుట్టముల గుంపుతో వచ్చి యింటిమీదపడి మేకకు జరిగినంతపని పాపయ్యకు చేయవలయునని సంకల్పించుకొనెను. కాని నలువురుజేరి మేకకు నాలుగురూపాయలు వెలగట్టి చెరిసగము జెల్లుమని తుని తగవు జేసి పాపయ్యచేత రెండురూపాయలు వానికిప్పించి పంపిరి.

యజ్ఞములోగూడ మేకలను జంపుటయె ప్రధానము గనుక పాపయ్యకు యజ్ఞఫలము చేకూరినదని చెప్పవచ్చును. లోకుల నందర బీడించి ధనము సంపాదించి పందిళ్ళు పాకలు వేయించి యన్నము దినకుండ మలమలమాడి కుమ్మరులచేత మేకలను జంపించి కుండలములువేసి కొన్నవానికి యజ్ఞఫలము దక్కి పాపయ్యకు దక్కకపోవునా ? బ్రహ్మయు ఋత్విక్కులు సుద్గాతయు హోతయు నధ్వర్యుడు మొదలగువా రక్కరలేకుండ మంత్రములతో పనిలేకుండ నతడు గాంధర్వవివాహమువలె

యట్టహాసముచేయక రహస్యముగ యజ్ఞముచేయుటచే లోకు లతనిని హీనునిగ జూచుచున్నారు. తక్కువ వర్ణమువారైన కుమ్మరులచేత ముక్కు చెవులు మూసి బావపెట్టి చంపించుట కంటె స్వచ్ఛమైన బ్రాహ్మణుడు స్వయముగ జంపుటవలన మేకకు సద్యోమోక్షము సంప్రాప్తమై యుండునని యొక్కడైన నాలోచింపడుగదా. లోకములో న్యాయములేదు. ప్రస్తుతము లోకు లేమనుకొన్నను పాపయ్యకు భవిష్యత్కాలమునైన రావలసిన కీర్తి రాకపోదు. "విద్యావిత్తకరీ" యని యొక లోకోక్తి గలదు. పాపయ్య నేర్చుకొన్న తొమ్మిదవ యర్థను గూడ నొకానొక విద్యలో చేరినదే కావున దానివలన నతడు ధన సంపాదన మప్పుడప్పుడు చేయుచుండెను.

పచ్చని తోరణము గట్టుకొని యెవరు వివాహము చేసి కొన్నను బాపయ్య నాడొక ... ధాని బిరుదమో దీక్షిత బిరుదమో సోమయాజి బిరుదమో వహించి యుద్యోచ్చటికిపోయి సంస్కారు లతో బాటు తన్నుగూడ సత్కరింపవలసినదని కోరుచుండును. అట్లు వారు సత్కరింపనిచో జిన్ననాటనుండియు ముష్టిజీవనమును కలవడియుండుటచేత ముష్టియుద్ధము ప్రారంభించి పురోహితులను గన్యాప్రదాతను వధూవరులను తద్బంధుగణమును ... నవ ...ర్థముతో గొంతపలుకు దీవించి తోరణములు తెంపి పెండ్లి ...యుద్ధభూమి కపూర్చి ... పందిరను నెగ్గించుకొని సంభావన ...లంకించుకొని వచ్చును. అందుచేత నలినికి ... బూతుల ...య యునిియు, పిడిగుద్దుల పాపయ్య యనియు రెండు

పౌరుష నామములు కలిగినవి. అధికారుల యిండ్లచుట్టు దిరిగి వారి సేవకుల నాశ్రయించి పండ్లు పంచదార చిలుకలు మొదలగు నూడిద లంపి యధికారుల యనుగ్రహమునకు బాత్రులై కొంద ఱీ కలియుగమున బిరుదుల కనర్హులయ్యు సంపాదించుచుందురు. పాపయ్య సంపాదించిన బిరుదము లట్టివికావు బిరుదుల నిమిత్త మత డొకరి నెన్న డాశ్రయింపలేదు. అతని కంఠశక్తియు భుజశక్తియు నతనికి బిరుదులు సంపాదించి పెట్టినవి. కాని యధికారుల కటాక్షవీక్షణముచేత ప్రసాదింపబడినవి కావు. బాపయ్యకు దొమ్మిదవయర్థము నేర్పిన గురు వెవ్వరైయుందురని మీకు సందియము తోచవచ్చును. అతనికి గురువేలేడు. గురుకుల వాసము లేకయె శుశ్రూషాపీడ లేకయే యెందఱు బహువిద్యలలో నధిక ప్రౌఢులైరని మనము వినుచుండుటలేదు. తన విద్యా విషయమున మన పాపయ్యయు నట్టి పట్టికలో జేరదగినవాడె సుడీ. ఇట్లనిన మీరు నమ్మక నవ్వ మొదలు పెట్టెదరు.

వాల్మీకి ఛందో వ్యాకరణాది లక్షణ జ్ఞానము గురుబోధ లేకయే సముపార్జించె నన్న మీరహహా యని నవ్వి యానందింతురు. భాగవత ప్రణేత యగు పోతరాజు సహజ పాండిత్యము గలవాడని చెప్పినంతమాత్రముననె విశ్వసింతురు. సహజపాండిత్య మొకరి సొమ్మా ? ఈ విద్య యా యనకుండ సకలవిద్యలలో వారివారి పూర్వజన్మ వశం యదృష్ట వశముననో సహజ పాండిత్య ముదయించుచు కాబట్టి పక్షపాతము మాని పాపయ్యకు గూడ

నట్టి ప్రతిభా విశేషము గలదని నమ్మడు. అతని పుణ్యమేమోకాని పాపయ్యకు బాల్యమునుండియు నద్వైతసిద్ధి సహజముగానె గలిగినది. ఎంతెంతో శ్రమపడి యెంద తెందరో గురువులకు శుశ్రూష జేసి శంకరభాష్య సమేతముగ దశోపనిషత్తులు భగవద్గీతయు బ్రహ్మసూత్రములు వల్లించిన మహానుభావులకె స్థిరమైన యద్వైతభావము వార్థక మందైన గలుగుట మిక్కిలి కష్టము. అట్టియెడ నూనూగుమీసాలు మొలకలెత్తక మునుపె యుపనయనమైన గాకమునుపె గోగణముపిడిచి యంగవస్త్రమును గట్టక మునుపె మాటలైనను సరిగ రాకమునుపె స్వవస్తు పర వస్తుభేద జ్ఞానము నశియించి పరవస్తువు లన్నియు దన వస్తువులే యను నద్వైతభావము గలుగుట యెంత గొప్పమాట? అది యెంతవానికి లభియించును? పూర్వయుగములలో నట్టిబుద్ధి యనేకుల కుదయించి యుండవచ్చును. కాని కలియుగములో నది మందపల్లి నివాసుడగు పప్పుభొట్ల పాపయ్యకే సిద్ధించినది.

నాణెములు కాని చెంబులుకాని వెండిగిన్నెలుకాని వస్త్రములు కాని తినియెడు పదార్థములుకాని యతని కంటబడెనా యప్పుడే యవి యతనిచేత బడును. నీ వీ వస్తువు దీసితివా యని యెవరైన నడిగిన పక్షమున నతడు స్పష్టముగ లేదని చెప్పుచుండును. లేదనుటలో నత డబద్ధమాడెనని యెవ్వరు దలంప గూడదు. "గజం మిథ్య పలాయనం మిథ్య" యన్నట్లు వస్తువులేదు. దొంగతనము లేదని యభిప్రాయమై యుండ వచ్చును. లోకులు కాకులవంటివారుకదా! పాపము! పాపయ్య

లేమిచేతనో యద్వైతభావముచేతనో హస్తచాపల్యముచేతనో చిరకాలాభ్యాసముచేతనో హస్తలాఘవము జూపు నభిలాషచేతనో గ్రామములోనున్న కొన్ని యిండ్లలో జొరబడి కొన్ని వస్తువులను గ్రహించినాడనుకొనుడు. గ్రామవాసులు తమ పుట్టి యంతయు మునిగిపోయినట్లు పెద్ద గోలచేసి యతని నల్లరిపెట్ట దొడగిరి. పరుల వస్తువేమిటి మనవస్తు వేమిటను నద్వైత భావము పాపయ్య కున్నట్లు వస్తువులు మన యింట నుండిననేమి పాపయ్య యింట నుండిన నేమి యను నద్వైత భావము గ్రామ వాసులలో నొక్కరికైన లేకపోయినది.

అందుచేతనే వీరు పాపయ్యతో బోల్పదగరు. అట్టి యద్వితీయభావ మతని కుండుటచేతనే పాపయ్య చరిత్ర మక్షర రూపముగ నాంధ్రదేశమున బ్రచార మగుచున్నది. అట్టి భావము శూన్యమగుటచేతనే మందపల్లి గ్రామవాసులలో ఘనులగు తర్క వ్యాకరణ జ్యోతిశ్శాస్త్ర పండితులున్నను వారి చరిత్రములు లిఖింపబడుచున్నవా! గ్రామస్థులుచేసిన యల్లరివలన వివాహ యోగ్య వయస్కుడైన పాపయ్యకు బిల్లనిచ్చుట కెవ్వరు రారైరి. తన కుమారునకు వివాహము కాలేదని విచారించి విచారించి తల్లి కాలధర్మము నొందెను. ఆధీనము తప్పిన యాడుపడుచులుగాని మఱి యే యాడుదిక్కుగాని లేకపోవుటచే నత డప్పుడప్పుడు వంట జేసికొనవలసి వచ్చెను. బ్రాహ్మ ణార్థములు వలన నతడు పొట్ట బోసికొనగలడు. కాని యందు మూడు నాలుగు చిక్కులు సంభవించినవి. మున్నూట యఱువది

దినములు భోక్తయై యుండుటకు గ్రామమున మూడువందల యఱువది శ్రాద్ధములు లేవు ఆ కాలమున మందపల్లిలోనున్న బ్రాహ్మణ గృహములే నలువది యేబది. ఇంటికి రెండాబ్దికములకన్న నెక్కువగా నుండవు. అదియునుగాక ప్రతివారు పాపయ్యనే పిలువరుకదా! పిలువ దలంచుకొన్నవారుగూడ నితడు కలహప్రియుడని యెంచి పిలుచుట మానిరి. వస్త్రమీయలేదనియొ దక్షిణ స్వల్పముగా నిచ్చినారనియొ పితడు గృహయజమానితో దరుచుగా దగవులాడుచుండును. ఇతడు కంఠమెత్తి కేక లారంభించెనా భూదేవతవలెగాక శ్రాద్ధమునకు వచ్చిన విశ్వదేవతలు పితృదేవతలు గూడ గడగడ వడకి పాఱిపోదురని గ్రామస్థుల యభిప్రాయము. అది యటుండ నిమంత్రితుడై పాపయ్య శ్రాద్ధభోజనము జేసి వెళ్ళునపుడు గృహయజమానుల కన్నుబ్రామియేదో పీలు చూచుకొని గిన్నెయొ పంచ పాత్రయొ పట్టుకొని పోవును.

శ్రాద్ధభోక్తల కుదకుంభదానము చేయవలయునని శాస్త్రమందుండినను సాధారణముగ నక్లెవ్వరు జేయలేకపోవుటచే పితృకర్మలు చేయువారి కుదకుంబ దానఫలముం గల్పింపవలయునని పాపయ్య యేవో పాత్రలు పట్టుకొని పోవుచుండునని పౌర బ్రాహ్మణులు తెలిసికొనలేక యతనిని భోక్తగ బిలుచుట మానుకొనిరి. పిలువకపోవుట కిదియె ప్రధానకారణమని చెప్పవచ్చును. ఉపకారణముగూడ మరియొక టున్నది. అది చెప్పకపోవుట దోషము కావున జెప్పబడుచున్నది. పాపయ్య గంభీరకాయుడు.

ఆకారమునకు దగిన యాకలి. యాకలికి దగిన భోజన సౌష్టవము నతనియందు గలవు. అగ్నిహోత్రమునందు సర్వము హుతమైనట్లె యతని జఠరాగ్నియం దేదివేసినను వెంటనే హుతమై పోవును. అదృష్టవశమున నట్టి గాఢ జీర్ణశక్తి యతనికి గలిగినందుకు సంతసింపక గ్రామవాసులలో గొందరు విరోధముచేత గొందఱసూయచేతను "ప్రతి మనుష్యునకు గర్భమందే జీర్ణకోశముండును, గాని పాపయ్యకు జీర్ణకోశము శరీర మంతట గల" దని పరిహాసాస్పదముగ బలుకజొచ్చిరి.

కొందరు దయ్యపుతిండి యనిరి. అభాగ్యులకు ఆకలి యెక్కువయని మరికొందఱాడిరి. చాటుచాటుననే గాని యతని యెదుటబడి యెవ్వ రిట్టిమాట లనలేదునుడీ. అతడు భోక్తగా వెళ్ళిన గృహమున శ్రాద్ధమునకు ముఖ్యమని పనసకాయకూర వండిన పక్షమున వండిన కూరంతయు బాపయ్యయె భక్షించును. అతనిని బిలిచినప్పుడు గృహ యజమానులు గారెలు నరిసెలు సంతర్పమునకు వండుకొన్నట్లు వండుకొనవలయును గాని సూక్ష్మముగ జేసికొనుటకు వీలులేదు. పైతృకములయందు పుష్టుగా భోజనము చేయువారిని బిలిచి పెట్టుట యెవరో కొందరికి సంతోషమైనను జనసామాన్యము కట్లుండదుగదా. పాపయ్యకు శ్రాద్ధభోజన మరుదగుట కిదియొక హేతువయ్యెను. పాపయ్య యొక్క జీర్ణశక్తిని విస్పష్టముగ దెలియజేయుట కతని బాల్యమున దండ్రి జీవించియున్నపుడు జరిగిన యొక వృత్తాంత మిందు దెలుపుట సముచితము. భావికాలమున నేదో విషయమున

మహా ప్రజ్ఞావంతులగు వారియం దాలక్షణాంకురములు బాల్యము నందె పొడచూపుచుండును. పాండవ సింహమని చెప్పదగిన భీమసేనుడు దుర్వార భుజబలశోభితుడని యెల్లవా రెరుగుదురు కదా! ఆ మహాబల సంపత్తి యతని బాల్యమునందే గోచర మయ్యెను.

కుంతీదేవి భీమసేనుడుపుట్టిన పదియవనాడు శుద్ధిస్నానము జేసి కొడుకు నొడిలో పైచికొని దేవతా దర్శనమునకు బోవు చుండెను. అప్పుడొక బెబ్బులి యామెను దఱిమెను. పాండురాజు పులి నొక యమ్మున గూలవేసెను. కాని యాలోపున నామె భయపడి విసవిస పరుగిడ నారంభించెను. ఒడిలోనున్న భీమ సేనుడు నేలబడియెను. నెత్తురు గుడ్డగుటచే బిడ్డ యా దెబ్బకు మృతినొందెనేమో యని కుంతీదేవి తత్తరపడియెను. కాని బాలుని దేహము కందలేదు, నలగలేదు. అతని శరీర సంపర్కముగలిగినంత మేర యా ఱాతినేల పిండిపిండి యయ్యెను. అతనియందువలెనే పాపయ్యయందుగూడ బాల్యమున నతని జఠరాగ్ని శక్తి ద్యోతకమయ్యెను. దృష్టిదోషము తగులునని తండ్రి యితరుల కది వెల్లడింపలేదు. పాపయ్య పదియాఱేండ్ల ప్రాయమువాడైనపుడు తండ్రి కుమారుని వెంటబెట్టుకొని కోనసీమలో బ్రయాణము నేయుచుండెను. చలిదికూడు లేక పాపయ్య యొక్క యడుగైన నడువజాలడు. అందుచే దండ్రి యొకనాడొక యూర నొక యింటి కరిగి "అమ్మా! మా కుఱ్ఱ వానికి రవంత చలిదియన్నము దొరకునా?" యని యడిగెను,

కుఱ్ఱవాడు చలిది యన్నము గోరుచున్నా డనగానే సాధారణముగ లేదనువారుండరు. పాపయ్య పదియాఱేండ్ల వయసువాడైనను నప్పటికే తండ్రివలె చెయ్యెత్తు మనుష్యుడయ్యెను. అయినను జనకుని దృష్టి కతడు కుఱ్ఱవాడేకదా! కుఱ్ఱవా డనుటచేత గృహ యజమానులు వచ్చినవాడు పదియేండ్లవాడొ యైదేండ్లవాడొ యనుకొని "అయ్యో నాయనా! పిల్లవానికి పట్టెడు చలిది యన్నము బెట్టమా? అదిగో చద్దివణ్ణాలగది. పెట్టుకుని తిను మనుడు, లేదా మీరు పెట్టవచ్చు" నని యా గది జూపిరి.

ఆజానుబాహుడైన తన కుమారుని జూచిన పక్షమున వారు చలిదియన్నము పెట్టరేమో యను భయమున నతడు మొదట వానిని వీధిలోనెయుంచి వెళ్ళి గదిచూచి వచ్చినతరువాత నింటిలోని యాడువాండ్రు పనుల సందడి నున్నప్పుడు దొడ్డి దారిని తన బిడ్డను దీసికొనిపోయి యా గదిలో బ్రవేశపెట్టి యన్నము బెట్టుకొని తినుమని చెప్పెను. ఆ గదిలో మానెడు బియ్యపన్న ముండును. దానికి సరిపడిన యూరుగాయలు పచ్చళ్లు నుండెను. తప్పెడు గేదె పెరుగుండెను. రమారమి గిద్దెడు పేరిన నేయి యుండెను. పాపయ్య యా యన్నమంతయు వడ్డించుకొని యూరుగాయలు పచ్చళ్ళు నేయి పెరుగు మిగుల కుండ సుష్టుగా దిని యెప్పటియట్ల దొడ్డివారిని వెలుపలకువచ్చెను. భోజనము సమాప్తమైన తరువాత దండ్రి యా యింటి యాడు వాండ్ర కడకు బోయి "అమ్మా! మీ దయవలన మావాడు చలిది యన్నము దిన్నాడు. నేను సెలవు పుచ్చుకొని వెళ్ళ

మన్నాన"ని చెప్పి వెళ్ళిపోయెను. ఆ యింట నైదారుగురు చిన్నబిడ్డ లుండిరి. ఆ బిడ్డ లందఱకు సరిపోవునని వారా యన్న మక్కడ దాచిరి. పాపయ్య తిని వెళ్ళిన గడియసేపటికా యిల్లాలు చలిదియన్నము బిల్లలకు పెట్టనెంచి యాటలు మానిపించి వాళ్ళందరి నక్కడకు బిలిచి కంచముపెట్టి యన్నపాత్ర జూచు నప్పటి కందులో నొక మెతుకైన లేదు. ఆ యిల్లాలు తెల్ల బోయెను. కుక్క తినిపోయెనేమో యని మొదట ననుకొనెను. కాని యూరుగాయలు పచ్చళ్లుగూడ లేకపోవుటచే నట్లనుకొనుటకు వీలులేకపోయెను.

ఇంటిలోనున్న యాడువాండ్రంద ఱక్కడజేరి కొంతసేపు మీమాంసచేసి తుదకు బ్రాహ్మణకుమారుడే తిని యుండునని నిశ్చయించి కుఱ్ఱవాడు మానెడు బియ్యపన్నము దిన్నందుకు మనసులో మిక్కిలి యాశ్చర్యము నొందియు బ్రాహ్మణునకు బెట్టిన తిండి కంటగించుకొనుట దోషమని నోరు మూసికొని యూరకుండిరి.

పాపయ్య చరిత్రముగూడ భీమసేనుని చరిత్రమువంటిదే. ఆకలిలో నిద్దఱు వృకోదరులే. ఇద్దఱు మహాకోపనులే. అయినను వేదవ్యాసునివంటి మహాత్ముడు తన రచనా చమత్కృతినంతయు జూపి వర్ణించుటచే భీమసేనుడు వంద్యుడయ్యెను. అట్టి మహాకవి యాదుకొనకపోబట్టి పాపయ్య నింద్యుడయ్యెను. ఇట్టి యతిహాసము లనేకములు కలవు. కాని గ్రంథవిస్తరభీతిచే నవి

స్పృశియింపక కథలోని ముఖ్యాంశమే వర్ణింపబడును. 'తల్లి చచ్చిన జిహ్వచచ్చు' నను నార్యోక్తి పాపయ్యకడ నిశ్చయ మైనది. సరిగా నతవి కన్న మమరలేదు. వందుకొను కష్ట మటుండగా ముమ్మారు మూడు మానికెల బియ్య మతనికి గావలెను. ఆ తండులములు, వానికి గావలసిన రసవర్గములు సంపాదించుట స్వగ్రామమున దుస్సాధ్యమయ్యెను. అదియును గాక వివాహము జేసికొని వంశము నిలుపుకొనవలయునని గట్టి సంకల్ప మతనికి గలిగెను. అతనికి విద్యజూచి పిల్లనిత్తురా? ధనముజూచి యిత్తురా? మళ్ళు మాన్యములు జూచి యిత్తురా? వరదిట్టము కావలసినంత యున్నది. కలియుగములో వరుని దార్ఢ్యము, సాంప్రదాయము జూచువారెవ్వరు? ఎల్ల పేదవాండ్ర విషయములో నయినట్లె పాపయ్య విషయమున వివాహము ద్రవ్యైకసాధ్యమయినది.

ద్రవ్యము స్వగ్రామమున సంపాదించుటకు దగిన యనువులు లేవు. కాబట్టి దేశాంతరములకు బోవలయునని పాపయ్యకు దృఢసంకల్పముగలిగెను. ఏ దేశమునకు బోవలయు నని యతడు మనస్సులో మీమాంసజేసెను. కాశికి బోవలయునని కొంతకాలమతడు తలంచెను. కాశిలోని సత్రములలో యథేచ్ఛ ముగ భోజనము జరుగును. కాని వివాహము నిమిత్తము కావలసిన ధన మచ్చట దొరకదని యతని కెవ్వరో చెప్పి మహాపట్టణమందు దెనుగు బ్రాహ్మణులమీద నాదర మెక్కువ గల దక్కడికి బొమ్మని హితోపదేశము జేసిరి.

ఆమాట యతనికి నచ్చెను. తోడనె పునహాకు ప్రయాణమయ్యెను. ఆతనియింట లోకమంతట గల పంచభూతములేగాని యితరమైన యాస్తి యేమియులేదు. పాత్రలు మృణ్మయిపాత్రలు. తాగుట కొక యిత్తడిచెంబుమాత్ర మున్నది. కట్టుకొనుటకు మూడు నాలు గంగవస్త్రములు కలవు. ఎన్నో తరముల నుండి వంశపారంపర్యముగ వచ్చుచున్న యక్షపాత్ర యుండవలయునుగదా. అది యేమైనదని మీకు సందియము దోచ వచ్చును. పాపయ్య బద్ధకముచేత నక్షయపాత్ర వ్యాపారము మానుకొనెను. వ్యాపారము మానుకొన్నను జాలకాలము నాట నుండి యచ్చివచ్చిన పాత్ర దాచకూడదాయని మీకు సందేహము దోచవచ్చునేమో; అది తల యుత్తరించుకొనిపోవు సమయమున కుపయోగింపబడెను.

చీట్లపేకలో వచ్చిన దండుగ విప్పుకొనుట కా పాత్ర యుపయోగింపబడెను. అది యొక్కటియెగాదు. అప్పుడప్పుడు హస్తలాఘవముచే నతవి వశమగుచుండిన రాగి కంచుచెంబులు పంచపాత్రలు మొదలగునవిగూడ తన్నిమిత్తమె వినియోగింపబడెను. పెట్టెలు లేవాయని మీరడుగవచ్చును. పెట్టెలలో దాచవలసిన వస్తువులు లేనప్పుడు పెట్టెలెందుకు ? అందుచేత నతనికి సర్దుకోవలసిన సామగ్రులు లేకపోయెను. చిరకాలమునుండి బూజు పట్టుచున్న కృష్ణాజినమును దర్భాసనమును దీసి పాపయ్య బూజు దులిపి యెండలోవేసి దర్భాసనమును కృష్ణాజినములోవేసి కట్టి యొకనాడు తెల్లవారుజామున నా కృష్ణాజినమును భుజముమీద

వేసికొని యుత్తరిచెంబు మూతికి గట్టిన యంగవస్త్రమును నడుము నకు గట్టుకొని ప్రాతధోవతి గట్టుకొని తలకొక ప్రాత యుత్త రీయమును జుట్టుకొని పునహోకు బయనమయ్యెను. మార్గ మధ్యమున నతడు గావించిన విచిత్ర వివాదములు, హస్తలాఘ వములు, లీలలు వర్ణింప దొడగిన పక్షమున బాలకులకు విసుగు పుట్టునను భయమున నవియెల్ల మానవలసివచ్చెను.

బ్రాహ్మణు డెంత పేదవాడైనను జేతనొక కాసుసయితము లేకుండ సేతుహిమాచల పర్యంతమగు దేశమంతయు దిరిగి రావచ్చును. ప్రతి పట్టణముననున్న సత్రములు కొన్ని సత్ర ములలో నొకపూట మాత్రమె భోజనము బెట్టుదురు. కొన్ని సత్రములలో రెండు పూటలు నిరుప్రొద్దు భోజనము పెట్టుదురు. కొన్నిచోట్ల భోజనముకాక కానియొ రెండుకానులో దక్షిణగూడ నిచ్చెదరు. దక్షిణ దేశమున కొన్ని సత్రములలో బాటసారులగు వితంతువులు రాత్రి రొట్టె కాల్చుకొనుటకు పిండిగూడ నొసంగు దురు. సత్రములమాట యటుండగా బ్రాహ్మణుల కన్నము లేదను బ్రాహ్మణ గృహస్థులు సాధారణముగ నుండరు. కావున పాపయ్య చిల్లిగవ్వ చేతలేకుండ సుఖముగ వెళ్ళగలిగెను. ప్రాతః కాలమునందు లేచి జాము ప్రొద్దెక్కువర కతడు నడచి యొక గ్రామముజేరి యచ్చట సత్రమున్న సత్రమును లేనిచో సామాన్య గృహస్థుల యిండ్ల భుజించి సుఖముగ నిద్రించి మరల జాము ప్రొద్దువేళ బయలుదేరి నడచి యే యూరికడ సాయంకాల మగునో యచ్చట బసజేసి యెవరియింటనొ భుజించి మరల వేకువనులేచి పయనము నేయుచుండును.

ఈ విధముగ నతడు నాలుగు మాసము లగునప్పటికి సుఖముగ శ్రీమంతులగు పీష్వాలకు మున్ను రాజధానియైన పునహాకు జేరెను. పునహాలో పూర్వకాలమున బాజీరాయడు మొదలగు పీష్వాలు రాజ్యధురంధరులై యున్న కాలమున బ్రాహ్మణపూజ విశేషముగ జరుగుచుండెను. అందు వేదాధ్యయన సంపన్నులకు జరిగెడు పూజ మిక్కిలి మెండు. భరతఖండ మంతటిలోను కృష్ణా గోదావరీతీరవాసులగు బ్రాహ్మణులు మిక్కిలి గంభీరముగ నుదాత్తానుదాత్త స్వరితస్వరములు తప్పకుండ నపశబ్దము రాకుండ స్వచ్ఛముగ మనోహరముగ వేదము చదువగలరని మహారాష్ట్రదేశమున గొప్పవాడుక గలదు. ఆ ప్రఖ్యాతి కాంధ్ర బ్రాహ్మణు లనుటకు సందియము లేదు.

హిందూదేశమున ననేకభాషలున్నను నందులో ననేకములు సంస్కృతములే మాతృకముగ గ్రహించినను నాంధ్రభాషవలె నవి సర్వవిషయముల సంస్కృతము ననుకరింపలేకపోయినవి. అక్షరములదగ్గఱనుండి తెలుగుభాష సంస్కృతము ననుసరించిన కారణమున నాంధ్రులు సంస్కృత శబ్దములను స్వచ్ఛముగ నిర్దుష్టముగ నుచ్చరింపగలరు. తక్కినవా రట్లుచ్చరింపలేరు. వంగదేశీయుడు వేద మనబోయి బేదమనును. సద్గుణ మనబోయి షద్గుణమనును. ఓఢ్రదేశీయుడు జనకు డనుటకు జొనొకొ యనును. ఇట్లే ఘూర్జర మహారాష్ట్ర ద్రావిడ కర్ణాటాది భాషలు సంపూర్ణ భాషలు గామి నాయాదేశస్థుల నాలుకలు సంస్కృతోచ్చారణమునకు సరిగా నలవడియుండలేదు. సంస్కృతోచ్చార

ణమున కాంధ్రులే దక్షులు. ఆ కారణంబున శ్రీమంతులగు పీష్వాలు వారినింబట్టి మహారాష్ట్రులందఱు ద్రిలింగదేశ బ్రాహ్మణుల నోటనుండి వేదమును వినవలయుననియు శ్రౌత స్మార్తాది కర్మలను జరిపించుకొనవలయుననియు గుతూహలము గలిగియుండి యట్టివారు లభించినప్పుడు వారిని రావించి సకల విధముల సమ్మానించి సకల పూజా సత్కారంబులు సంపుచుందురు. అందుచేత నాంధ్ర బ్రాహ్మణులలో స్వాధ్యాయవేత్తలు శ్రౌత స్మార్త ప్రయోగదక్షులు. శ్రీమంతుల కాలమునను శ్రీమంతుల రాజ్య మస్తమించిన వెనుకను గూడ పూనా సతారాలకు బోవు చుందురు.

అట్టి వేదవేత్తలు గర్మిష్ఠులు బోవుచోటికి పొట్టకోసి కంచుకాగడాల వెదకినను నొక్క యక్షరము ముక్కయైన గనబడని పాపయ్య యేమి చేయువలయునని వెళ్ళియుండెనోగదా యని యెల్లవారికి సందియము దోచక మానదు. ఘూర్జరులు మహారాష్ట్రులు మిక్కిలి దాతలనియు, గోదావరీతీర బ్రాహ్మణుడు వివాహార్థము యాచించినతోడనె రూకల వర్షము గురియుననియు నందువలన సులభముగ వివాహము జేసికొనవచ్చు ననియు నిత్తరులవలన విని యతడు నమ్మెను. అదియునుగాక యీ దేశ మున శ్రాద్ధభోక్తకు నయింతము రూపాయకు తక్కువ దక్షిణ నియ్యరనియు నందుచేత బ్రాహ్మణార్థములు చేసియె గోనె సంచెడు రూపాయలు సంపాదింపవచ్చుననియు నతని కొకఁడు చెప్పెను. ఎట్టెటో యతడు పూనా జేరెను. చేరి సత్రములలో భోజన మారంభించెను.

ఆవకాయ మాగాయ మొదలగు నూరుగాయలను గోంగూర పచ్చడి తోటకూర బచ్చలకూర మొదలగు పులుసులు బెల్లపు అరిసెలు మినుపగారెలు పేశె బూరెలు గుమ్మడికాయ ధప్పళము మొదలగు తెనుగు వంటకములకు రుచిమరిగిన పాపయ్య నాలుకకు మహారాష్ట్ర దేశపు రొట్టెలు పలుచని పప్పులు కారములేని పచ్చళ్ళు మొదట నచ్చినవికావు. పచ్చిమిరపకాయ కారమున కతడు మొగమువాచి స్వయముగ జేసికొని మహాపదార్థముగ దాచికొని భోజనమునకు వెళ్ళినప్పుడు పొట్లముగట్టి తీసికొనిపోయి పంక్తిలోనున్న మహారాష్ట్రులు నివ్వెరపడిచూచి యితడు బ్రహ్మ రాక్షసుడని తలంచు నట్లది కలుపుకొని తినుచుండెను. కొన్నినెల లగునప్పటి కతడు మహారాష్ట్ర భోజనమున కలవడెను. అలవాటు పడినతరువాత మహారాష్ట్రు లెవ్వరతని కందలేదు. పునహా వెళ్ళినతరువాత రెండు మూడు మాసములు కతడు వివాహము నిమిత్తము యాచన నారంభించెను.

చదువు సంధ్యలురాని శుంఠయగుటచే రెండణాలు నాలుగు డబ్బులు రెండు డబ్బులు చేతిలో బెట్టినవారేకాని రూపాయ లిచ్చినవా రెవ్వరులేరు. దమ్మిడీ కాసులెకాని పెద్దకాసు లతనిచేత పడలేదు. ఆ కారణమున తాను పట్టిన్ట్లు మహారాష్ట్రులు గొప్ప దాతలు కారని నమ్మకతోచెను. ఎందుచేతనో మహారాష్ట్రులు మీద నతనికి గొప్ప యనిష్టము గలిగెను. "మహారాష్ట్రులు మాకాంధ్రులు నాకున్నాంధ్రు నడుమ భేదములేకుండ నందరు వితం తువులె. మహారాష్ట్రుల కాచార వ్యవహారములులేవు. వీళ్ల వట్టి

శూద్రులు, పంక్తిబాహ్యులని చాటున దనమిత్రులతో జెప్పు చుండెను. ఏలయని వారడిగిన నత డిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చును " వితంతువులెగాని మన దేశములో రొట్టెలు తినరు. ఈ దేశములో మగవాండ్రుగూడ రొట్టెలు తిందురు. కాన వారుగూడ వితంతువులె. భోజన కాలమందు మహారాష్ట్రులలో దృష్టిదోషములేదు.

మన దేశములో వేదపండితు దన్నమాట యక్కరలేదు. ఎటువంటి బ్రాహ్మణుడైనను శూద్రుడు రవంత తొంగి జూచి నప్పటికి బ్రాహ్మణు డన్నము వదలిపెట్టి లేచివెళ్ళును. ఈ పాపిష్టి దేశములో బ్రాహ్మణుడు భోజనము చేయుచుండగా శూద్రుడు చూచుటయెగాక అ గదిలోనె తానొక విస్తరి వేసికొని వేరు పంక్తిలో బ్రాహ్మణుని కెదురుగ గూరుచుండి శూద్రుడు భోజనముచేయును. ఈ దేశములో వట్టి మాలకూడు. అటువంటి పాడుదేశములో నీవెందుకున్నా వందురేమొ, కాలము తప్పి వచ్చినప్పుడు వసుదేవుడు గాడిదకాళ్లు పట్టుకొన్నాడు. పొట్ట గడువక వీళ్ళ నాశ్రయించవలసి వచ్చినది. అదిగాక మరాటి వాండ్రు పుల్లాకులలో దినునట్టివాండ్రు ఎట్లందురా ? మనవలె వా రాకులలో భోజనము సేయరు. పళ్ళెములలోను గిన్నెలలోను తిందురు. అవి కడిగి దాచికొందురు. కాని పాఱవేయరు. దిని పాఱవేసినవి పుల్లాకులు కావా ? " రహస్యములో నిటువంటి సంభాషణములు సేయుచున్నను బహిరంగముగ బాపయ్య వారిని వేయివిధములుగ ధనము నిమిత్తము స్తోత్రముచేసినను మనోరథము సిద్ధించలేదు. వివాహమునకు సొమ్ము ప్రోగుపడునట్లు కనబడలేదు.

యాచనవల్ల దొరికినది సంభావనవల్ల నార్జించినది బ్రాహ్మణార్థములవల్ల చేజిక్కినది పాపయ్య పొగచుట్టలకు దమలపాకులకు వక్కలకు నడుమనడుమ నంగళ్ళకుబోయి కొని తిను లడ్డు బందరుఫేణి మొదలగు మధుర ఆహారములకు సరిపోయెను. కాని మిగులుటలేదు. ఇంతదూరమువచ్చి వివాహము జేసికొనకుండ మరల స్వదేశమునకు బోవుట యప్రతిష్ఠయని యతడు భావించి తనవంటివానికి సొమ్ము చేతినిండ సమకూర్చునట్టి వృత్తి నేదేని నవలంబింపవలయునని సంకల్పించుకొనెను. అట్లు చేయుటలో నతడొక క్రొత్తవృత్తి నారంభింపదలంచెను. ఒక నెల దినములు విచారించి యతడొక నిశ్చయమునకు వచ్చెను. ఆ వృత్తి యాంధ్రుల కాశ్చర్యము గలిగించునట్టిది. మహారాష్ట్రులు మెచ్చునట్టిది. ఆపత్సమయమున నక్కఱకు వచ్చునట్టిది. ఎప్పటి కప్పుడు చేతిలో రొక్కము పడునట్టిది. అందఱకు దనతో బని గలిగించునది. ఏనుగు పాడివలె తరుగనిది. విరుగనిది. అట్టి యపూర్వమైన వృత్తి యేదందురా? వినుడు!

ఆంధ్రబ్రాహ్మణులు ముఖ్యముగ గౌతమీ కృష్ణవేణీతీర వాసులు. నందు ముఖ్యముగ రామచిలుకలవలె గోఱువంకవలె నర్థము దెలియకుండ నొకరు చెప్పినదాని బండవల్లెవేసి స్వాధ్యాయము చెప్పుటకును శ్రౌతస్మార్తకర్మలు నిరాఘాటముగ జేయించుటకును కావ్యనాటకాలంకార గ్రంధములు తర్కవ్యాకరణ జ్యోతిష వేదాంతాది శాస్త్రములు నేర్చి పాఠములు చెప్పుటకును గొన్ని క్రతువులు చేయుటకును మాత్రమె బహుసమర్థులనియు

దదితర వ్యాపారములకు వారనర్హులనియు దేశమున గొప్ప యప్రతిష్ట కలదు. పాపయ్య యవలంబించిన వృత్తి యాంధ్రులకు సంభవించిన యాగొప్ప యప్రతిష్టను దొలగించునది కూడ నయ్యెను. ఆ వృత్తి కథ మపక్షమున నలుగురైన నుండ వలయును. గాబట్టి పాపయ్య తాను వెళ్ళిన కొలదిదినములకే తనవలెనే గంపంత యాశ పెట్టుకొని తనవలెనే భగ్న మనోరథులై యిందందు తిరుగులాడుచున్న మఱి మువ్వురను శిష్యులుగ స్వీకరించెను.

ఆ నలుగురు గలిసి తాము ప్రత్యేకముగ యజ్ఞములు చేయలేకపోయినను కోటియజ్ఞ ఫలప్రదమైన వ్యాపార మారంభించిరి. 'అనాథప్రేత సంస్కారేణ కోటియజ్ఞ ఫలం లభేత్' అని యార్యోక్తి కలదు. దిక్కులేని శవములను గాల్చుటచేత కోటియజ్ఞ ఫలము లభించునని యా వాక్యమున కర్థము. అది పుణ్యజనోచితమైన వృత్తియని పాపయ్య దాని నుపక్రమించెను. మొట్టమొదట నతడు ధరలు నప్పుకగానే యుంచెను. కాని పని తగిలినకొలది ధరలు హెచ్చింపవలసి వచ్చెను. అటువంటివృత్తి నవలంబించుటకు బుడకొల్పిన యతని నిపుణత, బుద్ధి జూచి యోర్వలేకను నాంధ్రబ్రాహ్మణులు పెక్కుర వ్యాపారములకు సమర్థులు కారని లోకమునందున్న యప్రతిష్టను దొలగించుటకు దగినట్టి కృతజ్ఞులు కాకను దెలివిమాలినవాండ్రు కొందఱు పాపయ్య పరోక్షమునకు నెట్టమొదలుటను నిందించి కొన్ని ప్రశ్నలడుగుచు వచ్చిరి.

అందుగొన్ని ప్రశ్నలిని. "నీవీ వృత్తి నేల యవలంబించితివి? పుణ్య మందువా, సొమ్ము దీసికొనకుండ శవవహనము జేసిన పక్షమున నది పుణ్యము. దిక్కులేని శవముల గొల్చుట పుణ్యము. నీవు మోయు శవములు వెనుకదిక్కుగలవె. అవి యనాథప్రేతలుగావు. ఆర్ధమునకు నీ మూపమున దలవంపులు వచ్చుటలేదా?" అటువంటి పిచ్చిపిచ్చి ప్రశ్నలకు దగినట్లుగ నతఁడీ క్రింది విధమున సమాధాన మిచ్చెను.

"బ్రతికియున్నవారికి దిక్కుండును కాని పీనుగులకు దిక్కొక్కఁడుండఁడు. కాబట్టి శవములన్నియు ననాథప్రేతలే. వారికి మోసెడువారే దిక్కు. మేమే వారికి గతి. ఇది గౌరవమైన వృత్తి. నీళ్ళుమోసి పనులుచేసి గోడలుపెట్టి యిండ్లువేసి మనుష్యు లెట్లు సంపాదించుచున్నారో నేనుగూడ భుజములు కాయలు కాయునట్లు శవములను మోసిమోసి కష్టపడి చెమట యూడ్చి సంపాదించుచున్నాను. నా సొమ్ములో గ్రుడ్డిగవ్వయైన ననాయ్యార్జితము లేదు. అంతయు న్యాయార్జితమె. నాలుగు మాటలుచెప్పి నాలుగు గడియలలో నాలుగువందలో నాలుగువేలో గడించు ప్లీడరు డబ్బుకంటె నానాకల్మశవస్తువుల నమ్మి సొమ్మార్జించు వర్తకుని డబ్బుకంటె పండినను మండినను దప్పక సొమ్ము పుచ్చుకొను సర్కారు సొమ్ముకంటె వడ్డివ్యాపారము జేసి మళ్ళు మాన్యములు కొంపలు గొడ్లు దయలేక యమ్మించి లక్షాధికారులగువారి సొమ్ముకంటె నా సొమ్ము న్యాయమైనది. నాకొక్క గవ్వ నెవ్వరు నుచితముగ నీయనక్కరలేదు. నే నొకరిదగ్గరకు

వెళ్ళి చేయిజాచి యాచింపను. ఒకని యింటికివెళ్ళి నింద్రుడవని చంద్రుడవని వానిని భూషించి వాని సమయమగుదాక కనిపెట్టుకొనియుండి పీకి పిడపెట్టి విసిగించి తిట్లుతిని నాలుగు డబ్బులు సంపాదించి సంతోషించు యాచకుని వృత్తికంటె నా వృత్తి ఘనమైనది.

వేదము జదువుకొనలేదని శాస్త్రము జదువుకొనలేదని నన్ను మీరు నిందించుచున్నారు. వేదము చదువుకొన్నవారి వృత్తియేమిటి ? ముష్టి. శాస్త్రము నేర్చికొన్నవారి వృత్తి యేమిటి ? ముష్టి. చదువుకొని ముష్టియెత్తుటకంటె చదువుకొనక పీనుగుల మోయుట మంచిది. ఆ ముష్టివిద్యలు నాకక్కరలేదు. ఒకరింటికి వెళ్ళనక్కరలేదు నా యింటి కందరును వత్తురు. అందరకు నాతో పనిగలదు. నేను కాలుమీద కాలువేసికొని యింట్లో కూర్చుండినప్పటికి నా యింటికడ కందరువత్తురు. నా వృత్తి వరహాలచెట్టు. ఎప్పటి కప్పుడె పంట. ఇది నెలజీతముల వృత్తికాదు. అది వట్టి పాడువృత్తి. ముప్పది దినములు రాత్రియు బవలు పనిజేసి పదో యిరువదో రూపాయలను సంపాదించుట యేమి ప్రయోజకత్వము. నన్నాక్షేపించువారిలో గొందరు యాచకులె. కొందరు పెద్దలు సంపాదించిపెట్టిన భూములమీద జీవించువారు. అటువంటివారందరు మనోవృత్తి ముండలు.

తన భుజశక్తిమీద సంపాదింపలేనివాడు, పిత్రార్జితమును నమ్ముకొని కాలక్షేపము నేయువారు వట్టి యప్రయోజకులు.

నేను గట్టి ప్రయోజకుడను. నా భుజశక్తివల్ల జీవనము చేయు చున్నాడను. పల్లకిమోయుట యెటువంటిదో కటుకు మోయుట యటువంటిదె. పెండ్లిపల్లకి మోతకు డబ్బు పుచ్చుకొనుట న్యాయమై దీనిమోతకు డబ్బు పుచ్చుకొనుట యన్యాయమగునా? నావలన మీకు తలవంపులు వచ్చుచున్నవా? తెనుగువాళ్ళు మరెందుకు బనికిరారన్న యపకీర్తి దొలగించి యే పనిలో బెట్టినను సరె తెనుగువారు సమర్థులెయని లోకములో వెల్లడి జేసినాను. అందుకైన నామీద మీకు విశ్వాసములేదే. ఛీ! మీతో మాట్లాడగూడదు. పొండి" అని యెదుటివాడు మరల నోరెత్తలేనట్టు యుక్తులు చెప్పి తన యుక్తులు చాలనప్పుడు తన తొమ్మిదవ యర్థము పారాయణముజేసి 'శేషం కోపేన పూర యేత్' అనుమాట సార్థకము జేయుచుండెను.

పాపయ్య యే సుదినమున నే మంచి ముహూర్తమున దన వృత్తి నారంభించెనో కాని యది దినదినప్రవర్ధమాన మయ్యెను. పునహా పెద్దపట్టణ మగుటచే బ్రతిదినమతడు రెండు మూడు పరియాయములు రుద్రభూమికి బోవలసిన పని గలుగుచుండెను. మశూచి, విశూచి వచ్చిన కాలములో నతడు భూతగణపరివృతు డైన సాక్షాత్ రుద్రుడువలె శిష్యసమేతుడై తరుచు శ్మశానముల లోనే యుండుచు వచ్చెను.

పనితొందరచే నొకానొకదిన మతడు భోజనము జేయక పోవుటయు దన పొలములోనికే యన్నము దెప్పించుకొని తిను

పంటకాపువలె శ్మశానమునకె పదిరొొట్టెలు తెప్పించుకొని యెట్లొ తీరిక జేసికొని యా రొొట్టెలు నోటిలో వేసికొని మరల బనిసేయ శక్షింపుచుండును. మూరెడేసి పొడుగు పొగచుట్టలు నోట వెలుగుచున్న సమయములో బాపయ్యను శిష్యులను రాత్రులు దూరమునుండి చూచువారు కొఱవి దెయ్యములు శ్మశానములో విహరించుచున్నవని పలుమాఱు భయపడి పరుగులెత్తుచువచ్చిరి.

అన్ని వృత్తులలో ధర్మమున్నట్లె పాపయ్య వృత్తిలో గూడ కొంత ధర్మముండెను. పేదపీనుగుల నప్పుడప్పుడు మూల్యము గొనకుండ నతడు తీసికొనివెళ్లుట కలదు. తన యనిష్టులకడను ధనవంతులయొద్దను నెక్కువ ధనము గ్రహించుట కలదు. ఒకరికడ నెక్కువ. యొకరికడ తక్కువ యేల తీసికొందు వని యెవరైన నడిగినప్పు " డిది వ్యాపారము; సమయము కొలది బేరము. ధాన్యాదులధర నేడు పుట్టి యిరువది; యెల్లుండి ముప్పది యుండగూడదా ? " యని వారి వాదములు ఖండించు చుండును.

శవమునకు నాలుగు వరహాలు నెనిమిది వరహాలు పది వరహాలు పుచ్చుకొనుటయెగాని, తక్కువ లెక్కలేదు. మఱియు వరహాల లెక్కయెగాని చిల్లర లెక్కలేదు లోభత్వము చేతను, ధనహీనతచేతను గొందఱు ప్రేతబంధువులు సహాయము చేయుమని వేడినప్పు " డీసారి గాదు. మరియొకసారి చూడ వచ్చును లెంతి " యని బదులు చెప్పుచుండును.

అనవుడు వారది యమంగళముగ నెంచి ఛీ యిదియే మయ్యా! ఈ సారికె మేమింత ఘోరదుఃఖ మనుభవించుచుంటి మరియొకసారి యిటువంటిది రావలయు ననుచున్నావా?" యని వారు దూషణపూర్వకముగ నడుగుటయు నతడిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. "ఏమంత ఓగాయిత్యమ్ము. ఈ పోయినవాడొక్కడు తప్ప మీ యింట మరి యెవ్వరు జావరా. ఉట్టిగట్టుకొని యూరేగుదురా? చిరకాల జీవులా యేమిటి? దేహములుకాని యివి లోహములు కావుగదా. "జాతస్య మరణం ధృవం" అనుమాట వినలేదా? ఎప్పటికైన మీరందరు నా చేతిలో బడువారె" అతనితో వాదముజేయుట కార్యభంగము జేసికొనుటయని ఎవరు మాటలాడేవారుకారు. ఈ శవదహనమునకు దోడుగ నేక మహా పింఢ భక్షణ మతనికి విశేషధనమును గూర్చెను. బ్రాహ్మణుడు మృతినొందినప్పుడు ముప్పదిరెండు చిన్నచిన్న యన్నపిండములు నేతిలోముంచి బ్రాహ్మణునిచేత దినిపింపవలయునని ధర్మశాస్త్రము గలదు. అదె యేకవాహమందురు. అవి తినుట మిక్కిలి తప్పు. గొప్ప యమంగళము అందుచేత నవి తినుట కొప్పుకొనరు. అందుచేత నెల్లవారు నవి యగ్నిహోత్రమున హుతము సేయుదురు.

ఎక్కడో దేశాన కొక్కడు మహాశూరుడు బయలుదేరి పిండమున కొక్కొక్క వరహా పుచ్చుకొని యవితిని పదిమంది తిట్టి కొట్టుదురను భయమున నెవరికి గనబడకుండ రాత్రివళ కేదో గదిలో గూర్చుండి పారిపోవుచుండును. ఆ పిండములు

బ్రాహ్మణులు తిన్నపక్షమున దమ పితృదేవతలు తప్పక మోక్ష పదమున బ్రాప్తింతురని మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణులకు నమ్మిక గలదు. అందు గౌతమీ కృష్ణవేణీతీర బ్రాహ్మణులు అన్నచో వేరు కొరతలేక తన పెద్దలనిమిత్తము వైకుంఠద్వారములు తెఱచియుండునని వారి ధృఢవిశ్వాసము. అట్టివా రెవ్వ రిదివరకు వారికి దొరకక పోవుటచే నేకవాహపిండము లగ్నిహోత్రము పాలగుచుండెడివి. పాపయ్య వెళ్ళిన తరువాత నట్టికొఱత తీరి పోయినది. వైకుంఠ కైలాసలోకముల ద్వారములు ముద్దలు మ్రింగుటకు తెరవబడిన పాపయ్య నోరువలెనే యెల్లప్పుడు తెరవబడి యుండును. అగ్నిహోత్రునినోట కరక్కాయగొట్టి పాపయ్య ముప్పదిరెండు ముద్దలు నేతిలో ముంచిన ముద్దకు రెండు వరహాలు మూడువరహాలు సమయముకొలది లాగివేయు చుండును.

సర్వభక్షకుడైన యగ్నిహోత్రునకైనను నెయ్యి సరిగా జీర్ణముకాక యజీర్ణము చేసియుండును. కాని పాపయ్య యెన్నడు నజీర్ణ మెరుగడు. పూర్వపువారు భయముచే రహస్యముగ దినుచు వచ్చిరి. పాపయ్య కట్టి భయములేదు. కావున నతడు బహిరంగ ముగ దినుచు వచ్చెను. పాపయ్య నమ్మినదానివి సరిగ నాచరించు నట్టి మహాశూరుడని చెప్పుట కేమి సందియముకలదు ? ఈ విధ ముగ నిర్భయముగ రెండు పక్షముల నిటీవల ననేకులుచేసిరి. కాని వారందరు పాపయ్య శిష్యులె. అట్టివారందరు పాపయ్య పేరుచెప్పి దీపముబెట్టి మ్రొక్కుకొనవలెను. అది యతడు పెట్టిన భిక్షమె.

పై రెండువృత్తులవల్ల పాపయ్య నెలకు వందలకొలది రూపాయ లార్జించెను. కాని యది యంతయు నిలిచినదికాదు. ఎంతచెట్టు కంత గాలి. అర్థప్రాణములు కవలపిల్లలు. అడుగడుగున బ్రాణమున కెన్ని గండములున్నవో యర్థమున కన్ని గండములె యున్నవి.

పాపయ్య గొప్పదాత. అదివఱకు బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణులకె గాని యితరులకు దాన మియ్యరని గొప్ప యప్రతిష్ట గలదు. ఆ యప్రతిష్ట పాపయ్య తొలగించి శూద్రులకుగూడ దానము లియ్య జొచ్చెను. మగవారికి దానములిచ్చుట మనలో బూర్వాచారము. ఆ యాచారమును మార్పుచేయదలచి యత డాడువాండ్రకె దానము లీయజొచ్చెను. కుంటివాండ్రకు గుడ్డివాండ్రకేదేని విదల్చుట యతని కిష్టములేదు. వారేదో ఘోరపాపము జేయబట్టి భగవంతుడు వారిని దండించుటకై యంగవైకల్యము వారికి బ్రాప్తింప జేయుటచే నట్టివారిని మనము దప్పిచ్చి పోషించిన పక్షమున రాజద్రోహులను రక్షించినవారిపై రాజునకు గోపము వచ్చినట్లె యీశ్వరద్రోహులను రక్షించిన పక్షమున నీశ్వరునకు మనపై గోపమువచ్చి మహానరకమున ద్రోయునని యతడు నమ్మి యటువంటివారి కేమియు సాయముచేయక రూపరేఖా విలాసములు గలిగి ప్రాయము గలిగి హొయలు గలవారికె నేవైన గుప్తదానములు చేయుచుండును. పాత్రదాన ప్రవీణుడైన పాపయ్య కతమున నెందఱో చాకలిసానులు మంగలి మగువలు గమళ్ళ గరితలు నీడిగ యెమ్మెకత్తెలు సాలిజవరాండ్రు

గొల్లి గుబ్బెతలు బాగుపడిరి. ఈ దానములు లేనిపక్షమున బాపయ్య బంగారు గోడలు కట్టియుండును. కాని లక్ష్మి పక్షపాత మనస్కురాలు. అందుచేత మగవాని యందనుండక తనజాతి యాడువాండ్రకడకు బోయెను. అదిగాక పాము కన్న గ్రుడ్లన్నియు బ్రతుకునా ? పులికి బుట్టిన పిల్లలన్నియు బ్రతుకునా ? నల్లేరు చెట్లన్నియు నెదిగి వృక్షము లగునా ? అట్లయినచో జగము లాగునా ? ప్రతివాడు సంపాదించినదంతయు నిలువచేసినపక్షమున జ్యేష్ఠాదేవికి నిలువ నీడ యుండునా ?

పాపయ్య కిప్పటి కేబది సంవత్సరములు వచ్చినవి. పునహాకు వచ్చి యిరువది సంవత్సరము లైనది. పోయినవి పోగా నతనియొద్ద మూడువేల రూపాయలు నిలిచినవి. అప్పుడప్పుడొక మారువాడీయొద్ద కొంత సొమ్మతడు నిలువచేసి యుండుటచే నీమాత్రమైన గనబడినది. ఆసొమ్ముగూడ నెన్నోసారులు తీసికొనుట కితడు ప్రయత్నించి మారువాడిని గట్టిగా నడిగెను. కాని 'బ్రాహ్మణుడు దిక్కులేనివాడు. ఏ పడుపుకత్తె యింటనో యే శ్మశానము లోనో యాకస్మికముగ జచ్చిపోగలడు. అప్పుడీసొమ్మంతయు మనకే దక్కగలదు. వీని కిప్పు డెందు కిచ్చి చేత జిక్కినది పోగొట్టుకొనవలయున'ని యా మారువాడీ తలంచి పాపయ్య వచ్చినప్పుడెల్ల ఏదో వంకజెప్పి పంపివేయు చుండును. ఎట్లైన నేమి. మారువాడీ మనోరథము భగ్నమైనది. మారువాడీ మహాచికమువచ్చి మృతినొందెను. అతని కొడుకు పాపయ్య సొమ్మిచ్చివేయదలంచెను.

పాపయ్య కప్పుడు పెండ్లిమాట జ్ఞప్తికివచ్చెను. మూల స్థానములో నొకపిల్ల యున్నదని యతనికి దెలిసి తన కిమ్మని యా పిల్ల తండ్రికి వర్తమాన మంపెను. ఆ వర్తమానము తెలిసిన తరువాత బాలిక తండ్రియగు అన్నంభొట్ల అన్నప్ప గారు పిల్లకు బండ్రెండు సంవత్సరములు వయస్సు కావున పండ్రెండువందల రూపాయ లీయవలసినదనియు మూడువందల రూపాయలు నగలు పెట్టవలసినదనియు నుభయమంగళ సూత్రములు బెండ్లికొడుకె చేయించుకొని యుభయుల కర్చులు బెండ్లి కొడుకు పెట్టుకొని మందపల్లిలోగాని వేంకటేశ్వరుల వాడపల్లిలో గాని పెండ్లిచేసుకొనవచ్చునవియు నతనికి వర్తమాన మంపించెను.

అది విని కళ్యాణకాలము తనకు నేటి కాసన్నమైనదని పాపయ్య సంతసించి యా పద్ధతి కొడంబడి మారువాడీ యొద్ద నుండి రాజమహేంద్రవరములో నున్న నారాయణకర్నుగారి మీదికి మూడువేల రూపాయలకు దర్శనహుండి పుచ్చుకొని పునహానగరము విడిచి బయలుదేరెను. అతడా నగరము విడిచి నపు డెందరు స్త్రీలు కంటదడిపెట్టిరని చెప్పను। చాపచుట్టలు గిరవాటు వేసినట్లు తమయూరి శవములను మోయువారు లేరనియు ననర్గళముగ నేకవాహపిండములు గుటుకు గుటుకున మ్రింగి తమ పెద్దలకు పైకుంఠద్వార సోపానము లెక్కించువారు లేరనియు నగరవాసు లెంతో విచారించిరి. పాపయ్య పునహాను విడుచుచున్నాడు గావున నతని విషయమై యిక్కడనె యొక మాట చెప్పవలయును.

అందరు తమతమ వృత్తులలో విగ్రహానుగ్రహ సమర్థులైనట్లె పాపయ్యయు దన వృత్తిలో నట్టివాడు. అనుగ్రహించెనా యథాశక్తిగా శవ మూరక మోయును. కోపించెనా దండించును. ఇందుకొక తార్కాణముగలదు. ఒకనా డొకపేటలో నొకయింట నైదేండ్ల పసిబిడ్డ మృతినొందెను. గృహయజమానునికడ రెండు వరహాలు పుచ్చుకొని యా బిడ్డను మూటగట్టి రాత్రి యగుటచే నది తన విరోధియైన యొక మహారాష్ట్రుని వీధియరుగుమీదబెట్టి పారిపోయెను. మరునా డా గృహస్థులులేచి యది యేదో యను కొని విప్పిచూచి భయపడి కళవళపడి యమంగళముగ భావించి పాపయ్యను బిలిపించి తీసివేయుమని ప్రార్థించిరి. పాపయ్య తన ప్రాతకసి తీరునట్లు పాతిక రూపాయ లక్కడపెట్టించి యా పీడా నివారణము జేసెను. ఇంక విన ననేకోదాహరణములు గలవు. గ్రంథవిస్తర భీతిచే మాననలసివచ్చె. పాపయ్య రాజమహేంద్ర వరములో హుండీ మార్చుకొని మందపల్లి వెళ్ళి యిల్లుకట్టుకొని మూలస్థానమునుండి అన్నంభొట్ల అన్నప్పగారిని సకుటుంబముగ రావించి పంద్రెండువందలు వారికిచ్చి మూడువందలు నగలుపెట్టి సంబంధము గుదిర్చినవానికి నూరురూపాయలు రుసుమిచ్చి యన్నప్పగారి కుమార్తెయైన పిచ్చమ్మను వివాహమాడెను.

ప్రకరణము - 4

వివాహ సంబంధములైన వేడుకలు విశేషముగా వర్ణింప దలచుకొనలేదు. అయినను ముఖ్యమైనవి వొకటి రెండు కలవు. పప్పుభొట్లవారితో నన్నంభొట్లవారు వియ్యమందినప్పుడు వారి కుభయులకు ననాదిబంధువులైన నేతివారు దయచేసి వారితో గలసి మెలసి వివాహమున కెంతో శోభదెచ్చిరి. నేతివారుగాక ముఖ్యముగ నన్నంభొట్లవారికి బంధుమిత్రులైన కందావారు చెమ్మకాయలవారు బీరకాయలవారు నేమకూరవారు వంకాయల వారు మిరియాలవారు దోసకాయలవారు దయచేసి రేయింబగళ్లు విరిగి ముక్కలగునట్లు పనిచేసి మెప్పువడసిరి. ఉప్పువారు మొదట నుండియు నచ్చటనే యుండిరి. కాని వారి కన్నంభొట్లవారితో నంతయైకమత్యము లేదు.

ఉప్పువారికిని మన పప్పువారికిని సతికిన ట్లన్నంభొట్ల వారితో నతకదు. ఉప్పువారకిని బంధుమిత్రులకుగూడ నెక్కువ కలయిక యుండెను. గొల్లప్రోలునుండి చల్లావారు మొదట నేకారణముచేతనో రాక కడపట విచ్చేసిరి. కడపట విచ్చేసినను మొదటనుండియు నన్నంభొట్లవారి కాప్తులగుటచేత వారి సమాగ మెంతో రసవంతముగనుండెను. ఉభయుల ఖర్చులు పాపయ్యయె వహించుటచేత నన్నప్పగారు పుచ్చుకొన్న పండ్రెండువందల రూపాయలలో జిల్లిగవ్వయైన వ్యయము కాలేదు.

కాక కాక యైన వివాహమగుటచే బాపయ్య యధిక శోభస్కరముగ వివాహము జేసికొనదలచి ఐదు దినంబులు బల్లకినెక్కి యూరేగెను. పాపయ్య దీర్ఘకాయుడగుటచే బల్లకిలో గూర్చుండినప్పుడు చిన్నచిక్కు సంభవించెను. అతని తలకు దండియు దండిపై బఱచెడు పింజరియు దగులుచుండుటచే నతడే పెండ్లి కూతురు భావము వహించి తల వంచుకొనవలసిన వాడయ్యెను.

అందుచేత బల్లకిలో నున్న సమయములో నతనిని జూచినవారు మెడగుళ్లు వంగినవని కొందఱు, గూనివచ్చినదని కొందఱు, కాదుకా దఱువదియవపడిలో జిన్నపిల్లను వివాహమాడినందుకు సిగ్గుపడి తలవంచుకొన్నాడని కొందఱు దోచిన విధముగ ననిరి. దీర్ఘకాయమునకు దోడుగ నతడు లావుగలవాడగుటచేతను, గూనంత బొజ్జగలవా డగుటచేతను, దండాదింపు సమయమున బెద్దచిక్కు సంభవించెను. వచ్చిన బంధువులలో మిత్రులలో బరిచితులలో నతని నెత్తుకొని దండాదింపు చేయగలవారు లేకపోయిరి. పాపము! నేటికాలమునకు బాపయ్య యొకయింటివాడగుచున్నాడుగదా, యతని ముచ్చట మాత్రము తీరవలదా? యని యొక బంధువుడు సాహసించి పెండ్లికుమారు నెత్తుకొని రెండుగంతులు వేయునప్పటికి నూనెసిద్దివలెనున్న పాపయ్యబొజ్జ జారిపోవ లక్కగుమ్మడికాయవలె నతడు క్రిందగుభాలున గూలెను. చట్టనొప్పిపెట్టెను. పిమ్మట నత డొకయరుగుమీద గూర్చుండి పెండ్లికుమార్తెమీద బగ్గుంశ జల్లియూయుత్సవ మైనదనిపించెను.

ఇంక భోగముమేళమును గురించి రెండుమూడు మాటలు చెప్పవలెను. పాపయ్య జన్మముచేత శుద్ధవైదికుడైనను జాల కాలము పునహా నగరములో నివసించిన నాగరకు డగుటచే గొప్ప రసికులలో జేరినవాడు; కావున శృంగార దేవతలగు వేశ్యలులేని పెండ్లి పెండ్లికాదని యభిప్రాయపడి వెలయాండ్రకు ప్రసిద్ధికెక్కిన పసలపూడి మండపేట మొదలగు గ్రామములకు ప్రత్యేకముగ మనుష్యులనంపి మేళములకై ప్రయత్నించెను.

అది వివాహకార్తి యగుటచే మేళములన్నియు నందందు గుదిరి యుండుటచే దగిన మేళము దొరకలేదు. మేళ ముండితీర వలయునని పాపయ్య పట్టుపట్టెను. అందుచేత నతని మిత్రు డొక మేళము దీసికొనివచ్చెను. ఆ వేశ్యపేరు చంద్రవదన. చిన్నప్పుడది మిక్కిలి చక్కనిదే. కాని మశూచికపు మచ్చలు మొగమున నుండుటచేతను, కుడికాలు కొంచెము వంకరగ నుండుటచేతను దాని నెవ్వరు మేళమునకు బిలుచుటలేదు. దాని వెనుక తాళహంగు చేయునది పాటకత్తెయేకాని కొంచెము నత్తిది యగుటచే దానిపాట శోభించుటకు వీలులేకపోయెను. కుంటిదైనను సరే, గ్రుడ్డిదైనను సరే, నత్తిదైనను సరే, నంగిదైనను సరే వేశ్య వివాహ కాలమున బెండ్లి పందిరి నలంకరించ వలయు నని పాపయ్య దృఢసంకల్పము జేసికొని యుండుటచే నమావాస్యనాటి చంద్రబింబమువంటి మొగముగల యా చంద్రవదనను బిలిపించి పాపయ్య మేజువాణి చేయించెను.

వచ్చిన బంధువులు దోషైక దృక్కులు గాక గుణగ్రహణ పారీణు లగుటచే మోరచేతుల దాని యభినయమునకును, నత్తిదాని గాన వైఖరికిని మహానందభరితులై రాత్రి ప్రొద్దు పోవువఱకు నుదయమున రెండుజాములవఱకు మేజువాణి జేయుచుండిరి.

శుద్ధవైదికు లగుటచే రసికత నెరుగక యిట్లు వారు సంత సించిరని కొందరు పడుచువాండ్రన సాహసించిరి. కాని యా మాటలు మీరు నమ్మగూడదు. వారల్ప సంతోషులనియు గుణ మెంతవరకునున్న నంతవరకు గ్రహించి యానందించు వారనియు దలంపవలయును. వివాహము జరిగెను. వివాహ మైనందుకు మన పాపయ్య మిక్కిలి సంతసించెను. కాని యతని మనస్సులో నొక విచారముండెను. అత్తగారింటికి మనుగుడుపు నకు బోవుట మొదలగు ముచ్చటలు తీరుట కవకాశము లేక పోయినందున నది గొప్ప కొఱతగా నతడెన్నుకొనుచు వచ్చెను. అత్తమామలు వివాహమైన తరువాతగూడ గొంత కాలము మందపల్లెలోనె యుండ యల్లునకు తమయింట జేయవలసిన మను గుడుపు తామే యల్లుని యింట జేయసాగిరి చూచువారికి బాపయ్య మామగారై ట్లు నన్నప్ప యల్లుడైనట్టుండెను. తనకు సరియైన గౌరవము జరుగలేదని యల్లునకు బెట్టుజేయుట కవకాశము లేకపోయెను. కాని యున్నప్ప నడుమ నడుమ కొంత బెట్టుసరిచేసి యన్నమునుమాని యింటికిరాక తగువులాడజొచ్చెను. పాపయ్య మామగారిని బ్రతిమాలి యింటికి దీసికొని రావలసివచ్చెను.

అన్నప్ప వివాహమైన వెంటనే మూలస్థానము వెళ్ళదలచెను. కాని పదియారు దినముల పండుగైన తరువాత వెళ్ళుట మంచిదని యాగెను. ఆ పండుగ ముగిసిన తరువాత నన్నప్ప భార్యకు బెండ్లి బడలికవలన గొంచెము జబ్బుచేసెను. అది నివారణ మగు నప్పటికే నన్నప్పకే కొంచె మనారోగ్యము కలిగెను. అన్నప్ప తనకు నెమ్మదిగా నున్న తరువాత బయలుదేరి పోవలయునని పంచాంగము జూడగా నొకనాడు వారము మంచిదికాకపోయెను. మఱియొకనాడు నాడు తిథి మంచిది కాకపోయెను. వేరొక నాడు నక్షత్రము మంచిది కాకపోయె. ఇవియన్నియు గుదిరి యొకనాడు బయలుదేరగా పిల్లి యెదురుగా వచ్చినందున నా దినమునకు ప్రయాణ మాగిపోవలసి వచ్చెను. తిథివార నక్షత్రములు మరల గుదురునప్పటికి కార్తికమాసము దినములు పట్టెను. అప్పుడన్నప్ప బయలుదేరి వీధిలోనికి రాగానే యతని నిమిత్తమే కనిపెట్టుకొని యున్నట్లు చేతనొక పిడకయు బిడక మీద నిప్పును బెట్టుకొని వితంతు వెదురుగా వచ్చెను. క్రొత్త పెండ్లికూతును దీసికొని యట్టి దుశ్శకునసమయమున బయలు దేరుట యెంతమాత్రము మంచిది కాదని యన్నప్ప గిరుక్కున వెనుకకు మరలి తరువాత రెండు మూడు ముహూర్తములు ప్రయాణము నిమిత్తము పెట్టించెను. ఒంటి బ్రాహ్మణుడొక సారి తెలకవాడొకసారి యెదురుగా వచ్చి ప్రయాణము నిలిపిరి. వెయ్యేల మందపల్లిలో నున్నవారందరేదో విధముగ నన్నప్ప ప్రయాణమునకు కంటకమే గలిగించిరి.

మూలస్థానమునకు వెళ్ళి స్వగృహమున కాపురము చేసిన మొదలు నసనాయమ్మ కష్టపడునను భయమున నన్నప్ప యేదో

వంకబెట్టి మందపల్లిని విడువక యల్లుని యింటనే తిష్టవేసుకొని తేరకూడు తినుచున్నాడని గ్రామస్తులు కొందరు చాటుచాటున ననుకొనుచున్నట్లు విని యతడు తీవ్రకోపముఁదాల్చి మందపల్లి వాసు లందరు దుంటరులను నీచులని తిట్టి "ఛీ! యీ గ్రామమం దొక్క నిమిషమైన నుండగూడ" దని యల్లునిమీద గూడ కేకలువైచి కూతును గొడుకును భార్యను దీసుకొని బయలు దేరెను. ఆ ముహూర్త బలిమి యెట్టిదియొగాని వారు పొలిమేర దాటియైన వెళ్ళకమునుపే గొప్ప మబ్బుపట్టి యురుములతో మెరుపులతో నేనఁగుతొందము లావు ధారలతో గొప్ప వర్షము కురిసెను. అన్నప్ప సకుటుంబముగ నిలువున నీరై తడిసి మోపెడై దైవప్రాతికూల్యమున కేమియు జేయజాలక విధిలేక మరల జామాతృగృహము జేరవలసినవాఁడయ్యెను. అల్లుడు పదియవ గ్రహమని లోకనుసనున్న సామెత యీ విషయమున దారుమారై మామగారే పదియవగ్రహమైనట్లు లోకులకు దోచెను. స్వగృహమున నున్నప్పు డన్నప్పకు ప్రాతయుసిరిక పచ్చడియొ కాల్చిన మిరపకాయయొ గంజియొ చింతపండు పచ్చడియొ నన్నమున కాధారముగ నుండిన జాలును. తత్త్వము మారిపోవుటచేతనో మరి యేకారణముచేతనో యల్లుని యింట నున్నంతకాల మన్నప్పకు బ్రాతబియ్య పన్నము పప్పు నధమపక్ష మొక కూర పచ్చిపులుసు మొదలగునవి కావలసివచ్చెను.

నడుమ నడుమ మినపసున్ని యరిసెలు, వేపుడుబియ్యము నటుకులు మొదలగు నుపహారములు కావలసివచ్చెను. గాది

క్రింద పందికొక్కువలె మామగారు తనయింటజేరి దోచుకొని తినుచున్నాడనియు బూర్వము పునహా నగరములో సంపాదించిన ధనము పెండ్లికుమార్తె యొలినిమిత్తమైననేమి, పెండ్లిఖర్చుల నిమిత్తమైన నేమి నవ్వులిఖర్చుల కైననేమి మొత్తముమీద నన్నప్పగారి నిమిత్తమే వ్యయమైనదని పాపయ్యకు విచారము పుట్టెను. చూచిచూచి మామగారిని వెళ్ళగొట్టలేడు. వివాహమైన తరువాత పాపయ్యను గలిసికొన్నవారందరు మామగారి యద్భుత ప్రజ్ఞావిశేషంబు లప్పుడప్పుడు కైవారములు నేయుచుండుటచేత నన్నప్ప కాగ్రహము దెప్పించుట కిష్టములేదు. అన్నప్ప తనంతట తాను వెళ్లునట్లు కనబడలేదు. వివాహమై యప్పటి కారుమాసములయ్యెను. అత్తవారి కుటుంబ భరణమునకైన వ్యయ మటుండగా మామగా రప్పుడప్పుడు చేబదులు పుచ్చుకొన్న దేబదిరూపాయలయ్యెను. మందపల్లి నీళ్ళు తనకు వేడి చేసినవని యన్నప్ప వారమున కొకసారి యావునేతితో మంగలి చేత దళ యంటించుకొని తలయంటు కూలియు నేతివెలయు నల్లునికె గట్టుచుండెను. భార్యవచ్చినదన్న సంతోషముపోయి పాపయ్యకు మామగారి రూపమున శని దాపురమయ్యెనని విచారము పుట్టెను.

శనిగ్రహపీడ వదలించుకొనుటకై దేశమందలి యెల్లవారు మందపల్లి బోవుచుండగా మందపల్లిలోనేయున్న పాపయ్యకు శని గ్రహపీడ వదలకపోయెను. ఇది తిలదానముతో వదలెడిశనిగాదు. తైలాభిషేకముతో వదలెడిశనిగాదని పాపయ్య మనసబు కరణాల

తోను గ్రామములోని తక్కిన పెద్దమనుష్యులతోడను నాలోచనలు చేయసాగెను. ఎవరికి దోచినట్లు వారు సలహా జెప్పిరి. నాయింట నుండి వారు లేచిపోవలసినదని స్పష్టముగ జెప్పుటయె మంచిదని మనసులు సలహా జెప్పెను. ఉప్పు పప్పు బియ్యము మొదలగు పదార్థము లింటలేకుండజేసి నీవు పదిదినములపాటు తీర్థగ్రామమైన వెళ్ళవలసినదని కరణము హితోపదేశము చేసెను. ఆ రెండుప దేశములు బాపయ్య కంత రుచించలేదు. ఇక గొంతకాల మోపిక పట్టవలయునని యతడు నిశ్చయించుకొని పిల్లిమీదబెట్టి యెలుక మీదబెట్టి సూటిపోటు మాటలు మామగారి కర్థమగు నట్లన జొచ్చెను. పిచ్చికమీదబెట్టి పీటమీదబెట్టి యన్నప్ప యల్లుడన్న మాటలకు దగినట్లు ప్రత్యుత్తరము జెప్పసాగెను ఎట్టకేలకు పాపయ్య కోపక క్షీణించెను.

ఒకనాటి రాత్రి భోజనానంతరమున నూతి నరసింహ మనెడు మిత్రుని బిలిచికొనివచ్చి మామగారిని వెళ్ళిపొమ్మని యతనిచేత వర్తమాన మంపెను. నరసింహ మెంతో మృదువు గాను యుక్తియుక్తముగాను పాపయ్య యభిప్రాయ మన్నప్ప గారితో జెప్పెను. కాని యా పలుకులు వినగానే యన్నప్పకు వచ్చిన కోప మింతని వర్ణింప నలవిగాదు. గూర్చుండినవా డువ్వెత్తుగ లేచి యిల్లెగిరిపోవునట్లు పెద్దపెద్ద కేకలు వేయుచు గొండముచ్చువలె గంతులు వేయుచు జేతులు బారలు జాపుకొని యాడుచు దన కోపములో గొంతభాగము నీవిధముగ వాక్య రూపమున వెళ్ళబుచ్చెను.

"పునహా సతారాలలో జేరి పీనుగులు మోసికొనునట్టి వానికి మాణిక్యమువంటి పిల్లను దీసికొనివచ్చి కట్టబెట్టుట నాదే బుద్ధితక్కువ. తనవంశ మెక్కడ నిలువకపోవునో యను భయముచేత నా పిల్ల నిమ్మని యెందరిచేతనో నాకు వర్తమాన మంపి నా కాళ్ళు, కడుపు బట్టుకొని బ్రతిమాలుటచేత బ్రాహ్మణ వంశ మొకటి నిలువబెట్టిన పుణ్యము, బ్రతిష్టయు గలుగునని పిల్లనిచ్చితిని. లేనియెడల నఱువదియేండ్లువానికి నేను నా పిల్ల నిత్తునా ? పెద్దవాడైనప్పటికి సాంప్రదాయము కలవాడు, పరువు గలవాడు గదా యనుకొంటిని గాని పరువు మర్యాదలులేని ~~జంటపూటీ~~వెధవ యనుకొనలేదు. ఇది యేమి పాడుగ్రామమొ కాని యీ దరిద్రగొట్టు గ్రామమునుండి యెన్నిసారులు పయనమై పోవ దలచినను దుశ్శకునములె. ఊరునిండా మాయపిల్లులు, మాయముండలు. ఇంటిలోనుండి వీధిలోని కడుగు బెట్టితిమా యెదురుగా నొకముండ సిద్ధము. తొంగి చూచితిమా యొకపిల్లి సిద్ధము. శనిగాని ప్రతిష్టగల గ్రామములో వింతకంటె నెక్కు వుండునా ?

ఛీ! నా గౌరవము గంగపాలు చేసినావు. నా పరువు బండలు చేసినావు. నేనెంతో గౌరవముగ గాలక్షేపము నేయు చున్నాను. అత్తమామలకు నాలుగుదినములు పట్టెడన్నమైనను బెట్టలేక లేపగొట్టిన నీ పరువుమీద నిప్పులు పోయ నీదిగూడ నొక బ్రతుకట్రా ? ఇరుపార్శ్వమ్ముల నన్నదమ్ములుగానియక్క చెల్లెండ్రుకాని చుట్టములు బక్కములుగాని లేని సన్యాసి ముండా

కొడుకు; వీడు దిక్కుమాలిన పాడకట్టు; గంజికాచి పోసెడు దిక్కైనలేదు; పెండ్లియైన మరునాటినుంచియు సోలెడు బియ్యము తానే పొయ్యిమీద బెట్టుకొని చేతులు గాల్చుకొని నిత్యవిధిలాగున వండుకొని తినవలె పాపమని జాలిపడి ఉపకారబుద్ధిచేత నేను పది దినములు పమలు చెరుపుకొని గంపంత కమాటము వదలు కొని రెండు పూటలు నా భార్యచేతనే మడికట్టించి యీవల చెం బావలంబెట్టి యెఱుగని నా కూతురుచేత పయిపని చేయించి వేడిచేసి నా కళ్లు మసకలు గ్రమ్మినప్పటికి నాలో నేనే యోర్చుకొని నేను కూలివానివలె రాత్రింపవలు చాకిరీ చేయగా నా చాకిరీ విషమైనది. ఛీ! ఏ కొంపలో నే నొక్క గడియ యుండను. ఓసీ! ప్రయాణమై మూట గట్టవే. పిల్లను పిల్లవానిని లేపవే. ఈరాత్రి నీ కొంపలో నుంటినా చండాలుడే సరి"

అని లోనికివెళ్ళి నిద్రపోవుచున్న పిల్లలను లేపి తన బట్టలు కొన్ని, పాపయ్య బట్టలు కొన్ని, తన చెంబులు కొన్ని, పాపయ్య చెంబులు కొన్ని కలిపి మూటగట్టుకొని యా మూట నెత్తిని బెట్టుకొని యాలుబిడ్డలను వెంటబెట్టుకొని "నాకంఠములో ప్రాణముండగా నేనీకొంపలో దిరిగి యడుగుపెట్టను. ఇంత యవమానము జేసిన తరువాత నే నీ గ్రామము మరల రాగలనా? నేను కూటికి మొగము వాచలేదు. గుడ్డకు మొగమువాచలేదు. అల్లుడు పదియవ గ్రహమన్నమాట నాకిప్పు డర్థమైనది. నేటితో నాకు నా పిల్లకు ఋణము దీఱినద"ని గుమ్మము దిగెను.

ఆ పలుకులకు మిక్కిలి కనలి పాపయ్య పునహానుండి తెచ్చిన దుడ్డుకఱ్ఱతో రెండుదెబ్బలు దీయదలచెను. కాని నూతి నరసింహ మతనిని వారించి మెల్లగా నన్నప్పతో నిట్లనియె— "అన్నప్పగారూ! మీరు కొంచెము శాంతించవలెను. మీ యల్లుడు విశేషముగ ధనమున్న సంసారికాడు గనుకను నతని క్షేమము గూడ మీరు చూడవలయును. గనుకను రెండు సంసారములు నతడు భరింపలేడు. గష్టనిష్టురములు చెప్పుకొనుటకు మీరుతప్ప యతనికి మఱెవ్వరు లేరు గనుకను నేను మీ యుభయులకు గావలసినవాడను గనుకను నాచేత రహస్యముగ దన సాధక బాధకములు వర్తమాన మంపినాడు. దీనికి మీరింత కోపపడ వలసిన పనిలేదు. ఈ రాత్రియె వెళ్ళవలసిన యవసరములేదు. స్థిమితముమీద వెళ్ళవచ్చును. అర్ధరాత్రమువేళ జిన్నపిల్లను దీసికొని మీరెక్కడకు వెళ్ళగలరు? కాబట్టి యీరాత్రి యిక్కడ పండుకొని రేపు భోజనముచేసి వెళ్ళవచ్చును. నిలువుడు" అని వేడుకొనెను.

ఆ మాటలకు నన్నప్ప దెబ్బతిన్న త్రాచువలె నాగ్రహము రెట్టింప—"నీ రాత్రి గాదుకదా గడియ యిక్కడుండను. అన్నంభొట్లవారంటే యొక్క మాటమీదనె నిలబడగలవారు. ఇతని యింటిలో నిద్రపోవుటకంటె శ్మశానములో నిద్రపోవుట మంచిది. నన్ను పలుకరించవద్దు. నా నోరు మంచిదికాదు. మీ యిద్దఱి పరువు సమానముగనుక మీకు కలిసినది. నాకు మీతో గలియదు. ఈ యాఱుమాసములు విధిలేక ముండ్లమీ

దున్నట్లున్నాను. వెనుకదిక్కు లేనివాని నొక్కనిని విడిచి వెళ్ళినానను నింద నా నెత్తిమీద లేకుండ మీ నోటితో మీరే వెళ్లమని చెప్పినారు. కావున నింద నామీద లేకుండ సరిపోయినది. నన్ను మీ రాపవద్దు. ఇదుగో వెళ్లుచున్నాను" అని విసవిస నడువసాగెను.

నిద్రామధ్యమున మేలుకొలుపబడుటచే గొడుకు కూతురు గన్నులు నలుపుకొనుచు వెంట జనిరి. బిడ్డలవెనుక భార్యయరిగెను. అట్లు వారు పయనమై రెండవవీధి కరిగి యొక్కయరుగుమీద బండుకొని తెల్లవారుజామునలేచి మరల పయనమై రేవుదాటి స్వగ్రామము జేరిరి.

నాడు మొదలుకొని పాపయ్యకు మామగారికి నోటిమాటయు గంటిచూపును లేవు. ఉత్తర ప్రత్యుత్తరము లంతకుముందే లేవు. పాపయ్య మామగారి పోక శనిగ్రహ విమోచనమట్లు తలంచి తల తడిమి చూచుకొనెను. వివాహమైన రెండు సంవత్సరములకు భార్య యుక్తవయస్కురాలైనదని పాపయ్యకు వర్తమానము తెలిసెను. కాని మామగారు శుభలేఖ వ్రాయలేదు. పాపయ్య స్వయముగా వెళ్ళి నిజస్థితి గనుగొని యా వార్త నిజమయ్యెనేని పునస్సంధానము చేయవలసిన దని యడుగదలచెను.

కాని యల్లుడదివరకు చేసిన మహాపరాధమును మరువదలచినను మామగారికి మరపు రాకుండుటచేత నతడు తన్నింటికి రానిచ్చునా, తనకు పట్టెడన్నము బెట్టునా, సొమ్ము ఖర్చుపెట్టి

యతడు పునస్సంధానము జేయునా యని సందేహము దోచెను. అందుచేత నతడు స్వయముగా వెళ్లుటకంటె రాయబారమంపుట మంచిదని చెరువు సీతారామయ్య యను బంధువును మామకడ కంపెను. ఆతడు మూలస్థానము వెళ్ళి యన్నప్పగారిని గలిసికొని కూతురు రజస్వలయైన మాట సత్యమని యతనినోటనె విని పునస్సంధానము మాట తలపెట్టెను. అల్లునిమాట దలపెట్టగానె యన్నప్ప నిప్పులు త్రొక్కిన కోతివలె చిందులు త్రొక్కి బిగ్గరగ నరచుచు నిట్లనియె.

"పాపయ్య కిప్పుడేను మామగారి నైనాను గాబోలు. నాకిప్పు డాయన యల్లుడైనాడు గాబోలు. చీకటిలో జాము రాత్రి వేళ నన్ను తన యింటనుండి యాలుబిడ్డలతోగూడ లేవగొట్టిన మాట తాను మఱచినను నేను మరువలేదు. నా డొక్కలో కూలించుచున్నది అది జన్మ జన్మములకైనను నాకు మరపు రాదు. నేను మధ్యవాళ్ళమాట నమ్మి విచార్కరణముగా నా పిల్ల గొంతుక కోసినాను. అటువంటి మగనితో నా పిల్ల కాపురము చేయుటకంటె నాకు రెండవ మగపిల్లవాడు లాగున నా బంతి నింత యన్నముదిని యిచ్చుటనె యుండగలదు. అత్తలేదు, ఆడబిడ్డలేదు. ఏకాకి ముండాకొడుకు వాడు కాలు నొచ్చును, చేయి నొచ్చును. పిలిచినా పలుకువారులేరు; పట్టెడన్నము కంచములో బెట్టువారులేరు. నారాయణ నారాయణా యీ పిల్ల మాటే తలచుకొని నేను బెంగబెట్టుకున్నాను. ఇన్ని మాటలెందుకు? నేను పునస్సంధానము జేయదలచుకొనలేదు. అనవుడు సీతా

రామయ్య శాంతివచనముల నతని బతిమాలి కట్టకడపట నిట్లనియె మహర్షులవంటి మహానుభావులు సయితము మనుష్యులు చేసిన పాపముల పరిహారము నిమిత్తము ప్రాయశ్చిత్తము విధించిరి. ప్రాయచిత్తములేని దోషములేదు. పొరబాటు లెవరివల్ల వచ్చినను, వచ్చినవె. అందుచేత పాపయ్యకుగూడ నేదో ప్రాయశ్చిత్తము విధించండి. అసగా మీ కాళ్లపట్టుకొని మిమ్ము లను బతిమాలుమని చెప్పండి. ఏదోవిధముగ మనలో మనము సర్దుకొని పిల్లకాపురము పొత్తుచేయవలెను. కాని చెడగొట్టుట మంచిదికాదు " అని పలుక నన్నప్పు తల పైకెత్తి కొంచె మాలోచించి " సరే పెద్దలు చెప్పినారు గనుక మీ మాటప్రకారము నేను నడచుకోదలచు కొన్నాను. ఏదో ప్రాయశ్చిత్తము విధించుమన్నారు; గనుక మూడువందల రూపాయలు మూటగట్టి నాచేతి కిచ్చిన పక్షమున మునుపైనదేమిటో యైనదని వెనుకటిదంతయు మరచి కార్యము చేసెదను. లేదా నా పిల్ల విధవాడ పడుచువలె నాయింటనె యుండును. ఈ మాటలె పాపయ్యకు జెప్పండి. మూటలెగాని యిక మారుమాట లక్కరలేదు. ఇన్ని మాటలులేవు నాతో " నని కంఠోక్తిగ బలికెను.

ఆ సందేశమును సీతారామయ్య యథోక్తముగ బాపయ్య కెరిగించెను. మూడువందల రూపాయ లిచ్చుట యతని కిష్టము లేదు. చేతులార పిల్లను వదలుకొనుట కంతకన్న నిష్టములేదు. కొన్ని దినములు వితర్కించి వితర్కించి యెట్టకేలకు మిత్రుల ప్రోత్సాహమున మూడువందల రూపాయలు మూటగట్టి సీతా

రామయ్యచేతనే పంపెను. వెండి బంగారములు బరిశుద్ధ పదార్థములై కావున స్వీకరించినవారి మనస్సులు గూడ పరిశుద్ధములు చేయును. రజతదర్శనముచేత నన్నప్ప కోపమంతయు నుపశమించెను. వివాహము పెండ్లికొడుకువారి యింట జరిగినప్పుడు పునస్సంధానముగూడ నచ్చట జరుపవలెనని యన్నప్ప నియమము జేసికొని సకుటుంబముగ మరల మందపల్లి వెళ్ళెను.

బ్రహ్మచర్యము వదలి భార్యతో నేకమైనం జాలునని పాపయ్య వారిని సగౌరవముగ నెదుర్కొని తీసికొనివచ్చెను. ముహూర్త మేర్పడెను. పునస్సంధానమయ్యెను. క్రొత్తపిల్ల యగుటచే సిగ్గుపడుననియు మగనిదగ్గర బెదురు తీరలేదనియు వంట నేర్పవలసి యున్నదనియు జెప్పి యన్నప్ప గర్భాదానమైన యారుమాసములవరకు మందపల్లిలో నుండెను. మామగారి కోపపు వేడిమి మున్నూరు రూపాయలను గ్రక్కించినందున నీసారి పాపయ్య నోరెత్తి పలుకలేదు. అత్తగారి యిష్టప్రకారము మామగారి యిష్టప్రకారము నడచుకొనెను. అంతలో నన్నప్పగారి పూర్వజన్మ సుకృతము చేతనో ఈ జన్మ సుకృతముచేతనో పిచ్చమ్మకు నెలతప్పెను. వేవిళ్ల ప్రారంభమయ్యెను. వేవిళ్ళ బాధ పడుచు నిజముగ నొకపట్టెడన్నమైనను దినక మంచము మీదనుండి సరిగ లేవకయున్న కూతు నొక్కరిత నద్దాడుబిడ్డలు లేని యత్తవారియింట విడిచిపెట్టి యెంత నిర్దయులైన తలిదండ్రులైనను వెళ్ళజాలనప్పుడు తన పుత్రికయె తనపాటి భాగ్యదేవతయని కల్పవృక్షమని భావించుకొనుచు బ్రియపుత్రిక

నెడబాసి యుండుటకన్న లోకనిందకైన నోర్చి దానిదగ్గఱనె యుండుట మంచిదనుకొనుచున్న గారాబు తలిదండ్రులు విడిచి రాగలరా ? రమ్మని రాతిగుండెవాడైన ననగలడా ? అక్కడ నుండబట్టి తన కెన్నోపనులు చెడిపోవుచున్నవనియు దనకు వెళ్ళకతీరదనియు జెప్పి యన్నప్ప రెండు మూడుసారులు పయనమయ్యెను. కాని యీ సారి యల్లుడే బతిమాలి యాయన నాపెను. అల్లునిమాట నన్నప్ప తీసివేయలేక యాగెను.

పిచ్చమ్మకు తొమ్మిది నెలలు నిండెను. పదియవ మాసమున మూడుదినములు కష్టపడి యామె సుఖముగ బ్రసవించెను. మగశిశువు గలిగెను. ఏడవనా డా శిశువు పోరుపెట్టెను. పిచ్చమ్మ తల్లి కన్నప్పగారి తండ్రి గంగయ్య కలలో తనబడి కనపేరు పెట్టమని కోరెను. అట్లె చేయుదుమని యింటిల్లిపాది మ్రొక్కుకొనిన తోడనే శిశువు పోరుమానెను. పదునొకండవనాడు పురిటి శుద్ధి కాగానె బారసాల యయ్యెను. బాలునకు గంగాధరుడని పేరుపెట్టిరి.

చంటిపిల్ల తల్లిని విడిచిపెట్టి పోవుటకు మనసొప్పక విధిలేక యన్నప్ప యల్లుడును, మఱికొందఱును బతిమాలిన పిదప మనుమనికి నాలుగుమాసములు వచ్చువఱకు నుండదలచెను. తరువాత నాఱవమాసమున నన్నప్రాశనము కాగానె యా ముచ్చట జూచి వెళ్ళదలచెను. అన్నప్రాశనమైన తరువాత ప్రయాణమునకు మంచి ముహూర్త మన్నప్ప వెదకిపెట్టెను. ఆ ముహూర్తపటుత్వ మెట్టిదో కాని యా సమయమున

కన్నప్పగారి ప్రయాణ మాగిపోయి పాపయ్య కూర్ధ్వలోక ప్రయాణము సంప్రాప్తమయ్యెను. గొప్ప జ్యోతిష్కుడు పెట్టిన ముహూర్త మగుటచే నప్పు డెవరికో యొకరికి ప్రయాణముకాక తప్పినదికాదు. పాపయ్య యదివరకు మూడు నాలుగు దినములనుండి వరుసగ శ్రాద్ధభోక్తయై పెసరపప్పు గారె లరిసెలు దినియెను. వార్ధక మగుటచే నమిత భోజనము సరిపడకపోయెను.

ఆ దినములలో మందపల్లిలో మరిడిజాడ్యములు బయలు దేరెను. పాపయ్య దానివాత బడెను. లోకమునకు విశ్వాసము లేదు. కోటి యనాథ ప్రేతలకు గట్టిపుల్లలవలె కాల్చిన పాపయ్యను మట్టిచేయుట కెవ్వరు రారైరి. ఎట్టకేలకు మామ గారును మఱియొకరును సాయముపట్టి యెట్టెటో సంస్కారము జేసిరి. అన్నప్ప మందపల్లి విడిచిపెట్టి వెళ్లుటకు శాశ్వతముగ వీలు లేకపోయెను.

ప్రకరణము - 5

మనుష్యులు గతింపవచ్చును; కాని వారు సంపాదించిన యశస్సు వారి యనంతరమున చాలకాలము నిలుచును. పాపయ్య కాల ధర్మము నొందినాడు. కాని యత డార్జించిన ధనము చాలవఱకు వ్యయమైనను యశస్సు తరుగలేదు. వేదశాస్త్రంబులు చదువు కొననివారు, చదువుట వ్రాయుట చేతగానివారు హాయిగా శవములు మోసికొని బ్రతుకవచ్చు ననియు, ధనమార్జింపవచ్చు ననియు నాంధ్ర ప్రపంచమునకు బోధించిన ప్రథమాచార్యు డతడే కదా!

స్వదేశమున నన్నవస్త్రములు దొరకనప్పుడు విదేశములకు వెళ్ళి ప్రఖ్యాత పురుషులు కావచ్చునని తెనుగునాడు వారికి నేర్పిన పరమ గురువతడే కదా! ఏబది సంవత్సరముల వరకు స్వకాయ కష్టపడి ధన మార్జించి తాను సంపాదించిన విత్తము విదేశములలో వ్యయముజేయక స్వదేశాభిమానము గలిగి వార్ధక దశయందు స్వస్థలమునకు వచ్చి స్వగ్రామాభి మానము బూని మందపల్లి లోనే వసియించి తాను జన్మించిన చోటనే మృతినొందిన దేశాభిమాని యితదేకదా! అందుచేత నత డాంధ్రుల కందఱకు గాకపోయినను నతని యభిప్రాయముతో నేకీభవించువారికైనను మాననీయుడు. ఈతనిమార్గ మనుసరించి యానాడు నయిత మాంధ్రు లనేకులు విదేశములోనె గాక

స్వదేశములలో గూడ నౌకరి నాశ్రయించవలసిన పని లేని యా వృత్తి నవలంబించి జీవయాత్రను జరుపుచున్నారు. పాపయ్య యొక్క యుత్తరక్రియలు నెరవేర్చిన తరువాత నన్నప్ప కూతురువద్దకుచేరి యామెకు సంభవించిన దురవస్థకు మఱియొకసారి విలపించి యిట్లనియె—

"అమ్మాయీ! నీ మగనియొద్ద గొప్పగానో కొంచెముగానో ద్రవ్యమున్నట్లు విన్నాను. అతఁడది యితరులకు బదులిచ్చియున్నాడు. దస్తావేజులమీఁద నిచ్చినాడో నోట్లమీఁద నిచ్చినాడో తెలియదు. కాగితములు ముందుగ జూడనీ. ఊరకుంటిమా కాలదోషము పట్టగలదు. అటుతరువాత మనము చేయవలసిన పనిలేదు. చీమతలకాయంత సందు దొరకెనా యప్పు పుచ్చుకొన్నవాండ్రెగబెట్టుటకె ప్రయత్నము నేయుదురు. లోకులు దుర్మార్గులు. అందులో నీయూరివారు మఱియు దుర్మార్గులు. అందుచేత సందువాపెట్టి తాళముచేయి నాచేతికిమ్ము. కాగితములు చూచి యవసరమైనపని చేసెదను" అని బుజ్జగించి పలికెను.

దుస్సహమైన నవవైధవ్య దుఃఖమున మఱుగుచున్న పిచ్చమ్మ తన ప్రాణములు దాచిన పెట్టె తాళమిచ్చినదో యన్నట్లు సందువాపెట్టె తాళముచేయి దండ్రిచేతి కిచ్చెను.

అతఁడు మెల్లగా సందులోనున్న నోటులన్నియు దీసి చూడగా మొత్తము పదిహేనువందల రూపాయలుండెను.

ఆ కాగితములు తీసికొని వెంటనే యతడు బాకీదార్ల వద్దకు వెళ్ళి యా నోట్లు తిరిగి తనపేర వ్రాయమని కోరెను. "భార్యయుండగ కుమారుడుండగ మీపేర నేల వ్రాయవలయు ?" నని యందు గొందఱడిగిరి. అట్టి యనవసరప్రశ్నముల కన్నప్ప యిట్లుత్తరము చెప్పెను—

" అయ్యా ! మీ రనుమానించవద్దు. నా బిడ్డసొమ్ము నా కక్కఱలేదు. మగపిల్లలకంటె నా కాడుపిల్లలమీదనె ప్రేమ యెక్కువ. నా సొమ్ము దానికి పెట్టదలచుకొన్నాను. కానియెడల నీ పదియేనువందల రూపాయ లేమూలకు సరిపోవును? పిల్లవానికి వడుగు గావలెను; చదువు సంధ్యలు చెప్పించవలెను; బట్టలు పాతలు గావలెను. సంసారమనగా సముద్రము. మీకు తెలియని దేమున్నది? అదికాక ఈ వ్యవహారములలో నేదైననొకటి కోర్టు కెక్కెనా నా కూతు రాదదిగదా. అది కోర్టుకు రాగూడదుకదా? పిల్లవాడు కోర్టుకు వెళ్లు టంతకంటే వీలులేదుగదా. నేనే కోర్టుకు వెళ్ళి యావత్తు గ్రంధము జరిపించవలసినవాడను. గనుక నా పేరనే కాగితములున్న పక్షమున నెంతో వీలుగనుండును. నా మాట వింటిరా మీ కేదో కొంత సదుపాయము జేసెదను " అనెను.

ఆమాట నోటరాగానే కొందరు బాకీదారులు వడ్డి మాను మనిరి. కొంద రసలులో గొంత తగ్గించుమనిరి. కొందరు కొన్ని శంకలు బయలుదేరదీసిరి. పిల్లవాడు చిన్నవాడుకదా. అతడు

పెద్దవాడైన తరువాత వెనుకటి కాగితములనుబట్టి మామీద వాజ్యములువేసి మా కొంప లమ్మించును అప్పుడు మీరును మీ మనుమడును సుఖముగ నుందురు. నడుమ మేము చెడిపోవుదము. దీనికేమి చెప్పుదురని వారు స్పష్టముగ నడిగిరి. సమయోచిత బుద్ధికి బృహస్పతియని చెప్పదగిన యన్నప్ప దానికిదగినయుత్తర మీయలేకపోవునా ? పాపయ్య పేరనున్న నోట్లు మీ యెదుట జించిపైచెదను. క్రొత్తగా మీరు నాయొద్ద బదులు పుచ్చుకొన్నట్లు నోట్లువ్రాసి యియ్యవచ్చుచు. మీరు నాకు వడ్డి యియ్యనక్కర లేదని పలికెను. ఈ యేర్పాటు బాకీదార్లకు నచ్చెను. అందరు దిరిగి యన్నప్పపేర నోట్లువ్రాసి యిచ్చిరి.

ఇటువంటి విషయములలో నన్నప్ప మాట దప్పనివాడు. కావున దన యల్లుని పేరనున్న వెనుకటినోట్లు వారియెదుటనె ముక్కముక్కలుగ జించి పాఱవైచెను. తాను వ్యవహారములో జేసిన మార్పు కూతున కెరిగింపలేదు. ఎందుల కెరిగింపలేదని యడుగుదురేమో; మగనిపేరు చెప్పిన మాత్రమున వాని కాగిత ముల విషయమెత్తిన మాత్రమున వాని సొమ్ముమాట స్మరించిన మాత్రమునను సముద్రమువలె దుఃఖము పొరలి పొరలిరాగా బిడ్డ బెంగబెట్టుకొనునని చెప్పక యుండవచ్చును. లోకులు కాకు లన్నమాట నిజము. కూతురు మనుమడు కోర్టులెక్కవలసిన యవసరము లేకుండ నొక్క బాకీదారుని యింటికివెళ్ళి యడుగ వలసిన యవసరం లేకుండగా గాలదోష మెప్పుడు పట్టునోయని కాగితములు చూచుకొనవలసిన యవసరం లేకుండ నన్నప్ప

కూతురుసొమ్ము తన సొమ్ముగ మనుమని వ్యవహారము తన వ్యవహారముగ జూచుకొనుచుండ గిట్టనివాండ్రు కొందరు లేని పోని నిందలతనిపై వైచిరి. ఎవరేమనుకొన్న నతనికేమి? అతడు చేయవలచుకొన్న పని సూటిగా జేసెను. దూషణ భూషణ తిరస్కారంబులు దేహంబునకుగాని పరమాత్మకు లేవన్నమాట యన్నప్పకు సార్థకముగ దెలియును.

బంధువులు గ్రామస్థులు బిల్లవాని కేమైన గొంత యాస్తి గలదాయని యన్నప్ప నడిగినప్పు డతడిట్లు చెప్పుచుండును. "పాపయ్య పునహాసతారాలు వెళ్ళి యేదోషూట సంపాదించి తెచ్చినాడన్న పేరేగాని ప్రాణము బోవునప్పటికి పట్టుమని పది రూపాయలులేవు. దినవారములకర్చు నేనే పెట్టితిని. పిల్లవాడు మీ గ్రామస్థుడగుటచేను పాపయ్య మిమ్మునే నమ్మకొని యుండుటచేతను మీరే వీరిని గాపాడవలెను"

ఇట్లనుటలో నన్నప్ప యసత్యమాడెనని మనము తలంప గూడదు. పాపయ్య పోవునప్పటి కింటిలో రొక్కము పది రూపాయలైన లేనిమాట నిజమే. ఉన్నసొమ్ము బదులిచ్చి యుండుటచే నన్నప్ప దినవారములకు కర్చుపెట్టినమాట నిజమే. దినవారములు నలువది రూపాయలతో దేల్చెను. పాపయ్య కుటుంబమును గ్రామస్థులు పోషింపవలసిన మాట నిజమే. ఏలయన మన పాపయ్య భార్యపేరగాని కుమారుని పేరగాని చిల్లిగవ్వలేదు.

అల్లుడు పోయిన తరువాత నన్నప్ప యారుమాసముల కాలము మందపల్లిలో నుండి పిమ్మట మూలస్థానము వెళ్ళవలసిన పనియున్నదని ప్రయాణము లారంభించెను. అల్లుడున్నప్పుడతనికి మంచిరోజుగాని ముహూర్తముగాని శకునముగాని దొరకుటయె దుర్లభమయ్యెను. ఈసారియె ప్రయాణయోగ్యములైన మంచి తిధు లనేకములు లభించెను. తన్ను విడిచి వెళ్ళవద్దని కూతురు బహువిధముల బ్రతిమాలెను. పరమార్థముల నెరిగి పనిచేయువారికడ స్త్రీల దీనాలాపములు పనిచేయునా? దీనురాలైన బిడ్డలను విడచి వెళ్లుట న్యాయము కాదని గ్రామస్థులు మందలిచ్చినప్పు డన్నప్పవారి కిట్లనియె. "అయ్యా! మీకేమి? పైనుండి యెన్నిమాటలైన జెప్పవచ్చును. మునుపు పాపయ్య సంపాదించి తెచ్చిపెట్టుచుండెడివాడు గనుక నేనెన్ని దినములున్నప్పటికి విచారము లేకపోయెను. క్రొత్తదబ్బు వచ్చునట్టి విధము లేదు. నా కుటుంబముతో నేనిక్కడ గూర్చుండి తిన మొదలు పెట్టితినా వాళ్ళ కొంపగూడ పోవును. నేను నాయింటికి వెళ్ళి నా పొట్ట నేను పోసికొంటినా నా బిడ్డకు భారముండదు. దాని గంజియది త్రాగి దాని యిల్లది దిద్దుకొనుచుండెనా నేనప్పుడప్పుడువచ్చి చూచిపోవుచుందును. ఇది నాబిడ్డ క్షేమముకొరకు చేయుచున్న పనిగాని మరియొకటి గాదు" ఆ యుత్తరము విని నమ్మినవారు నమ్మిరి, నవ్వినవారు నవ్విరి. విచారించినవారు విచారించిరి. ఎన్నివిధముల దాను బ్రతిమాలినను వినక తండ్రి వెళ్ళిపోవుటకై సంకల్పించుకొని యున్నాడని దృఢవిశ్వాసము

దోచిన తరువాత నొకనాటిరాత్రి పిచ్చమ్మ తండ్రినిబిలచి దగ్గర గూర్చుండి పిల్లవాని నతని యొడిలోబెట్టి పొరలి పొరలి వచ్చు దుఃఖ మాపుకొనలేక కొంత సేపేడ్చి గద్గదస్వరముతో నిట్లడిగెను.

"నాన్నా! మీ యల్లుడుపోయి యిప్పటి కెనిమిది మాసము లైనను నేను నోరెత్తి మాటలాడలేదు. ఏమున్నదో ఏమిలేదో నేనెరుగను. అర్థప్రాణములు నీచేతనే బెట్టితిని. నిన్నే నమ్మకొంటిని. లోకులు కొందరు మనకు సొమ్మియ్యవలెనని చెప్పితివి గదా. ఆ సొమ్మేమైనది? పుట్టెడు దుఃఖముతో నున్నదానను నేనేమొగము పెట్టుకొని నిన్ను వ్యవహారము విషయమై యడుగ నని నీవే నా కప్పగింతువని యింతకాల మూరకుంటిని. నీదారిని నీవు వెళ్లుచున్నావు. నా గతియేమి? అడుగుటయు నన్నప్ప హిమవత్పర్వతముపంటి ధైర్యహీనుడుగాక నిబ్బరమైన మనస్సుతో నిట్లనియెను.

"అమ్మాయీ! నీభర్త మృతినొందు నప్పటికి నీకు నాలుగైదువందల రూపాయలు లోకులవల్ల రావలెను. ఎక్కువ వడ్డీ కాసపడి పాపయ్య పైమీద బట్టలేని పకీరు కప్పిచ్చెను. ఆసొమ్ము చెట్టెక్కెను. ఒక్కడైనను నియ్యలేదు. నేను నానా కష్టములుబడి రేయిం బగళ్లు తడిమన్ను పొడిమన్నగునట్లు వాళ్ళ యిండ్లచుట్టు దిరిగి రెండువందల రూపాయలు వసూలుచేసినాను. ఆ సొమ్మ మన మీ యెనిమిదిమాసములనుండి తినివేసినాము. నీగతి యేమందువా? యిల్లు తనఖాబెట్టి నూరురూపాయ లెవరివద్ద

నైన బదు లిప్పించెదను. ఆ సొమ్ముతో మీరిద్దరే గనుక నొక సంవత్సరము కాపురము చేసితిరా తరువాత దేవుడున్నాడు. ఈలోపుగ నేను కాలుచెయ్యి గూడకీసికొని నీయప్పు నేనే తీర్చి నీకేదో యుపాధి గల్పించెదను. నిన్ను నేను వదలిపెట్టి యూర కుందునా ! నా కవతల వ్యవహార మొకటి మించిపోవుచున్నది. గనుక నన్ను వెళ్ళనీ. నీ భర్త పోవుచు నిన్ను నీ బిడ్డను నా మెడకు గుదికఱ్ఱవలె గట్టిపోయినాడు " అని పలికెను.

తనపని వట్టిదయ్యెనని తెలిసికొని పిచ్చమ్మ కొంతసేపు వలవల యేడ్చి కొంత దుఃఖోపశమన మైనతరువాత " సరే. ఇల్లు తనఖాపెట్టి రూపాయలు తెచ్చియిచ్చి వెళ్లు. తరువాత దైవమే యున్నాడ"ని తనబిడ్డను దీసికొని గదిలోనికి వెళ్ళిపోయెను.

ఆ మఱునాడన్నప్ప మనుమని పక్షమున గుమాస్తైను సంరక్షకురాలుగా నేర్పరచి యామెచేతనే సిఖానీ బెట్టించి నూరు రూపాయ లిప్పించి తన బత్తెఖర్చుక్రింద రెండురూపాయలు మాత్ర మందులోనుంచి తీసి రెండుదినముల తరువాత మందపల్లి విడిచి మూలస్థానమునకు సకుటుంబముగ బోయెను. తరువాత మాసికములు పెట్టుటకుగాని తదితర కార్యములకుగాని యన్నప్ప మందపల్లివచ్చుట కెంతమాత్రము దీరిక లేకపోయినది. పిల్లవానికి జబ్బుచేసినదని పిచ్చమ్మ వర్తమానము పంపినప్పుడైనను వచ్చి చూచిపోవుటకు సయితమన్నప్ప కవకాశము గలిగినదికాదు.

బహు కార్యభారము పైన వేసికొన్నవారికి బంధుసమాగమము దుర్లభముగదా. పాపయ్యయొక్క సాంవత్సరికమునకైనను మామగారు రాజోలుకి వోయెను. మందపల్లిలో నున్న కాలమున నల్లుని మాసిక మాసికమునకు మిక్కిలి శ్రద్ధతో నన్నప్ప నేతిగారెలు గారపుగారెలు కరకరలాడునట్లు మఱియొకవేపు రానిచ్చి వండవలసినదని వంటకు వచ్చినవారితో జెప్పు చుండుటచేత గారెలుమీద ప్రేమచేతనైన సాంవత్సరికమునకు దప్పక వచ్చునని యెఱిగినవా రనేకులనుకొనిరి. కాని కావలసినప్పుడెల్ల గారెలు వండుకొని తినుటకు దగిన యేర్పాటు పాపయ్య వలన శాశ్వతముగ జరిగినందున నతడు రాలేదు. సంవత్సరమిట్టె తిరిగివచ్చెను. నూరు రూపాయలు గవ్వలవలె ఖర్చయ్యెను. అందుచేత మరల నూరురూపాయలు పిచ్చమ్మ బదులు పుచ్చుకొనియెను. నాలుగు సంవత్సరములగునప్పటికి యిల్లమ్మివేయవలసివచ్చెను.

ప్రకరణము - 6

కూతురు గృహమమ్ముకొనవలసి నప్పుడైన నామె నొకసారి చూచుట కన్నప్పకు దీరికలేకపోయెను. కాపురముండుటకు మందపల్లిలో వారికి మరొకయిల్లు దొరకనందున గంగాధరుని దొడ్కొని పిమ్మట యేనుగుల మహాలు గ్రామమునకు పోయెను. మందపల్లి కేనుగుల మహాలు మిక్కిలి సమీపమునందున్నది. గోదావరీ సప్తశాఖలలో నొకటియగు కౌశికి యను పాయ యేనుగుల మహాలునకు మందపల్లికి నడుమ ప్రవహించుచుండెను. గోదావరిపాయ యను గొప్ప పేరేగాని యదియొక గొప్ప కాలువ వలె నుండును. మహైశ్వర్య సమన్వితమగు నొక గొప్ప కుటుంబము వివాదములు పెరిగి యాఱెడు కుటుంబములుగ భిన్నమైన వెనుక విభక్త కుటుంబములు తొల్లింటి సంపదను గౌరవమును గోల్పోయి లోకములోని సామాన్య సంసారములవలె నుండు పగిది రాజమహేంద్రవరముకడ విశాలమై యఖండ గౌతమి యను పేరువడసి నేలపై జరచిన గొప్ప సీటిరేఁవలె నొప్పుచుండు గోదావరి ధవళేశ్వరము నొద్ద నేడు పాయలుగ జీలిపోయి నందున నా పాయలు వైశాల్యమునగాని జలసంపదయందుగాని గంభీర్యమునగాని యఖండ గౌతమిని బోలక సామాన్య నదులట్లున్నవి. కొన్ని నామావశిష్టములైనవి. కొన్ని యంతర్వాహినులైనవని చెప్పుదురు. కొన్ని స్వల్పములై గోస్తనీ నది మొదలగు చిన్న యేళ్ళవలె బాఱుచుండెను.

కాశికి ఇట్టివానిలో జేరి పంటదినములలో. బుష్కలముగ ధాన్యమున్న కతన గపుపుచింద దిని దేహపుష్టిగలిగి దాన్యమై పోయిన తరువాత పుష్టిలేక బక్కవలె నుండు పేద రయితువలె వర్షకాలమున వరద పొడిచినప్పుడు కొంచెము విజృంభించి గాంభీర్యము గలిగి దుస్తరమైయుండి శీతాకాలమునందు గాలినడకను దాటుట కనువై మండు వేసంగియందు నీరేలేక తిప్పలు బయల్పడియుండును. వానకారున నేరు పొడిచినప్పుడు మంద పల్లి యేనుగుల మహలు ఉన్నవి వేర్వేరు గ్రామములుగ దోచును. కాని వేసవికాలమున నొక్కటే గ్రామమని భావింప వలసియుండును. గంగాధరుడు స్థలకాండ విసర్జనముజేసి మంద పల్లి విడచి యేనుగుల మహలు చేరునప్పటికి రమారమి యేడు సంవత్సరముల యీడుగలవాడై యేనుగు గున్నవలె నుండెను.

బ్రాహ్మణ కుమారునకు గర్భాష్టమమునం దుపనయనము జేయవలయునని ధర్మశాస్త్రమునం దుండుటచేత నామె కుమారున కేడవయేట నుపనయనము జేయదలచెనని చదువరు లూహింప వచ్చును. ఆయూహ సరికాదు. గర్భాష్టమ మేమొ ధర్మశాస్త్ర మేమొ పిచ్చమ్మకు దెలియదు. ఉపనయన సంకల్పమున కొక్కటే కారణము గలదు. పేదతనము ప్రధానకారణము. అన్నవస్త్రములకు వారికి మిక్కుటమైన యిబ్బందికలిగెను. గంగాధరుడు వయసున బిల్లవాడె కావి భోజనవిషయమున బెద్దవాడని చెప్పవచ్చును. ముమ్మారు మూడుసోలల బియ్య మతని కొక విధముగ సరిపోవుచుండును. తల్లి వితంతువగుటచే

సోలెడు బియ్యపన్నము మాత్రమే తిని రాత్రి
ను. మొత్తముమీద గావలసిన శేరుబియ్య
ఉపనయనము చేసెడు పక్షమున రెండు
ర్థములు చేయవచ్చును; పౌత్రులు
హ్మణుడుగ నమావాస్య బ్రాహ్మణుడుగ
నకు వెళ్ళవచ్చును. కుమారుడీవిధ
సికొనుచున్న పక్షమున పిచ్చమ్మ
ను.

వేదాంతము ముదురుటచే పిల్లవానికి
న జందె మెవరువేసిన నది కూలికెయని
కరిచేత నది చేయించవలసినదనియు దనకు
వర్తమాన మంపెను. పాపము పిచ్చమ్మ
మాలి జందెము వేయించి యుపనయన మైన
ఏ మంచిముహూర్తమందు 'భిక్షాందేహి' యను
కుని నోట వచ్చెనో కాని జన్మాంతమువఱకు
దానిని వదలిపెట్టక యేదోవిధముగ
మె యతనికి తారకమంత్రమయ్యెను.
నకతడు ముందుగా యాయవార
పరిగా వారి సంసారమునకు
నందున మధ్యాహ్నము
కగా వెళినవాడు

జాయమాన కటాక్షముచేత గొందఱకు బాల్యపు
దగినప్రజ్ఞ లిచ్చుచుండును.

ఈశ్వరానుగ్రహముచేత భగవా
దేదవయేటనె సాంగవేదాధ్యయన సం
దెవిమిదవయేటనె కవిత్వము జెప్పును.
చేతనో గంగాధరునకుగూడ నట్టి ర
గలిగెను. అది భోజన విషయము
మీదునకు దగినది కాకపోవుటచే దల్లి
భయమున గొంతకాలము తరచుగ
బోవనీయక మాధుకరవృత్తిచేత సంపాదిం
బెట్టుచు నది మూడుపూటలకు సరిపోవమి
తెచ్చిన బియ్యము వండిపెట్టుచు గాలక్షేపము

తల్లిప్రాణ మగుటచే బిడ్డ దృష్టిదగిలిన
బోవునో యని కడు భయంపడుచు బ్రాహ్మణా
పోయివచ్చిన తరువాత మిరపకాయలు దిగదుడి
బోసియు గచ్చిక లాముదములో ముంచి దీ
ద్రిప్పి వీధిలో బాఱవైచియు నుప్పు ది
వైచియు బిచ్చమ్మ బహువిధముల
చుండును. ఇంటికి జుట్టములు
వారి పంక్తి కెన్నడు రా
విశేష మక్కఱలేదు.

తరవాతగూడ గంగాధరుడు చిరకాల సహ
తల్లి నైన విడువగలిగెనుకాని యుల్లిని,
రలేకపోయెను. వెయ్యేల? యది యతని
రు ప్రాతఃకాలమునను పగలు మూడవ
టి కాని త్రాగకపోయినయెడల నెట్లు
ంచేత బాధపడి కూర్చుండినచోటనుండి
నాడు గంగాధరుడుగూడ నక్లై యుదయ
యది కలిసిన యన్నము కొంచెము తినక
పిండివంటలతో శుభకార్యములయందును
గువానితో శ్రాద్ధములయందును షడ్రసోపేత
వచ్చిన తరువాత సయితము గంగాధరు డొక
క్షుతప్పేలేదు తరువాణి త్రాగినంగాని యతని
ప్పరిల్లదు. ఎండబడివచ్చెనా యతని కదే శరణ్యము.

వాణి యంతచే టలవాటైనప్పుడు గంగాధరుడు శ్రాద్ధ
వెళ్ళిననాడు సయితము ముందుగా నది కొంచెము
కొని వెళ్ళునా యని మీకు సందేహము గలుగవచ్చును.
అట్టి సందేహములకు బనిలేదు. త్రికర్ణశుద్ధిగ నతడు పుచ్చుకొని
వెళ్ళును. అట్లయిన శ్రాద్ధము చెడదా యందురేమో; శ్రాద్ధము
చెడనీ పితృదేవతలు చెడనీ గంగాధరుడు చెడడు. అదియునుగాక
" అన్నము పరబ్రహ్మస్వరూపము. అది చేసినదోషములే " దని
యార్యులు వక్కాణించు ధర్మోక్తులు పండితుల నోట వ్యర్థముగ
వచ్చుచుండును గాని యనుభవసిద్ధి గలవు. గంగాధరు డా వాక్య

ముల యందు దృఢవిశ్వాసము గలిగి య
నెన్నిమారులుతిన్న నెంతతిన్న నెక్కడతి
నమ్మినట్లు నడచుచుండును. వివాహ
దెక్కడికైన సంభావనలకు వెళ్ళినప్పు
జేర్చికొని యతడు తరవాణిమీద యుప
తీరవలయును. మతిలేని బ్రహ్మదేశ
నిరక్షం కుక్షిని జేసెగాని నిజముగ నతని
పక్షమున నతడు తరవాణి మహాత్మ్యము
వ్రాసియుండును. వానింగూర్చి యతడు
నప్పుడప్పుడు చేసిన యుపన్యాసములలోని సా
యీ క్రింద నుదహరింపబడుచున్నవి.

" దేవతల కమృతము మనుష్యులకు తర
దేవుడు విధించినాడు. అమృతముమీద విసుగె
తరవాణి కొఱకు తపస్సు జేసినారు. కాని యిది వా
లేదు. గ్రుక్కెడు తరవాణి త్రాగెనా చంద్రుని కళంక
ముండునా ? దినమునకు ముమ్మారు మూడు సత్తుగిన్నెల చొప్పు
తరవాణి యొక మండలము సేవించెనా సాంబమూర్తి కంఠము
లోని నలుపు హరించిపోదా ? ఇది రెండు చుక్కలు నోటిలో
బడెనా శివునకు విషముదిన్న వెగటు నశింపదా ? ఈ తరవాణి
త్రాగియె భీముడు దుర్యోధనుని తొడలు విరుగ గొట్టెను.
అర్జునుడు శత్రువులను జావగొట్టెను వానరులు వారధిగట్టిరి.
అంజనేయులు సముద్రము దాటెను. లక్ష్మణస్వామి మూర్ఛ

పోయినపు డాంజనేయులు వెఱ్ఱిపడి సంజీవి దెచ్చెను. కాని యుప్పు కలపిన పుల్లని తరవాణి గిద్దెడు నోటిలో బోసి యొక పచ్చి యుల్లిపాయ నంజుకొనబెట్టినచో గిరుక్కున లేచి కూర్చుండక పోయెనా? తెలివితేటలు లేవు. తరవాణికుండ నూరావుల పాడి పెట్టు. ఆవులకు గడ్డి కావలె. గాదము కావలె ఒకపూట దూడ కుడుచుకొనిపోవుట. మఱియొకపూట తన్ని వేయుట మొదలగు చిక్కులు గలవు. తరవాణికుండ కట్టి చిక్కులు లేవు. అది లేవి కొంప కొంపగాదు. రోగములు వచ్చినపుడు పాడుకషాయములు రుచిలేని యరఖులు త్రాగి గిజగిజ తన్నుకొనుటకంటె మాత్ర వేసికొని తవ్వెడేసి తరవాణి త్రాగితే యెక్కడ జబ్బక్కడ యెగిరిపోవును. తరవాణి త్రాగుమని చెప్పని వైద్యుడు వైద్యుడా? కుడితి పశువుల కెంతబలమొ మనుష్యులకు తరవాణి యంత బలము."

ఇట్లు పలుమా రుపన్యాసములు చేయుటతో దనివిజెందక తరవాణికుండలు కొందరి యిండ్లలో బోధచేసి పెట్టించెను. మిక్కిలి రుచిగానున్న వస్తువు దిన్నప్పు డెవరైన "వహవా! యిది యమృతము లాగున్నదిరా" యని మెచ్చిరేని గంగాధరుడు వెంటనే కోపపడి "ఛీ! అమృతములాగున్నదనుచున్నావా? తరవాణిలాగున్నదని చెప్పు" మని చీవాట్లు పెట్టుచుండును. అట్టివాండ్రు చిన్నవాండ్రైన యెడల సట్టిమాట లిక నెన్న డనవలదని బుగ్గలు నులిమి యొకటి రెండు చెంపకాయలు గొట్టుచుండును.

ఇట్లు యాయవర మాధుకర వృత్తులచేతను బ్రాహ్మణార్ధ ములచేతను గంగాధరుడు తనపొట్ట బోసికొని మాతృసంరక్షణము జేయుచుండెను. అట్లు కొంతకాలము నడచెను. గంగాధరునకు మిక్కిలి ప్రియమైన యుల్లిపాయ యొక్క వాసనవలె యతని కీర్తి యెంత కప్పిపుచ్చినను దాగక నలుదెసల వ్యాపించెను. తలుపులు వేసికొని తెల్లవారు జామునసె యెవ్వరు జూడకుండ నతడు తరవాణి యన్నము మిక్కిలి రహస్యముగ దినుచున్నను లోకులెట్లో యా విషయము గ్రహించిరి. నాలుగుగోడల నడుమ జరిగిన యీ రహస్య వృత్తాంతము బయలు పడుటచే లోకు లనుకొనునట్లు గోడలకు చెవులేగాక నాలుకకూడ నున్నదేమో యని సందేహింపవలసి యున్నది.

బ్రాహ్మణార్థములకు వెళ్ళినప్పు డపరాహ్ణము తిరిగెనేని తక్కిన బ్రాహ్మణు లాకలిచేత గిలగిల లాడుచుండగా గంగాధరు డాకలి దప్పికలు లేక తాయివలె గూర్చుండుటచేతను వాని నోరప్పుడప్పు డుల్లిపాయ కంపు గొట్టుచుండుటచేతను నతడు తరవాణితో నభిషేకము జేసి చల్దికూడు నైవేద్యముపెట్టి యాత్మా రాముని సేవించి యుండునని గ్రామవాసు లూహించి యొకటి రెండుసారు లతనిని బిలిచి యడిగి దూషించి యతనిని బ్రాహ్మ ణార్థములకు బిలుచుట మానిరి. కొందరాతనికి వెలియుంచి తమ యిండ్ల శుభకార్యములకు సయితము రానీయక పోయిరి. కొందరు మాధుకరము పెట్టుట మానిరి. యాయవరమునందు సయిత మక్షయపాత్ర మునుపటివలె నిండుటలేదు. ఈ కారణములచేత

గంగాధరు డేనుగుల మహాలు నుండి రంగస్థలము మార్చ దలచెను. దీర్ఘాలోచనమీద గోదావరీ మండలమునకు ప్రధాన నగరమైన కాకినాడ తన ప్రజ్ఞాప్రదర్శనమున కుత్తమరంగమని తోచెను. తోచుటయె తడవుగ నది తల్లితోజెప్పి మరునాడు పయనమైపోయెను. పోయి యక్కడ మొదట రెండుదినములు సత్రములో దాను భోజనముజేసి తల్లి నత్తిసరు పెట్టుకొమ్మని చెప్పి పట్టణమంతయు దిరిగి స్థితిగతులు పరిశీలించి కాకినాడలో నా కాలమున జనులు నీరు దొరకక విశేష మిబ్బంది పడుచుండు టచే వారిబ్బంది తీర్చుటకై తన జన్మము వినియోగింపదలచెను. ఆతని నిర్ధారణము తల్లికూడ నంగీకరించి నందున మరునాడె కావిడిబద్దయు రెండు మట్లు గొనితెచ్చి మొదట నొకరిద్దరి వాడుకలు సంపాదించి నీళ్లుమోయ నారంభించెను. ఆతని చాక చక్యము కార్యవ్యగ్రత మొదలైనవి చూచి పట్టణమం దనేకులు వానినే నీళ్ళుపోయుమని కోరిరి.

దినమునకు నుప్పది కావిళ్ళైనను గంగాధరుడు మోసె ననుట యతిశయోక్తిగాదు. కాకులు కూసినవేళ లేచి సూర్యాస్త మయ మగువరకు నించుమించుగ నతడు కావిడి దింపడనుట నిశ్చయము కొంతపైకము చేతజిక్కువరకు నతడు సత్రము లోనే కాపురముండి పిమ్మట నొకచిన్న యిల్లద్దెకు పుచ్చుకొనెను. గంగాధరుని పేరు పట్టణమంతయు వ్యాపించెను. కలక్టరు కచేరీ లోని గుమస్తాలు మొదలగువారు తమలో దమరు సరససల్లాప ములు చేసికొనునప్పుడు మనకన్న గంగాధరుడు మిక్కిలి

యదృష్టవంతుడు. చదువురాక యతడు నెలకు ముప్పది రూపా యలు సంపాదించుచుండగా మనమెన్నో పరీక్షలలో కృతార్థులమై పదియేను రూపాయలు తెచ్చుకొనుట దుర్ఘటముగ నున్నదని చమత్కారముగ బలుకుచుందురు. తనచేత నీళ్లుపోయించు కొను వారు నెలకొక్కనాడు రెండుపూటల దనకు భోజనము పెట్ట వలసినదని గంగాధరుడు నియమ మేర్పఱచి యట్లొప్పుకొన్న వారికె నీళ్ళుపోయుచు దన తిండికి తడవుకొననక్కరలేకుండ హాయిగ గాలక్షేపము నేయుచుండెను. ఎవరి పంచనైన సోలెడు బియ్యము కాచుకొని దల్లిం దినుమనక ప్రత్యేకముగ నొక చిన్నయిల్లు గంగాధరు డేల బాడుగకు పుచ్చుకొనవలయునని మీకు సందేహము తోచవచ్చును. అందుకు ముఖ్యకారణ మిది. తనపాలిటి కల్పవృక్షమై కామధేనువై చింతామణియై ఈ కన్న తల్లివలె తన్ను చిన్ననాటనుండియు గాపాడుచుండిన తరవాణి కుండను బ్రతిష్టించుటకు బరగృహమందు వీలుండదనియు నొక వేళ ప్రతిష్ఠించుటకు వీలున్నను దనగుట్టు దాగదనియు నెరిగి యతడు ప్రత్యేకముగ నిల్లు పుచ్చుకొనియెను.

నెలకు ముప్పదిరూపాయలు సంపాదించుచున్నాడు గనుక గంగాధరుడు కావలసినంత ధనము కూడబెట్టునని మీలో ననేకులు తలంపవచ్చును. కాని యట్లు తలంపగూడదు. ఎంతచెట్టు కంత గాలి యన్నమాట జ్ఞాపకముంచుకొనుడు. అతడు నలమహా రాజంతవాడై ధర్మరాజంతవాడై ధనము గడ్డిపరకగ జూద నారంభించెను. జూదమునందు మంచి పందెములు పెట్టుటకు నలమహారాజువలె రాజ్యముకాని ధర్మరాజువలె భార్యగాని

గంగాధరునకు లేకపోయినను యథాశక్తిగ నతడు కష్టపడి సంపాదించిన విత్త మెప్పటి కప్పుడు పాచిద్రవ్యము లేకుండ నొడ్డుచు దరుచుగ నోడిపోవును. అప్పుడప్పు డప్పుల పాలగుచు సొమ్ము దాచవలసిన బాధ లేకుండ గాలము గడుపుచుండెను. ఎప్పుడైన నతడు గెలిచెనా యా సొమ్మదివరకు చేసిన ఋణము దీర్చుట క్రింద పోవును. అప్పుతీరగా నించుక మిగిలెనా యది సింహాచల యాత్రక్రింద సరిపోవును. చిత్తజల్లు సింహాచలమని యా యూర నొక వేశ్యాంగన కలదు. దాని వయస్సు గంగాధరుని వయస్సు కంటె రెట్టింపుగలదు. కాకినాడ పురవాసులలో ననేకు లదివరకు సింహాచల సేవ చేసిచేసి విసిగి యితర దేవతా ప్రభావములువిని వారి సేవలకై పోయియుండుటచే నప్పుడు సింహాచలము పూజా నమస్కారములు లేక పాడుదేవాలయములో బూజుపట్టియున్న దేవతా విగ్రహమువలెనే యుత్సవములులేక నల్లమందుకైనను సరిగా వచ్చుబడిలేక ప్రాతగుల్ల లొక్కొక్కటే యమ్ముకొని జీవనము చేయుచుండగా దాని పాలిటి దైవమువలె గంగాధరుడు వెళ్ళి యాదుకొని యప్పుడప్పుడు కొంత హిరణ్యము సమర్పించుచు దిక్కుమాలిన కుటుంబమునకు దగిన సొమ్మతనికి భగవంతు డీయలేదు.

కాని యిచ్చిన పక్షమున నతడుగూడ దానికొక గొప్ప మేడ మేటిసాహుకారులు తమ ప్రియరాండ్రకు గట్టించిన విధముగ గట్టించి యుండును. కోరినంత ధనమీయలేకపోయిన గంగాధరుడు సింహాచలమునకు శక్తివంచనలేక యుపచారములు చేయదలచి

తలదువ్వుట, తలయంటి నీళ్ళుపోయుట, గారెలు బూరెలు మొదలగు పిండివంటలు స్వయముగా వండిపెట్టుట గుడ్డలుదుకుట యంట్లు తోముట మొదలగు కార్యములు శంకాటంకములు లేక చేసి దాని మెప్పువడసి ధన్యుడగుచుండెను. అతని యుదార భావమును దీని బట్టియే మీరు గ్రహింపవచ్చును. దానగ్రజన్ము డైన బ్రాహ్మణుడని గర్వింపక సందేహింపక యది నీచకులజు రాలని యేవగింపక యీపని యాపని యనక శంకింపక యట్టి యుపచారము చేసినవాడు సామాన్యుడా? కాకినాడలోనున్న కాలమున గంగాధరుడు కనబరచిన ప్రజ్ఞనుగూర్చి యొకటి రెండు మాటలు చెప్పవలసి యున్నవి. గంగను మోయుటచేత గంగా ధరుడు సాక్షాత్తు గంగాధరు డయ్యెననుట కల్పనాగౌరవముకాదు. శివుడు తలపై నిడుకొని గంగను మోసెను. మన గంగాధరుడు కావడిలో నిడుకొని గంగను మోసెను. ఆ గంగాధరుడు శూలము ధరించుటచేత శూలియయ్యెను. ఈ గంగాధరుడు కడుపు మాన మెరుగక తినినందున సంభవించిన పరిణామశూల గలవాడగుటచే శూలియయ్యెను. ఆ గంగాధరుడు శిరమున నర్ధచంద్రరేఖ ధరించెను. ఈ గంగాధరునకుగూడ శిరస్సున గాకపోయిన మానె మెడమీద నర్ధచంద్ర ప్రయోగములు చాలసారులు జరిగెను.

గంగాధరు డనేక లక్షణములలో శివునకు సమాను డగుటయేగాక నొక విషయమున నారాయణు డంతవాడని చెప్ప వచ్చును. క్షీరసాగరమందు శేషశాయియై నిరంతరము వసించుట చేత నారాయణుడను పేరుగలిగెను. నారమనగా జలము. అయన

మనగ స్థానము. నారాయణుడనగా జలమె స్థానముగాగలవాడు. గంగాధరుడుఃగూడ తరుచుగా జలగ్రహణార్థము చెరువులలో నుండుటచే నారాయణుడని చెప్పుట తప్పుగాదు. ఒక్క నారాయణుని తోడనెగాదు, గంగాధరు ననేక దేవతలతో బోల్చవచ్చును. గంగాధరుడు పాకశాసనుడు. పాకుడను రాక్షసుని శాసించుటచేత నీ పాకశాసన శబ్దము లోకమున దేవేంద్రుని యందు శాసించుటచేత గంగాధరునియందు గూడ నీ శబ్దము సార్థకమని చెప్పవచ్చును. గంగాధరుడు వంటచేయునని యిది వఱ కెక్కడను జెప్పియుండక పోవుటచే నితనియం దాశబ్ద మెట్లు సార్థక మగునని మీ రనుమానింపవలదు. ఒకడు తర్క వ్యాకరణములను రెండు శాస్త్రముల యందు నిర్దుష్ట పాండిత్యము గలిగి యుండియు నేదో యొకటే యభిమానవిద్యగ స్వీకరించి యందెక్కువ కృషిచేసి యుండవచ్చు.

అట్లే గంగాధరుడు పాకశాస్త్ర మందును జలవాహన శాస్త్రమందును గూడ నధికపరిచితుడై జలవాహన శాస్త్రమందె యధికాభిమానము గలిగి విశేషాభ్యాసము జేసెనని గ్రహింపవలయునేకాని పాకశాస్త్రమందు బరిచితిలేదని గ్రహింపగూడదు. ఈ కారణమున గంగాధరునకు బాకశాస్త్రమందు బరిచితి గలదని మీ రొప్పుకొనక పోవుదురేని సింహాచలమున కిష్టమైన పిండివంట వండి పెట్టుచుండెడివాడని యిదివర కుదహరింపబడుటచేత మీరీవాద మంగీకరింపవచ్చును. ఒక సంవత్సరము శ్రావణ మాసములో నీ యింటిమీద కాకి యా యింటిమీద వ్రాలకుండ నాకసము చిల్లిపడునట్లు వాన కురియుచుండగా గంగాధరుడు

జడివానలకు లెక్కపెట్టని దున్నపోతువలె నించుకేనియు జలింపక నెప్పటి చాకచక్యముతో నీళ్ళు మోయుచుండుట జూచి ఛ్ఛంద శ్శాస్త్రము నూతనముగ నేర్చికొని పద్యములు చెప్పవలయునని యుబలాటము బడుచున్న యొక బాలకవి గంగాధరుని ప్రజ్ఞయె విషయముగ బుచ్చుకొని కొన్ని పద్యములు రచించెను. ఆ పద్య ములు లభింపలేదు కాని వానియందలి భావముమాత్రము మాకు లభించినందున క్షీరమును విడిచి దాని సారమైన మీగడముద్ద నిచ్చినట్లు తత్సార మిందు బొందుపరుపబడుచున్నది.

"ఓ గంగాధరా! నీప్రజ్ఞ వర్ణించుట కాదిశేషునకు వేయినాలుకలు చాలవు. నీవు కావిడిబద్ద పట్టుకొన్నప్పుడు గాండీ వము ధరించిన యర్జునుడు జ్ఞప్తికివచ్చును. పచ్చడిచేయుటకు నీవు బండ పుచ్చుకొన్నప్పుడు రోకలిధరించిన బలరాముడు జ్ఞప్తికి వచ్చును. వడ్డించుటకు పళ్ళెము పుచ్చుకొన్నప్పుడు సుదర్శనచక్రము ధరించిన హరి మనంబునం దట్టును. నీ పాకము నలపాక భీమపాకముల మించును. నీవు చిమ్మిలిముద్దలు మ్రింగు చున్నపుడు చూచినవారు పూర్వకాలము శంకరుడు కాలకూట విషపుముద్ద నట్లె మ్రింగెనని సముద్ర మథన వృత్తాంతము జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొని సంతసించుచుందురు. నీకీర్తి బుఱ్ఱగుంజువలె ముంజవలె సున్నమువలె చల్లవలె విభూతివలె మరబియ్యా పన్నమువలె ముసలివాని తలవలె నెంతో తెల్లనై దిక్కుల యందు వ్యాపించియున్నది. ఆ కృతిపతికిని కృతికర్తకు నా కవిత్వమునకు "తగు దాసరికి మెడపూసలకు" నన్నట్లు సరిపోయెను"

ప్రకరణము - 7

భగీరధుడు మహాప్రయత్నముజేసి కష్టపడి గంగను భూమికి దెచ్చి జగజ్జనులకు మహోపకారము చేసిన తెఱగున గంగాధరుడు కష్టపడి గంగను దెచ్చి కాకినాడ పురవాసులకిచ్చి వారికి మహోపకారము జేయుచు గాలము గడుపుచుండగా నొక వైపరీత్యము జరిగెను. అది కాకినాడ పురవాసులు చేసికొన్న దురదృష్టము వలన సంభవించినది. ఆ పట్టణమందొక గొప్ప వైశ్యునియింట వివాహము జరిగెను. విజయనగరము నుండి మగపెండ్లివారు తరలివచ్చిరి. కన్యాప్రదాత లక్షాధిపతి, వరుని తండ్రియు నట్టివాడె. సుముహూర్త సమయమున వందలకొలది జామారులు శాలువలు పెద్దకాసులు పిల్లకాసులు కన్యాప్రదాత సభలో విరజల్లెను. కుండలములు ధరించినవారికి రుద్రాక్షలు దాల్చినవారికి పిండి కట్టుపెట్టినవారికి పిల్లజుట్లవారికి దర్పానాల వారికి సిఫారసులు దెచ్చికొన్నవారికి నివి విశేషముగ ముట్టెను. అందు గంగాధరున కొక్కటియు ముట్టలేదు. అతని కెవ్వరు సిఫారసు చేయలేదు.

అందుచేత కాకినాడ పురవాసు లందరు గృతఘ్నులని యత డెంచుకొనెను. చెంబు చేతితోనెత్తి కాకినాడలో దాహము పుచ్చుకొన్న వారిలో ననేకులు గంగాధరుని పేరు తలచుకొన వలసినదేకదా. వేదశాస్త్రములు రాక వెఱ్ఱికుక్కలవలె వీధుల వెంట దిరుగ బండవాండ్ర కెందరకు మొగమోటమిచేత

సిఫారసులచేత బండిత సంభావనలు జామారులు ముట్టలేదు ? అది వరకు వెంకన్న సుబ్బిగడు గంగన్న యను పేళ్లుగల నిరక్షర కుక్షులు నీళ్ళ బ్రాహ్మణులు వంటబ్రాహ్మణులు నా డాహితాగ్నులై వెంకటావధానులు, సుబ్బన్నదీక్షితులు, గంగప్ప సోమయాజులు నను బిరుదులు ధరించిరి. ఎన్నో దర్భాసనముల బూజు దులుప బడెను ఎన్నో జారీచెంబు లెత్తుగా దోమబడి హస్తభూషణయం దమరెను. ఎన్నో చినిగిన శాలువలు శిరస్సుల నలంకరించెను. ఒక కోమటి యుంచుకొన్న వెలయాలి చెల్లెలి నుంచుకొన్న యొక వంటబ్రాహ్మణున కా కోమటి సిఫారసుజేసి పండితుడని పిల్లకాసిప్పించెను. ఆ బ్రాహ్మణుడుగూడ శాలు వెక్కడో యెరువుదెచ్చికొని తలకు జుట్టుకొని యా పూటకు గరిటె యావల బారవైచి గంటము తాటియాకు చేత బుచ్చుకొని గొప్ప పండి తునివలె కనబడెను. గంగాధరున కట్టి యుపాయము చెప్పువా రెవ్వరు లేకపోయిరి. అతనికి స్వయముగా నుపాయము తోచ లేదు. తోడి వంటబ్రాహ్మణునకు బిల్లకాసు దొరుకుటయెగాక పండితుడని గౌరవముగూడ సభలో గలిగినందున గంగాధరుని కడుపులో మంట హెచ్చెను. మనంబున మత్సరము వృద్ధి బొందెను. పురవాసులపై నలుక రెట్టింపు యయ్యెను.

ఆనాటి కెట్లో కోపము లోలోపల జీర్ణముజేసికొని యత డింటికిబోయి సదస్యము నాడెక్కువ సంభావన దెచ్చికొనుట కుపాయము వెదకుచు దనచేత నీళ్లుమోయించుకొను నొకరిద్దరు పెద్దమనుష్యుల యొద్దకు వెళ్ళి సిఫారసిమ్మని యడిగెను. "నీవు

ఘనాపాఠివా? షోడశ కర్మాధికారివా? మహాపండితుడవా? ఏమని నీకు నేను సిఫార సియ్యగలను? నీళ్ళ బ్రాహ్మణునకు సిఫారసిచ్చిన పక్షమున నా గౌరవముండునా?" యని యొకడు బదులు చెప్పెను. "నేను పెండ్లివారి నెరుగ" నని మరియొక డుత్తరము జెప్పెను. ఆ పలుకులు వినగానె గంగాధరున కెంత కోపము వచ్చినదని చెప్పను? "ఛీ! మీకు విశ్వాసములేదు. ఇకమీద మీ యిండ్లలో నీళ్ళు మోసితినా కాశీలో గోహత్య జేసినట్లె" యని మహాకోపముతో వారియిండ్లు వెడలివచ్చి "యొక నిర్భాగ్యుడు నాకు సిఫారసు చేయుటెందుకు? దేవు డిచ్చిన కాళ్ళుచేతులు నుండగా నౌకరి నాశ్రయింపనేల" యని మరెవ్వరిని సిఫార నడుగక స్వయం సహాయమె మంచిదని తత్ప్రయత్నము జేయుచుండెను.

సదస్యమునాడు బ్రాహ్మణసంతర్పణ మైనతరువాత సంభావన సాయంకాల మీయదలచి పెండ్లివారు భోజనానంత రమున బ్రాహ్మణుల నందఱ నొక దొడ్డిలో బెట్టిరి రెండువేల బ్రాహ్మణ్యము చేరెను. ప్రతివాడు ముందుగా సంభావన గ్రహింపవలయునని యొండొరులం ద్రోసికొనుచు ద్రొక్కి కొనుచు విసనకఱ్ఱలతో గొట్టుకొనుచు దిట్టికొనుచు బ్రాహ్మణు లాకాశము పగులునట్లరచుచుండిరి.

సంభావనలిచ్చుటకు మొదలుపెట్టునప్పటికి సాయంకాల మయ్యెను. గంగాధరుడు దృఢదీర్ఘకాయు డగుటచే దనకంటె ముందున్నవారి నెందరినో వెనుకకు లాగివైచి ముందు వెళ్ళపడి

తన సంభావనకు చేయిచాచెను. పెండ్లివారు వివాహమైనవారికి రూపాయి చొప్పునను బ్రహ్మచారుల కర్ధరూపాయి చొప్పునను నీయదలచిరి.

పాపము! గంగాధరుడు ముప్పదియేండ్ల వయసువాడై చిన్న తాడిచెట్టంత పొడుగున్నను వివాహితుడు కాకపోవుటచే నే డెనిమిది సంవత్సరముల వయసు గలిగి యతని మోకాలంత పొడుగైనలేని చిన్న బ్రహ్మచారులకు ముట్టినంత సొమ్మే ముట్టెను. గంగాధరునివంటి ప్రజ్ఞాశాలికి మహాభిమానికి నిది యొక గొప్ప యవమానముకాదా? కన్యాప్రధాన కాలమున జరిగిన యవమానమున కిది తోడై యతని మనస్సు మఱింత మండింప జేసెను. వివాహము కాని వెలితి యప్పు డతనికి గనబడెను. క్రతువులను జేసిన సోమయాజు లగ్ని హోత్రము నిమిత్తము వివాహము జేసికొనవలసి వచ్చినట్లు సంభావనల నిమిత్తము గంగాధరుడు వివాహము జేసికొనవలయునని యప్పుడు నిశ్చయించుకొనెను. సింహాచల మతనికి భార్యయై యుండినను భార్య యున్నదని చెప్పుకొనుటకు నొంటిపోగు జందెము దీసి నాలుగు జందెములు వేసికొనుటకు వీలులేదుకదా. పెండ్లివా రర్ధరూపాయి చేతిలో బెట్టగానే విధిలేక యది పుచ్చుకొని గంగాధరుడు మనస్సులో నున్న మంటయొక్క పొగయేమో యన్నట్లు కనుబొమలు బిరుసులై విజృంభింప ధుమధుమ లాడుచు నావలకు బోయెను.

ఆ దినమున సింహాచలము రెండురూపాయలు తెమ్మని యాజ్ఞాపించెను. పెండ్లివారు గొప్పవారుకదా రెండేసి రూపాయ

లిత్తురని యతడు నిశ్చయించుకొని వెళ్లెను. కాని చేతిలోబడిన దర్ధరూపాయి మాత్రమె యయ్యెను. రెండురూపాయలు దీసికొని వెళ్ళకపోయినచో సింహాచలను చీపురుగట్ట పూజ జేయును. అది మనసుపడి యొక వర్తకునియొద్ద గులాబీరంగు పట్టురవికెల గుడ్డ వెలకు దీసికొనిపోయెను. ఆ సొమ్ము మరునాడుదయమున నిచ్చితీరవలె. ఈయనియెడల దనకుగాని దానికిగాని మాట దక్కదు.

పాపము! గంగాధరునకు గొప్పచిక్కు సంభవించెను. ఏది యా గొప్ప చిక్కని చదువరులు నవ్వుదురు గాబోలు. ఎవరిమట్టుకు వచ్చినగాని వారికి తెలియదు. మీ కిటువంటిచిక్కు సంభవించునపుడుగాని మీకు తెలియదు. ఈ విపద్రోగమునకు మంచిమందేది యని గంగాధరుడు కొంతాకనే పాలోచించి యిట్లు నిశ్చయించెను.—" నే నిప్పుడే బజారునకు వెళ్ళి కోమటి కోటయ్యవద్ద సీమనూలు జందెములు జత కొని మెడలో వైచికొని సంభావన నిచ్చునట్టి దొడ్డికి వెనుకవైపున నున్న గోడయెక్కి దొడ్డిలో దుమికి రెండవసారి సంభావనకు వెళ్లెదను. మొగ మానవాలు తెలియకుండ విభూతి పాముకొనియెదను. దీనితో మఱియొక రూపాయ చేతబడును. పైమాట చూచుకొన వచ్చు " నని నిశ్చయించుకొన్నట్లు వెంటనే జరిగించెను.

పదివందల రూపాయలు ఖర్చుపెట్టినను లభించుటకు దుర్లభమైన పెద్దజందెము గంగాధరునకు క్షణములో మంత్రము లతో బనిలేక నాలుగుడబ్బులతో లభించెను. అతని బుద్ధికుశలతకు చదువరులు సంతోషింతురని మా యభిప్రాయము.

నూతన యజ్ఞోపవీతధారణ మైన వెనుక విభూతి పాముకొని క్రొత్తపలుపు మెడపిడ్డ దున్నపోతువలె వెలయుచు నతడు దొడ్డి వెనుకకుబోయి వానదెబ్బచేత పదురూడిపోయిన భాగమున మెల్లగా గోడయెక్కెను. ఈశ్వరుడు తోడుపడక పోయిన తరువాత మానవప్రయత్న మేమిసాగును? గంగాధరుడు దృఢశరీరము గలవాడగుటచే నతని శరీర భారమున గోడ విరిగిపడెను. తోడనే గోడతో గంగాధరుడు గూలెను. కుడిచెయ్యి విరిగెను. పడగానే కొంచెమునేపు స్మృతి దప్పెను. వీధివైపునకు బడియుండున దారిబోవునా రెవరో చూచి గంగాధరుడని తెలిసికొని యొకబండిమీద బడవైచి యింటికి దీసికొనిపోయిరి. కొన్నిదినము లతడు మంచముమీదనుండి లేవనేలేదు.

ఆసుపత్రికివెళ్ళి వైద్యము జేయించుకొమ్మని కొందఱతనికి సలహా యిచ్చిరి. కాని యాసుపత్రి వైద్యులను దొంగలనువారభిమానము చేత నిలుపుచున్నారు. కాని వారికి వైద్యమేమియు దెలియదని మొదటనుండియు నతని నమ్మిక యగుటచే నతడా పొంత బోవక కుమ్మరగురవయ్యను బిలిపించి యేబదిరూపాయ లిచ్చుటకొప్పుకొని చేయి వానిచేత తోమించుకొన నారంభించెను.

చెయ్యి యొకవిధముగ స్వాధీన మగునప్పటి కాఱు మాసములు పట్టెను. ఆ యాఱుమాసములు తల్లి యన్నము దినిపించెను. ఏడవమాసమున నతని కన్నము దినుటకుమాత్రము చేయి స్వాధీనమయ్యెను. కావడి మోయుటకు బిందెలెత్తుటకు

నది స్వాధీనము గాకపోయెను. కాబట్టి కాకినాడ పురజనుల భాగ్యదోషమున గంగాధరుడు పూర్వపు వృత్తి వదలి వఁసి వచ్చెను తల్లి యెక్కడెక్కడ పనిచేసి యీ యాఱుమాసము లతనిని బోషించెను. పైగా నూరురూపాయ లప్పయ్యె....

చిరకాల మన్నవస్త్రము లిచ్చి సకలసౌఖ్యము లిచ్చి పోషించిన కావడిపద్దును మట్టను మూలఁ బాఱవైవవలసి వచ్చినపుడు సంపూర్ణ శస్త్ర సన్యాసము జేయు మహావీరునివలెను, గదా గాండీవములు జమ్మిచెట్టుమీద దాచిన భీమార్జునులవలెను గంగాధరుడు కన్నులనుండి జొటజొట బాష్పములు దొరుగ నేడ్చి యెటుమీద నుదరపోషణ మెట్లని విచారింపఁజొచ్చెను. అతని చేయి విరిగిన దినములలోనే హతాశుఁడైన యన్నప్ప యవతారము చాలించెను. తండ్రి తన్నధోగతిపాలు చేసినను సహజమైన పితృప్రేమచే బిచ్చెమ్మ కొంత వగచి యొకసారి తల్లిని జూడదలచెను. కాని కుమారున కన్నము దినిపించువారు లేకపోవుటచేత విశేషించి గంగాధరుడు వెళ్ళవలచినందుకు మిక్కిలి దూషించుచుఁ జేలను మానుకొనియెను.

గంగాధరుని దుష్టప్రవృత్తిం గూర్చి తల్లికిఁగూడ మనోవ్యథ కలిగెను. అందరికంటె సింహాచలమునకెక్కువ విషాదము వయ్యెను. గంగాధరుడు పరిత్యజించిన పక్షమున గాకినాడ పట్టణములో దానిమొగము జూచువారు లేరు. కావున దాని విచారమున కంతములేదు. నాఱువోసిన దేవుడు నీరు వోయక మానడని గంగాధరునకు గట్టినమ్మకము కలదు.

అతని విశ్వాస ప్రకారమె యతని కదృష్టము కలిసి వచ్చెను. కాకినాడలో నదివఱకు నగ్నిప్రచ్ఛాదనములు, తిల దానములు పట్టుచుండిన బ్రాహ్మణు డొకడు మృతినొందెను. ఆస్థానమాక్రమించుటకు దగినవా రెవ్వరని పురవాసులాలోచించు చుండ నంతలో గంగాధరుడు దానందుకు దగినవాడనిచెప్పి గ్రామ పురోహితులను సభాపతులను నాశ్రయించెను. వచ్చిన దానిలో గొంతభాగము వారికిచ్చునట్లు గంగాధరు డొడంబడి నందున వారాపదవి కితనినె పట్టాభిషిక్తునిజేసి యెరిగినచోట్ల "నితడు మనల నందఱ నమ్ముకొన్నాడు గనుక నితనికే యియ్యవలయు" ననిచెప్పి యెరుగనిచోట్ల నితడు పిల్లలు కలవాడు, బహు కుటుంబీకుడు పెద్దమనుష్యుడని చెప్పి యెట్లో వారీయదలంచుకొన్న దానికన్న నధికముగ నిప్పించి యుప కారము జేయజొచ్చిరి. అట్లు వచ్చిన ధనమతడు నాలుగు భాగములుగ విభజించెను.

"శరీరమాద్యం ఖలుధర్మ సాధన" మన్నారు గనుక నొక భాగము తన సంరక్షణము నిమిత్తము, రెండవభాగము తనకు దానము లిప్పించిన పురోతుల నిమిత్తము, మూడవభాగము తనకు బ్రాహ్యప్రాణమైన సింహాచలము నిమిత్తము, నాల్గవ భాగము నిరుపేదయైన తన్ను నలచక్రవర్తి యంత వానిని జేసిన జూదము నిమిత్తము నతండు వినియోగించుచుండెను. ఈ వృత్తి యవలంబించిన తరువాత నెప్పటికప్పుడు కావలసినన్ని ధాన్యము లెక్కలేనన్ని పీటలు నెంచరాని చెంబులు తినుటకు వీలులేనన్ని

యరటికాయలు కందదుంపలు మొదలగు కూరలు విశేషించి యెన్నో మంచములు నెన్నో పరుపులు నెప్పటి కప్పుడు రొక్కము కావలసినన్ని బియ్యము మొదలగునవి చేకూడజొచ్చెను. ఎప్పటి కప్పు డీవస్తువులతో నిల్లునిండి చాలకపోయెను. విఱూచి మఱూచి మొదలగు జాడ్యములు ప్రబలినపుడు మంచములు మొదలగునవి స్థలము చాలమి, యింటికి పట్టుకొని వెళ్ళుటకు వీలులేక యప్పటి కప్పుదే బేరములిచ్చి యమ్మివేయుచుండును. కూరలు కావలసిన వారికి తల్లి దానము చేయజొచ్చెను. పూర్వము తాను తల్లియు జాపలమీదనే బండుకొనుచు వచ్చిరి. ఇప్పుడు తల్లికి మంచము పరుపు, తనకు మంచము పరుపు. సింహాచలముయొక్క గృహ మున మూడు మంచములు, మూడు పరుపులు, తనస్థితి కొంచెము స్థిరమైన తరువాత గంగాధరుడు కొంచెము ప్రాడువారి పురో హితుల కీయవలసిన భాగము క్రమక్రమముగ నేదో వంకబెట్టి యెగబెట్టజొచ్చె. అందుచేత గొంచెముడబ్బు చేతనిలువజొచ్చెను. అదివరకు నల్లమందుకైన సరిగా డబ్బులేని తల్లి బియ్యము పప్పులు మొదలగునవి యిరుగు పొరుగువారికమ్మి కొంతసొమ్ము చేసికొనియెను. అతని జాతక మావిధముగ మహోచ్ఛదశగలిగి పెళ్ళున వెలుగుచున్న కాలములో నతనికొక విపత్తు సంభవించెను.

ఇంచుమించుగా గాకినాడ వచ్చినది మొదలుకొని యతని యర్ధదేహమైయుండిన సింహాచలము కాలధర్మమునొందెను. సింహాచలము పెద్దదగుటచేత దాని మరణమంత లోకవిరుద్ధముగ లేకపోయినను గంగాధరుడు చిరకాల సహవాసముచేత మిక్కిలి

వగచి పదిదినము లన్నముదినక యేమియుం దోచక పిచ్చివాని వలె దిరిగి మిత్రుల యూరడింపుల వలనను మరికొందరు చేసిన జ్ఞానోప దేశము వలనను ధైర్యము దెచ్చికొని కొంత దుఃఖోప శమనము జేసికొనియెను. కాని సింహాచలము మీద దనకుగల యనురాగాతిశయము దెలియజేయుటకు దానిపేరుగ నొక్క పిల్లయైనను లేకపోయెను గదాయని పలుమారు విచారించెను. అయినను విచారించిన గార్యము లేదని గ్రహించి దాని కుత్తర గతుల కలిగింపవలెనని రమారమి యేబది రూపాయలు కర్చుచేసి దాని కులమువాండ్రందరు మెచ్చునట్లుత్తరక్రియలు చేయించి సంతర్పణ చేయించెను. జ్ఞానమువచ్చిన తరువాత నతనికి గలగిన గొప్పకష్ట మిదియె. సింహాచలము బ్రతికియున్నపుడు మూడు నాలుగుదినముల కొకసారి గంగాధరుడు దానికి నల్లమందు గొనితెచ్చి యిచ్చుచుండువాడు. గావున నది మృతినొందిన తరువాత నారుమాసముల వరకు నల్లమందు దుకాణము కనబడినపుడెల్ల నతడు పట్టరాని దుఃఖముగలిగి యేగోడకో జేరబడి కొంతసేపేడ్చి పోవుచుండును.

దైవవశమున సింహాచలముతోడ స్నేహబంధము విడి పోయిన తరువాత గంగాధరుడు నిస్పృహుడై మరియొకతె సహవాస మపేక్షింపక వివాహము జేసికొనవలయునని దీక్షగలిగి ధనము నిలువజేయదలంచెను. కాని జూదపుపాక వాని ప్రయత్న మునకు విఘ్నము గలిగించుచు వచ్చెను. అక్కడకు వెళ్ళకుండ వలయునని యప్పుడప్పు డతడు నిశ్చయము జేసికొనుచుండును.

కాని యభ్యాసముచేత ప్రయత్నము లేకయే కాళ్ళు వాని నక్కడ కీడ్చుకొని పోవఁజొచ్చెను. జూదపుబాక జగన్నాయక పురములో సముద్రపు టొడ్డున నొక మూలగనుండెను. గంగాధరుడు పనిలే నప్పుడు పట్టపగలును, పగలు పనియున్నపుడు తప్పక రాత్రి వేళను భాగ్యవంతుని నిర్భాగ్యుని, నిర్భాగ్యుని భాగ్యవంతుని క్షణకాలములో జేయగల యా ద్యూత గృహమునకు బరమ భక్తుడు దేవాలయమున కరిగినట్లరిగి యోపికయున్నంత సమర్పించి వచ్చుచుండును అతడు. తీరికగనున్న కాలము సింహాచల గృహమునకు ద్యూతగృహమునకు సమానముగ విభజించెను. ఇప్పుడు సింహాచల యాత్ర కట్టుబడి పోవుటచే తత్కాలముగూడ ద్యూతగృహమునకె వినియోగింప జొచ్చెను.

ఇట్లుండ బూర్వము తెనాలి రామలింగము యొక్క పిల్లికి పాలు చూడగనె భయము గలిగినట్లు జూదపుబాక పేరు చెప్పగానె గంగాధరున కదలు పుట్టించునట్టి వైపరీత్యమొకటి జరిగెను. ఒక యమావాశ్యనాటిరాత్రి యేడెనమండుగురు జూదగాండ్రు మైమరపించు సంతోషముతో జూదమాడ నారంభించిరి. వారు గూరి నుండి వచ్చిన యొక కాపువాడు నాటిరాత్రి లక్ష్మీ కటాక్ష సంపన్నుడై యైదువందల రూపాయలు గెలుచుకొనెను. ఓడి పోయినందువలన గలిగిన పరాభవమునకు దోడై ధన నష్టము జూదగాండ్రకు మేరలేని మత్సరము గలిగించెను. ఆ కాపువాడు గెలిచిన విత్తము మూటగట్టుకొని స్వగ్రామమునకు బోవ సమకట్టెను.

మరల జూదమాడవలసినదని తక్కిన జూదరులు వానిని బలవంతము పెట్టిరి. ఎంత నిర్బంధించినను వాడు పందెమువేయ నని బిఱ్ఱబిగిసి కూర్చుండెను. గంగాధరుడుగూడ కాపువానిని జూచి "నీకిది న్యాయముకాదు. అందఱిసొమ్ము నీవు గెలుచుకొని మూట గట్టుకొని పోవుట మంచిదికాదు. తెల్లవారినదాక నీ వాడి యప్పటి కెంత సొమ్ముండునో యది పట్టుకొని పోవుట ధర్మ" మని హితోపదేశము జేసెను. కాపువాడు గంగాధరుని మాట లెక్కసేయడయ్యె. ఇద్దరు ముగ్గురు జూదగాండ్రావలకుబోయి యేమో గుసగుసలాడి తిరిగి పాకలోనికివచ్చిరి. కాపువాడు మూట పట్టుకొని లేచెను. అప్పు డిద్దరు జూదగాండ్రు వానిని రెండు తన్నులుతన్ని నేలబడవైచి నోట గుడ్డలు క్రుక్కి చెప్పుల కాళ్ళతో గొంతుమీద ద్రొక్కి గదియలో జంపిరి. అట్లు చేయుదుమని వారు గంగాధరునితో నాలోచింపలేదు. అంత పని జరుగునని యత డెన్నడు దలంపలేదు. అత డాజానుబాహుడైనను మున్నెన్నడు క్రౌర్యమెరుగని బ్రాహ్మణు డగుటచే నతని కాళ్లు గడగడ వడకెను. మేన ముచ్చెమటలు వోసెను. అయ్యో! అయ్యో! యను నవ్యక్తధ్వని తప్ప యతనినోట మారుమాట రాదయ్యెను.

తక్కిన జూదగాండ్రు కాపువాని శవమునకు రాళ్లుకట్టి సముద్రములో బాఱవైవవలయునని బండల నిమిత్తము వెదకు చుండగా నంతలో దొంగ లాంతరు చేతబుచ్చుకొని జూదపు బాకలో దమ కేర్పడిన మామూలు వసూలు చేసికొనుటకై

ముగ్గురు పోలీసువాండ్రక్కడకు వచ్చిరి. అందులో నొకడు హేడ్డు. తక్కినవాండ్రిద్దరు సామాన్య భటులు. ముందుగా వారు పాకలో బ్రవేశించిరి. జూదగాండ్రకు నాయకుడైన వెంకటస్వామి లేడని యొకడుత్తరము జెప్పెను. ఆ పందుకొన్నవా రెవరని యొకడడిగెను. రెండవవాడు మరికొంత ముందుకు బోయి చూచి వాడు పండుకొనలేదు చచ్చి పడియున్నాడని హేడ్డుతో బదులు చెప్పెను. "ఓరీ తుంటరులారా! కూనీ చేసినారా? ఇప్పుడు మిమ్మందరను బట్టుకొని స్టేషనుకు దీసికొని పోదును నిలువుడు నిలువు" దని హేడ్డధికారము జేసెను. రాళ్ళ నిమిత్తము వెళ్ళిన వెంకటస్వామియు మరియొకడును వారిరాక జూచి పిక్కల బలమును శరణుజొచ్చి తిరిగి చూడక యొక్కపరుగున నిల్లు జేరిరి. గంగాధరుడు తక్క తక్కినవారంద రా నరహత్యలో నేదో కొంతభాగము కలవారె. పోలీసువారిని జూడగానె గంగాధరుని మీది ప్రాణములు మీదికి పోయెను. హేడ్డు కోరచూపులు చూచి "యిప్పుడు మిమ్మందరను అరెస్టుచేసినాము. పాక వదలి వెళ్ళవద్ద"ని హుంకరించి పలికెను.

రాజభటులను బ్రసన్నుల జేసికొనుటలో నారితేరిన జూదరు లిద్దఱు ముగ్గు రందులో నుండిరి. అందొకడు హేడ్డు నావలకు బిలిచి రెండు జేతులు పట్టుకొని యిట్లనియె-"అయ్యా! మీ రిందులో మమ్మిలాగున శ్రమపెట్టగూడదు. ఏడాదికి మీకు ముప్పదిరూపాయలు. మీ కానిస్టేబు లందఱికి నేబది రూపాయలు. మీ యినస్పెక్టరుగారికి ప్రత్యేకముగా నూరు రూపాయలు మామూళ్ళిచ్చుచున్నాము. అవిగాక మీ పై యుద్యోగస్థులు వచ్చినా రన్నపుడు కోళ్లు కోడిగ్రుడ్లు రెండుమూడుసారులు

మేకలు పాలు పెరుగు మీకిచ్చినాము. చిక్కు వచ్చినపుడు కాపాడకపోయిన మే మేమి కావలసినది? అతనిని మేము చంపలేదు. వాడు జూదమాడుటకు వచ్చినమాట నిజము. అతనికి రాగానే గుండెలలో నొప్పివచ్చినది. జాము సేపు గిజగిజ తన్నుకొని చచ్చినాడు. ఇదిగో యైదువందల రూపాయల మూట ఇది తమరు పుచ్చుకొని యనుగ్రహించి మమ్మొకదరికి జేర్ప వలయును" అని వేడుకొనిరి.

ఆ మూట చూడగానె యతడు కూనీమాట మఱచెను. "ఏడిచినట్లైయున్నది. గుండెలలో నొప్పివచ్చి యితడు పోయిన మాట నిజమైయుండవచ్చును. కాని త్వరగా నేదియొ యొకటి తేల్చుకొండి. రెండుజాములు దాటిపోయినది. మీరు మంచివాళ్లన్న మాట మాకు తెలియును గనుక వదలివైచినాము. మఱియొక రైతే యీపాటికి మిమ్మందఱను స్టేషనులో బెట్టియుందును. ఇక మేమిక్కడ నుండగూడదు. మీ పని మీరు చేసికొనుడ"ని భటుల నిద్దఱ వెంటబెట్టుకొని యతడు పాపము మూటగట్టు కొన్నట్లై యైదువందల రూపాయలు మూటగట్టుకొని భటులకు జెరియొక పాతికరూపాయ లిచ్చి తన జాతకము మిక్కిలి గొప్ప దనియు దనయట్టి యదృష్టవంతుడు లేడనియు నెంచికొనుచు నింటికిబోయెను. రాజభటు లరిగిన తరువాత కొందఱు జూదరు లా శవమునకు రాళ్లగట్టి సముద్రములో పాఱవైచిరి. అదియెల్ల గంగాధరుడు చూచుచు నూరకుండెను. ఆ కార్యము వలదన్న పక్షమున వారు తన్నుగూడ చంపుదురేమో యని శంకించి నోరుమూసికొని యూరకుండెను. శవమును బాఱవైచి జూదగాండ్రొకడు పోయినదెశ కొకడు పోవక జారిరి.

అందఱు వెళ్ళిన తరువాత గంగాధరుడు మిక్కిలి భయపడుచు మాటిమాటికి వెనుకకు ముందునకు జూచుకొనుచు నులికిపడుచు జగన్నాయకపురము దాటి కాకినాడవెళ్ళి యొక యరుగుమీద బండుకొని నిద్రపట్టక కాపువాని విగ్రహమె మాటిమాటికి గన్నులముందర గనబడ వెఱగందుచు లేచి కూర్చుండి తెల్లవారునప్పు డుప్పుటేటికిబోయి స్నానముజేసి యా దిన మన్నముదినక యేపనియు జేయజాలక జబ్బుగా నున్న దని ముసుగు పెట్టుకొని పండుకొని "యికముందెన్నడు జూద మాడగూడదు. నాయెత్తు ధనముపోసినను జూదపు బాకలోనికి వెళ్ళగూడదు. నేటితో నాకు బుద్ధివచ్చినద"ని నిర్ధారణము జేసికొనియెను. చేసికొనుటయెగాదు. ఆ నిర్ధారణము ప్రకారము యావజ్జీవము నడచుకొనియెను. ఎప్పుడైన జూదముమీద ధ్యానముపారెనా నాటిరేయి దారుణకర్మ యతనికి జ్ఞాపకమువచ్చి యా సంకల్పము మరల్చుచుండును.

సింహాచలము మృతి నొందుటచేతను, జూదముమీద వైరాగ్యము పొడముటచేతను వివాహము గురిచేసికొనుటచేతను గంగాధరుడు కొంతసొమ్ము నిలవ జేసెను. ఆతని యిల్లు ధన ధాన్య సమృద్ధి గలదై వెలయుచుండెను. పలుమాఱు చూచి మందపల్లి నివాసుడైన కోట కోనప్ప యను బ్రాహ్మణుడు పిచ్చమ్మ బ్రతిమాలినమీదట రెండు సంవత్సరముల వయస్సుగల తన కూతురుని నాలుగువందల రూపాయలు పుచ్చుకొని గంగా ధరున కీయ నిశ్చయించెను.

అప్పుడు గంగాధరునకు నలువది సంవత్సరములు వయస్సు. "ముక్కుపచ్చలారని చిన్నబిడ్డను నలువదియేండ్లవాని కిచ్చి పెండ్లి చేయుచున్నావా ?" యని కోనప్పను కొందఱడుగ నతడిట్లనియె —

"దైవానుగ్రహము కావలెనుకాని! చిన్నయేమిటి, పెద్ద యేమిటి ? మొన్ననీమధ్య పదియేండ్ల పిల్లను పదియారేండ్ల పిల్లవానికిచ్చి లక్షాధిపతియైన యొక బ్రాహ్మణుడు వివాహము జేసినాడు. మూడునెలలు తిరగకుండగనె పిల్లవాడు పోయినాడు. మా పినతండ్రిగారు ఱుబదియేండ్లు వచ్చిన తరువాత పెండ్లి జేసకొని నలుగురు కొడుకులను కన్నాడు. అదృష్టము ప్రధానము కాని వయస్సుకాదు. అది యదృష్టవంతురాలైన పక్షమున నేమందేశ్వరస్వామివారి యనుగ్రహముచేత నైనను దాని కడుపున నాలుగు కాయలు కాయకపోవు. ఇంతకు గంగాధరుని యొక్క వంశము నిలబెట్టి పున్నెము గట్టుకొనవలెనని మంచి యుద్దేశముతో పిల్ల నిచ్చుచున్నాను. కాని యెల్లవారివలె నేను కేవలము డబ్బే ప్రధానము జేసికొని పిల్లనిచ్చుచున్న యాశా పాతకుడనుకాను. భాగ్యవంతునిని భూములున్నవానిని బ్రతిమాలి యెవరో యొకరు కాళ్లుకడిగి వరదక్షిణ నిచ్చి కన్యాదానము జేయుదురు. ఇటువంటివానికి పిల్లనిచ్చుటయె యిచ్చుట. పిల్ల మీద నాలుగువందలు పుచ్చుకొన్నప్పటికి మా కవి పెండ్లిఖర్చుల క్రింద సరిపోవును. అందులో మిగిలునదిలేదు, మేము తిన్నది లేదు. వట్టి యల్లరేకాని, నా కిందులో లాభములేదు. ఒకవేళ

పుచ్చుకొనుట దోష మైనప్పటికి వంశము విలిపిన పున్నె మెక్కడికి పోవును ? వరుడా దిట్టమైనవాడు. కావలసినవాడు. మా పెద్దలు వాళ్ళ పెద్దలు గలసి యొక కుటుంబములాగున నుండెడివారు. పెండ్లికుమారునకు ముక్కువంకర కన్నువంకర లేవు. అన్నోదకము లిచ్చి యాలుబిడ్డలను బోషించగల సమర్థుడు. సాంప్రదాయము మాట మనము వేరే నెంచుకొన నక్కఱలేదు. కాదాయెనంటె నీళ్లమోసినాడా ? దానికేమి, డబ్బు లేనప్పు దేపనియైన జేయవచ్చును. అందుచేత నేను గంగాధరునకు నా బిడ్డను తప్పక యిచ్చెదను.

అనుకొన్నట్లు వివాహము జరిగెను. వివాహములో బెండ్లి కూతురు మారము పెట్టి యరటిపండ్లు దిన్నందున జలుబుచేసి జ్వరమువచ్చి బాలపాపచిన్నె గనబడెను. కాని యగ్గిపెట్టెలు బొగచుట్టలు గంగాధరునియొద్ద నెప్పుడు సిద్ధముగ నుండుటచే నతడు బ్రహ్మాస్త్రమువలె పొగచుట్ట దెబ్బ ప్రయోగించి భార్యను బ్రదికించుకొనియెను. పొగచుట్ట కాల్చుట దోషము కాదనియు నొకానొకప్పు డది మహోపకారక మనియు దానివలన నెన్నో ప్రయోజనములు కలవనియు నప్పుడు గంగాధరుడు తనచుట్టు జేరిన బంధుగణమునకు జెప్పి చక్కని లంకాకుచుట్టలు హోమము జేసిన పక్షమున దేవతలు సయితము దానివాసనలకు సొక్కి మనము చెప్పినట్లు విందురని యుపన్యసించి దాని రుచి దాని వాసన దాని షోకు నెఱుగని పరమ ఛాంతలు గొందఱు వైదికులు తప్పందురు. కాని దాని సారస్య మెఱిగినవారు దానిని మెచ్చి

కొనియాడుదురని వక్కాణించి యదివర కలవాటులేనివారందఱు నికమీదనైన యలవాటు చేసికొని సౌఖ్య మనుభవించవలసినదని హెచ్చరించి కట్టకడపట నిట్లనియె-" నాకే శంకరాచార్య స్వాముల వారి యధికారమున్నపక్షమున చుట్టకాల్చని చచ్చువెధవ లందఱిని వెలి వేయకపోదునా? ప్రతిదొడ్డిలోను పొగాకు మొక్కలు నాటించనా? చుట్ట కాల్చినవారి శరీరము వజ్రశరీర మగును. కాని వానికెప్పుడు రోగమురాదు. లంకపొగాకు కషాయము కాచి మూడుపూట లిచ్చిన పక్షమున యజ్ఞములు చేసిన సోమయాజులు వారికి శాస్త్రులువారికి ఛాందసము వదలిపోవును."

పెండ్లి సలక్షణముగ జరిగెను. పరిణియానంతరమున గంగాధరుడు కాకినాడకు బోయి యెప్పటియట్ల తన వృత్తియం దుండెను. కాలక్రమమున సింగమ్మ బాలారిష్ట దోషములు గడచి పదమూడవయేట రజస్వలయ్యెను. ఏబది మూడవ యేట గంగాధరునకు పున స్సంధాన మయ్యెను. అప్పటికి అతని దురదృష్ట వశమున దగ్గు సంభవించెను. కాని శరీరము దృఢముగానె యుండెను. గంగాధరుడు పునస్సంధాన మైనతరువాత మామగారి ప్రేరణముచేత గాకినాడ వదలి మందపల్లిలో నొకయిల్లుగొని యందు ప్రవేశించెను. కాపురమునకు వెళ్ళిన నాలుగేండ్లకు సింగమ్మకు వరప్రసాదియై పప్పుభొట్ల వంశ రత్నాకర పూర్ణ చంద్రుడై యీ కథానాయకుడైన గణపతి జన్మించెను.

ప్రకరణము - 8

చదువరులారా! మీ రెన్నడైన జన్మమధ్యమం దొక పిల్ల పిశాచమును జూచియుందురా? "ఓహోహో! పిశాచగణములో జేరినవారికేగాని పిశాచములు కనబడవు. మే మట్టి పిశాచగణములో జేరిన వారముకాము. కనుక పిల్లపిశాచమును గాని పెద్ద పిశాచమునుగాని జూచి యెఱుగ"మని మీరు సంగ్రహముగ నా ప్రశ్న కుత్తరమిత్తురు కాబోలు. సరే అట్లయిన క్షమింపుడు. పిశాచముల మాట నెత్తదలచుకొనలేదు. పోనీ మఱియొకమాట కుత్తరమిండు! మీ రెన్నడైన నొక కొండముచ్చును జూచి యుందురా? చూచియుందురా? యని నేను వేరే యడుగనక్కఱ లేదని దలంచెను. ఏలయన, గొండముచ్చు దర్శనము జేయనివా రెవ్వరుండరు? పండితరాయలని ఢిల్లీశ్వరునిచేత బిరుదుపొందిన జగన్నాధ పండితుడు చెప్పినట్లు మహోన్నత వృక్షశాఖలు పీఠములుగ కిచకిచలు సరస సల్లాపములు బరుకులు కరషలు బంధు సత్కారముగ దోటలలో దొడ్లలో గొలువు దీర్చియుండు నీ కిష్కింధాపురాగ్రహారీకుల మొగము లెవ్వరెఱుంగరు?

మానవజాతికెల్ల మూలపురుషుడని ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞులచే నిర్ణయింపబడి కళత్రవియోగముచే నంతరాయములేని యలమట నొంది రఘురామునకు సముద్ర బంధన మందును లంకా విజయమునందును రావణ కుంభకర్ణాది దుష్టరాక్షస సంహార

మందును మిక్కిలి తోడ్పడి చాంచల్యమునకెల్ల నిలయమైన యా మర్కటము నొక్కమారు స్మరియింతురేని మీ కిహపరములు రెండును గలవు; ఇహ మెట్లుకలుగును. పరమెట్లు గలుగునని మీకు సందేహము దోచవచ్చును.

పరబ్రహ్మ స్వరూపుడని ప్రాచీనులచే వర్ణింపబడి శ్రీరాముని సేవకులను దలచుకొన్నంత మాత్రమున మీ పాప పుంజము భస్మపటలమగును. ఇదే పరము. ఇహమేది యన, మర్కటరూపము మనసున నిల్పినంత మాత్రమున మన కథా నాయకుని రూపరేఖా విలాసములు కొంతవరకు దేటపడవచ్చును. ఒక కొండముచ్చున్నదను కొనుడు, తోకలేదనుకొనుడు. అది మనుష్యాంగన యొడిలో నుండి పాలుద్రావుచున్న దనుకొనుడు. అది చెట్టుకొమ్మమీద గాక యొకయింట నొక నులకమంచము కుక్కిమీద బండుకొన్నదనుకొనుడు. దాని మొగముమీద తిరుగలి గంట్లవలె మశూచికము మచ్చలున్న వనుకొనుడు. కుడికన్ను మెల్లయనుకొనుడు. కుడి కంటిలో గొప్ప కందిగింజంత కాయ యనుకొనుడు. చేతులు మోకాటులు దిగినవనుకొనుడు. దొడ్డికాళ్ళను కొనుడు. మొదటనే గుజ్జురూప మనుకొనుడు. ఆ గుజ్జునకు దగిన జొజ్జయున్న దనుకొనుడు. శరీరము నిండ రోమకళ యనుకొనుడు. మనస్సు మరియొక పదార్థముమీదికి గాని యాలోచన మీదికిగాని చలింపకుండ నిశ్చలముచేసి యొక్క నిముసము మీరు ధ్యానము జేయుదురేని గణపతిరూపము మీకు భావగోచరమగును.

గణపతి సహజముగానె వికృతరూపుడు. మశూచిక మామీద మెరుగులు దిద్దినది. మొదలే కోతి; యామీద దయ్యము

పట్టిన దన్నట్లు మొదలే కురూపియైన వానికి మశూచికము వికారములు తెచ్చినపుడు వానియంద మిక వేరె చెప్పవలయునా? గణపతి పుట్టిన రెండుమూడు మాసములకే గంగాధరుని తల్లి యగు పిచ్చమ్మ కాలధర్మము నొందెను. గంగాధరుడు తన కుమారుడు చెడ్డనక్షత్రమున జన్మించుటచే తనతల్లి మృతినొందె నని విచారించి నాయనమ్మ గండమున బుట్టిన వెధవ వీడని తరచుగా దిట్టుచుండును. ఆ గ్రామమున జోస్యుల జోగావధానులను గొప్ప జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞుండెను. గంగాధరు డాయన యొద్దకుబోయి "అయ్యా! నా కుమారుడు పుట్టిన మూడు నెలలకె మా యమ్మ చనిపోయెను. వీడి మూలమున సింకెవరు చచ్చిపోవుదురు యని భయమగుచున్నది. కాబట్టి వీని జాతకము వ్రాసి మీరెవరెవరి కేమిగండము లున్నవో యేమిశాంతులు చేయవలెనో చెప్పవలె" నని యడిగెను.

అనవుడు జోగావధానులు మీ పిల్లవాడు జన్మించిన తిథి వారము నక్షత్రము చెప్పిన పక్షమున జాతకము వ్రాసెదనని బదులు చెప్పెను. అన గంగాధరుడు తలయెత్తి పైకిచూచి కొంచె మాలోచించి వ్రేళ్ళుమడచి లెక్కపెట్టి "అయ్యా! మావాడు పుట్టినరోజు సరిగా జ్ఞాపకములేదు. ఉండండి ఆలోచించి చెప్పగలను. వెంకన్నపంతులుగారి తల్లిగారి నెలమాసికము రేపనగా నా రాత్రి దీపాలవేళ పుట్టినాడు. నీకేలాగున జ్ఞాపకమున్న దందురేమో వినండి. మరునాడు బ్రాహ్మణార్థమునకు రమ్మని వెంకన్న పంతులుగారు నన్ను పిలువవచ్చినారు. నా పెండ్లాము

నొప్పులు పడుచున్నది. పురుడు రాకపోయిన పక్షమున రేపు రాగలను. వచ్చిన యెడల రానని చెప్పినాను. ఆయన వెళ్ళి పోయిన గడియలోనే వీడు జన్మించినా" డని యత డుత్తరము చెప్పెను. సరే వెంకన్నపంతులుగా రెప్పుడు పోయినారో నీ వెరుగుదువా? యని జ్యోతిష్కు డడుగుటయు గంగాధరుడు తమ గ్రామములోని కెవరో తూర్పునుండి గొబ్బిగేదె లమ్మ దెచ్చినారే అప్పుడు: అదెప్పుడో చెప్పగలను వినండి. అమ్మవారి జాతరి యెల్లుండనగా నేనప్పు డమ్మవారికి బలినిమిత్తమై మేక కోసము తిరుగుచుండగా "వెంకన్నపంతులుగారు పోయినారు. మీరు మోతకు రావలసిన" దని నన్ను నరిసిగాడు పిలిచి తీసి కొని పోయినాడు, మరొక సంగతి "కంచరి కామాక్షిగారి పశువులపాక కాలిపోయిన రోజుండి" యని కొన్ని సంగతులు జ్ఞాపకము చేసెను. ఆ సంగతులనుబట్టి గణపతి యొక్క జన్మ దినము జోగావధానులుగారికి స్ఫురింపలేదు. గొబ్బిగేదె లెవరు తెచ్చిరో యెప్పుడు తెచ్చిరో యాయనకు జ్ఞాపకములేదు.

ప్రాణము విసికి వెట్టకేల కాయన వెంకన్నపంతులుగా రెప్పుడు పోయినారో యాయన కొడుకునడిగి తెలిసికొనిరా; దానినిబట్టి నెలమాసిక మెప్పుడైనదో పంచాంగముజూచి మీ పిల్ల వాని జాతకము వ్రాసెదను. మూడు రూపాయలు మాత్రము తీసికొనిరా యని చెప్పి పంపెను. ఆ సాయంకాలముననె గంగా ధరుడు మూడు రూపాయల ముడుపు చెల్లించి వెంకన్నపంతులు గారి మరణదినము కుమారునడిగి తెలిసికొనివచ్చి చెప్పెను.

మరునాడు సాయంకాలమునకై జాతకము వ్రాయబడియెను. జాతకము తాటియాకుమీద వ్రాసి యది గంగాధరునకిచ్చి జోగావధానులు "గంగాధరుడూ! నీవా దఖండ ప్రజ్ఞావంతుడై దేశదేశములందు మహాప్రసిద్ధి కెక్కిన నీ వంశమున కెంతో పేరు ప్రతిష్ఠలు తెచ్చును. ఇంతకు నీ యదృష్టము మంచిది. నీ పుణ్యముచేత నీకు సుపుత్రుడు కలిగినాడు. ఇటువంటి జాతకము నేనెక్కడ చూడలేదు సుమీ. మీయింట నిక నెవరికి గండములు లేవు. ఉన్నగండ మేమో ముసలమ్మమీద కొట్టుకొని పోయినద"ని స్తుతించి సంతోషపఱచి పంపెను.

గంగాధరుడు తనకొడుకు కేరాజునొద్దనైన మంత్రియగునో లేక చతుశ్శాస్త్ర పండితుడై యగునో ధనము సంపాదించి కోటికి పడగెత్తునో సర్కారువారియొద్ద గొప్ప యుద్యోగము చేయునో యేదో గొప్ప యైశ్వర్యము కుమారున కున్నదని పలుకుచు దనయింట నెవరికి మఱి గండములు లేవని చెప్పినందుకు మిగుల సంతుష్టి నొందుచు జాతకమున్న తాటియాకు నింటికి దీసికొనిపోయి పడమటింటి వసారా చూరులో విభూతిబుట్ట కట్టిన చోటునకు సమీపమున దోపెను.

జోగావధానులుగారి జ్యోతిష్యము గణపతి విషయమున మిడతంభట్టు శకునమువలె గొంతవఱకు నిజమయ్యెను. దేశ దేశములయందతడు ప్రఖ్యాతుడగు ననుమాట యక్షరాల నిక్కమయ్యెను. ఇకమీద గండములు లేవని యాయన చెప్పినమాట

మాత్ర మబద్ధమయ్యెను. వరప్రసాదివలె జనియించిన యీ కుమారుని ముద్దు ముచ్చటలు కన్నులార జూచి యానందించు టకును జాతకములో సూచింపబడిన ప్రకారము కుమారుడు ప్రసిద్ధి పురుషుడై యుండగా గనుగొను భాగ్యము గంగాధరునకు లభియించినది కాదు.

గణపతికి నాలుగేండ్లైన నిండకమును పే గంగాధరుడు మృతినొందెను. గణపతి కప్పటి కుపనయనము కాకపోవుటచే గంగాధరున కుత్తరక్రియలు బాలకునిమీదనె కర్తవ్యముపెట్టి మేనమామ చేసెను. గంగాధరునియొద్ద నున్న ధనమతడుండ గానే చాలమట్టుకు వ్యయమయ్యెను. మిగిలిన దతడుపోయిన సంవత్సరము లోపుననె ఖర్చుపడెను. సంసారము మొదటికి వచ్చెను. గణపతి మాతృసమేతముగ మేనమామ యింటనె ప్రవేశించెను. అతని స్థితి కొంచెము బాగుండుటచే నతడు మేనల్లుని తోబుట్టువును గొంతకాలము పోషింప గలిగెను.

గణపతికి గర్భాష్టమం దుపనయనము జరిగెను. బలి చక్రవర్తిని వంచించుటకై పూర్వకాల మవతరించిన వామన మూర్తి యొక్క యవతార మన్నట్లు, కర్కోటకుడు కఱచిన పిదప బాహుకుండను పేరుతో ఋతుపర్ణు నాశ్రయించి యున్న సాక్షాన్నలరూపమట్లు చూచువారి కెంతో నవ్వు పుట్టించుచు గణపతి భూమికి జానెడై నడక పెండ్లికొడుకై పీటలమీద గూర్చున్నపుడు చూచినవారిదె యదృష్టము.

గాయత్రీ మంత్ర మతని నోట నుచ్చరింపజేయుట పురోహితుని తరమైనదికాదు. గాయత్రీ మంత్రము వచ్చుగాక రాకపోవుగాక మెడలో జందెము పోగులు మాత్రము పడెను. అక్షరాభ్యాస మైదవయేటనే యైనను నుపనయన మైనతరువాతనే గణపతిని బడికి పంపించిరి.

చదువు సంధ్యలు రెండును సమానముగానె వచ్చెను. గణపతియొక్క తెలివితేటలకు గాయత్రీ మంత్ర ముపదేశించు నపుడు పురోహితు డెంత సంతోషించెనో యోనమాలు చెప్పు నపుడు వ్రాయించునపుడు పంతులుకూడ నంతే సంతోషించెను. గణపతిని బడికంపుట తల్లికి మేనమామకు నష్టకష్టములలో నొక కష్టమయ్యెను. గణపతి పాఠశాలకు బోవునపుడు జరిగెడు నుత్సవమును భాగవతము జలక్రీడలు మొదలగు నాటలు జూచుటకు బోయినట్లై పోయి యూరులో ననేకులు తీరుబడి చేసికొని చూచి సంతోషించుచుందురు. గణపతి యాకారముచేతను వయస్సు చేతను మిక్కిలి కుఱ్ఱవాడైనను వానిని బడి కొక్కడు తీసికొని పోవ జాలడయ్యెను. ఆ పని తల్లికి సాధ్యముకాకపోయెను. పంతులుగారు చింతబరిక పుచ్చుకొని ప్రతి దినము నుదయమును సాయంకాలముననుు బోరియలవంటి నలుగురు పిల్లలను వెంట బెట్టుకొని రావలయును. ఆ నలుగురు యజ్ఞపశువును బడద్రోసినట్లు గణపతిని నేలబడద్రోచి కాళ్ళిద్దరు చేతులిద్దరు బట్టుకొని తీసుకొని పోవుచుందురు.

గణపతి సమయోచితముగ వీలువెంబడిని తన పాలిటి యమకింకరులవంటి యా నలుగురు పిల్లలను గోళ్ళతో బరికియు

గిల్లియు వాడిపండ్లతో గఱచియు గాళ్ళతో దన్నియు నిట్టట్టు విసిరి తలతో గొట్టియు మీద నుమిసియు నోటికి వచ్చినట్లు తిట్టియు నూరందరు జేరునట్లు కేకలువైచియు బూట పూటకొక నాటక మాడుచుండును. పంతులుగారు వజ్రాయుధమువంటి చింతబరికెలతో నెడనెడ వీపుమీద సమయోచితముగ వడ్డించు చుండును. ఒరకులు కఱపులు తన్నులు గిల్లులు మొదలగు బహు మానములలో గురువుగారికి భాగము లేకపోయినను శరపరం పరలై వెడలు తిట్లలో మాత్ర మాయనకు పెద్దభాగమె వచ్చు చుండును. బడికి వెళ్ళిన తరువాత సయితము గణపతి గురువు గారిని సుఖముగ నుండనిచ్చువాడుకాడు. కన్నుమూసి తెఱచు నంతలో నతడు మాయమగుచుండును. చుట్టుప్రక్కల వెదకి వెదకి పంతులు కనుగొనలేక విసుగుచుండును. బడిపేరు చెప్ప గానె గణపతికి నడుమునొప్పి కాళ్లతీత కడుపునొప్పి గుండెపోటు తలనొప్పి మొదలగు రోగములు పొడసూపుచుండును.

ఈ రోగములు నప్పుడప్పుడు పంతులుగారు బెత్తము ప్రయోగించి చికిత్సలుచేసి కుదుర్చుచుందురు. ఎన్నిమారులు చికిత్సలు చేసినను వాని కారోగము మాత్రము కుదరలేదు. ఎల్లరోగములు చికిత్సలకు సాధ్యమగునా? బడిమాని యేపని చేయుమన్నను మన గణపతికి పరమానందము. బడిపేరు చెప్ప గానే యతని మొగము వెలవెల బోవును. ఈ మహాపద దప్పించు కొనుటకై యత డెన్నో యుపాయములు పన్నజొచ్చెను. తెల్లవారుచున్నదనగానె యతని కెంతో భయము ఏలయన

మేనమామ బడికి పొమ్మనును. అందుచేత నతడు దినమంతయు రాత్రిగానె యుండవలయుననని యతడు కోరుచుండును. పంతులు గారికి రోగము రావలయునని యత డెన్నిమారులో కోరెను. కోరుటయెగాదు. ఒకసారి చీకటితోనే లేచి కాకులు కూయక మున్నె యమ్మవారి గుడికిబోయి తలుపుదగ్గర నిలిచి "యమ్మ వారా తల్లీ మా పంతులుగారికి విశూచి జాడ్యమైన మఱి యే రోగ మైన దెప్పించి చంపితివా నీకు బలిసిన కోళ్ళను రెంటిని యెత్తుకు వచ్చి బలియిచ్చెదను. లేదా ముష్టియెత్తియైన మంచి మేకపోతును బలియిచ్చెదన"ని దండముపెట్టి మ్రొక్కుకొనెను. కాని యా యమ్మవారి కత దేమి విషముపెట్టెనోకాని యతని మ్రొక్కులు సరకుగొనక పంతులు జోలికిపోక యూరకుండెను.

ఎన్నోమారులు చలిడినై వేద్యములు వేడి నైవేద్యములు చలిమిడి పానకములు గ్రహించి యొకటి రెండుసారులు గరగలు కూడ గైకొని యా దేవత యవసరము వచ్చినప్పుడు కృతఘ్ను రాలై తనపనిచేయక తనయెడ ననాదరణము చూపినందుకు గణపతి కెంతో కోపము వచ్చినది. కాని యమ్మవారగుటచేత తనకేదేని యాపద గలిగించుననను భయముచేత నామెను దూషింపక యూరకుండెను. బడికి వెళ్ళవలసి వచ్చినప్పుడు కడుపునొప్పి బాధ నభినయించి యూరక వాముదసము శొంఠిరసము ద్రాగు చుండును. తలనొప్పి లేకపోయినను రెండుకణతలు పట్టుకొని వాలబాధ నభినయించి కణతలకు శొంఠిగంధము మెత్తును. బడికి బోవకుండుటకై యత డెన్నోసారులు రోగము పేరుచెప్పి మిరియాల రసము గూడ ద్రాగెను.

ఒకనాడు గణపతి నడుము నొప్పియని బడిమానగా మేనమామ చిత్రమూలరసము తీయించి పట్టు వేయించెను. దాని మంటకయిన నతడు సహించెనుకాని బడికి బోవుట కిచ్చగింప దయ్యె. ఒకటి రెండుసారు లా దుండగుడు గాజు పెంకుతో దన శరీరము గీచికొని కోతిపుండు బ్రహ్మరాక్షసి యయ్యెనన్నట్లు దానిని గొప్పపుండు చేసికొని యెన్నిమందులు వైచినను పుండు మానకుండునట్లు ప్రయత్నముచేసి కొన్ని దినములు బడిమానెను. పాఠశాలాపత్తు తప్పించుకొనుటకయి యతడు దాగని చోటులేదు. ఎక్కని చెట్టులేదు, దూరని డొంకలేదు. ఒకనాడు వోణకలో గూర్చుండును. ఒకనా డటకమీద నెక్కి కనబడకుండును. పాడు గృహములలో గూర్చుండును. గణపతిబుద్ధి పాదరసమువంటి దగుటచేత బడి యాపద దప్పించుకొనుటకై యత డెన్నెన్నో ప్రయత్నములు చేసెను. కాని జీవచరిత్రలు సరిగా వ్రాయువారు లేకపోవుటచే నవియెల్ల మనకు దొరికినవికావు. చదువరుల యదృష్టవశమున నటువంటి వొకటి రెండుమాత్రము లభించినవి. అటువంటివి లభించినప్పుడు వ్రాయకపోవుట చరిత్రయెడ మహా దోషము జేయుటయని గ్రంధవిస్తర దోషమునకైన నొడబడి వాని నీక్రింద నుదాహరింపవలసివచ్చె.

గణపతి కొకనాడు తెల్లవారుజామున నాలుగుగడియల ప్రొద్దుండగా మెలకువ వచ్చెను. పెందలకడ మెలకువ వచ్చి నపుడు దైవప్రార్థనము జేసికొనవలసినదని తల్లియు మేన మామయు నతనితో జెప్పుచుందురు. కాని యట్టిపని జేయుట

కతని కెన్న దవకాశము చిక్కలేదు. తెల్లవారుచున్న దనగానే పంతులుగారు, పాఠశాల పంతులుగారి చేతిలో బెత్తము వాని కన్నులకు గట్టినట్లెదుట గనబడుచుండును. ఆ యాపద నెట్లు తప్పించుకొన వలయునని యుపాయములు వెదకుటతోడనే కాలము వెళ్ళిపోవుచుండును. ఆ నాడతడు తెలతెల్లవారుచుండగా లేచి దొడ్డిదారిని పాఱిపోయి చాకిరేవున కరిగి పెద్ద చాకిబాన క్రింద దూఱి కూర్చుండెను. నాలుగు గడియల ప్రొద్దెక్కిన తరువాత చాకలివాడు రేవునకుబోయి తన గూన నెత్తి చూచు నప్పటికి దాని యడుగున గణపతి కూర్చుండియుండెను. పంతులు తనజాడ తెలిసికొని వచ్చెననుకొని గణపతి గూన యెత్తగానే పాఱిపోయెను. తన గూన బగులగొట్టుటకు వీడెవడో ప్రయత్నము చేయుచున్నాడని చాకలి వాడిని దఱుముకొనిపోయి లేడివలె పఱుగెత్తుచున్న యా డింభకుని బట్టుకొనలేక మరలివచ్చెను.

మఱియొకనాడు బడికి బోవనందుకు మేనమామ కోపించి యీతజువ్వతో నెత్తురు వచ్చునట్లు కొట్టెను. ఆ సాయంకాలము మేనమామ వీధిలోనికి వెళ్ళినతరువాత నేనీ దెబ్బలు తినలేను. చచ్చిపోవుచున్నానని గణపతి తల్లితో చెప్పెను. తల్లి బతిమాలి కోమటింట నటుకులు బెల్లము జీడెలు గొనిపెట్టి యోదార్చెను. గణపతి యవియెల్ల భక్షించి మేనమామ నెట్లయిన లొంగదీయ వలయునని సంకల్పించి రాత్రియైన తరువాత నిల్లుకదలి వెళ్లుట కతనికి మిక్కిలి భయమగుటచేత తనవంటి దుండగునే మరి యొకనిని సాయము రమ్మని వాని సహాయమున మేనమామ

భోజనము జేయుచుండగా దొడ్డిలోనికి బోయి యా పిల్లవాడును దానును దోడుపట్టి రాయి యొకటి నూతిలో బడవైచిరి. ఆ చప్పు డేమిటని మేనమామ తల్లినడిగెను. అంతలో గణపతి సహాధ్యాయియైన బాలుడువచ్చి మీపిల్లవాడు నూతిలో బడినాడండోయి యని కేకవైచి పాఱిపోయెను. మేనమామ భోజనమువదలి అయ్యో! అయ్యో! యని లేచెను. సింగమ్మ అయ్యొ కొడుకో, అయ్యొ కోడుకో నేనేమి జేతునురా తండ్రీ యీ దిక్కుమాలిన చదువు నీ ప్రాణము కోసము వచ్చినదిరా తండ్రీ యని గుండెలు బాదుకొనుచు నేడ్చుచు మొత్తుకొనుచు దనయన్న గారిం దిట్టుచు బడిపంతులను దూషించుచు దైవమును దూఱుచు దన యదృష్టమును నిందించుకొనుచు నూతికడకు బోయి నూతిచుట్టు దిరుగుచుండెను. ఆ గోలవిని చుట్టుప్రక్కలవా రందరు జేరిరి. మేనమామ తాళ్లు దాగరలు నిచ్చెనలు మొదలైనవి సిద్ధముచేసి యీతనేర్చిన సాహసుల నిద్దరను బాలుని వెదకుటకై నూతిలో దింపెను. ఎంత వెదకినను బాలు డగుపడలేదు. ఊబిలో గూరుకుపోయినాడని కొందరు. పడగానె చేపలు దినివైచినవని కొందరు బావిలో బాలుడు పడలేదని కొందరు ననజొచ్చిరి. సింగమ్మ తానుగూడ నూతిలోదిగి చచ్చెదనని నూతియంచుపై గూర్చుండెను. అక్కడ నున్నవారందరు పట్టుకొని యాత్మహత్య జేసికొనగూడదని మందలించి యిల్లుచేర్చిరి.

పిల్లవాడేమైయుండునని మేనమామ తలపోయజొచ్చెను. "నన్ను బెదరించుటకై కుఱ్ఱవాడీయల్లరి చేసియుండును. కాని

కట్టువాడు నూతిలో బడలేదని యక్కడ చేరినవా రతనితో జెప్పిరి. కళేబరము కనబడకపోవుటచే సింగమ్మకుకూడా తన కొడుకు బావిలో బడలేదని నమ్మకము కలిగెను. ఆ రాత్రి తల్లియు మేనమామయు నిద్రపోలేదు. రెండుజాములైన తరువాత వారి యింటి పొరుగున నున్న యొక బ్రాహ్మణు డిద్దఱు బాలకుల బట్టి తోడ్కొనివచ్చి "యిదుగో మీ పిల్లవాడు. ఈ తోడిదొంగ లిద్దఱు జేసిన దుండగమిది. అంతేకాని నూతిలో బడలేద"ని చెప్పి యప్పగించెను.

తల్లి గణపతినిజూచి "నాయనా! బ్రతికివచ్చితివా?" యని కౌగిలించుకొని యేడ్చెను. మేనమామ గుండెబాదుకొని "యెంత దుర్మార్గుడవు? నీ నిమిత్తము నా ప్రాణ మెంత యలజడి పడినదిరా? ప్రాణనష్ట మటుండగా లోకములో నాకెంతో యప్రతిష్ట వచ్చినదని నే నెంతో కుళ్ళికుళ్ళి యేడ్చుచున్నాను. సరే; నా యదృష్టము బాగుండబట్టి నీకు నూతిలో బడవలయునని యిచ్ఛ లేకపోయినద"ని, తన చెల్లెలిని నుద్దేశించి "ఓసీ సింగమ్మా! నీ కొడుకుతో నేను వేగలేను. నా యెముకలు చిట్లముకట్టి పోవుచున్నవి. వీనికోసము నే నెన్నో బాధలు పడి యున్నాను. ఇకమీద నేను పడజాలను. అల్లరిపిల్లవాడైనప్పుడు కొట్టవలసి వచ్చును. మందలించగానే నూతిలోపడి గోతిలోపడి చచ్చిపోవుదు నని బెదరించిన పక్షమున నే నెట్లు వేగగలను. నేను కొంతకాలము మిమ్ములను సంరక్షించినాను. ఇకమీద సంరక్షణ చేయలేను. మీ యిష్టము వచ్చిన చోటికి వెళ్ళిపొండు" యని కఠినముగ బలికెను.

ఆ పలుకులు విని సింగమ్మ కంట దడి పెట్టుకొని "అన్నయ్యా! నీ వాలాగున నంటే నేనిక గంగా ప్రవేశము కావలసినదే. పిల్లవా డల్లరి చేయునపుడు శిక్షింపవద్దని యెవ్వ రన్నారు. నేను మాత్రము కొట్టనా తిట్టనా? కాకపోయినా వీడు బండవా డగుటచే నాకిన్నిపాట్లు వచ్చిన వ"ని తన కొడుకుతో వచ్చిన రెండవ పిల్లవానిని చూచి "యీ దొంగపిల్లవాడే మా పిల్లవాని బుద్ధి విరిచి పాడుచేయుచున్నాడు. అంతకుముం దింత పాపము లేదు. వీ డెవతో మా యింటికి మారకుడు బయలుదేఱినాడు. నూతిలో మావాడు పడవిదే పడినాడని కేక వైచి పాఱిపోయినాడు. ఈ పాడు పిల్లల మూలమున నేను బ్రతుకలేకున్నాను. మా యింటికి రావద్దంటే మానరు. ఇది నా కర్మ"మని మొత్తుకొనియెను.

అప్పుడు సింగమ్మతో సోదరు డిట్లనియె "నేడు మొదలు కొని నీ కొడుకు నా చెప్పుచేతలలో నున్న పక్షమున నా చేత నైనట్లు నేను బాగుచేసెదను. నేను కొట్టినను, తిట్టినను పడ వలయును. లేదా మీకూ నాకూ సరి. ఈమాటు నీ కొడుకు పాఱిపోయినాడా కాలికి బొండ వైచెదను" అనెను.

ఆ మాటలకు సింగమ్మ "నీ యిష్టము వచ్చినట్లు చేయ వచ్చు నాయనా! చదువు రాకపోయి నప్పటికి బుద్ధి కొంచెముంటే బాలునని నే నేడ్చుచున్నాను. బుద్ధికూడా లేకపోయినదికదా!" యని యేడ్చెను.

అక్కడ చేరినవారు తలకొకమాట యని యెవరిదారివి వారు జారిరి. సింగమ్మ కుమారుని పండుకొనబెట్టి తానును కొంతసేపు విలపించెను. ఆమె సోదరుడును తన గదిలోనికిబోయి నిద్రించెను. మరునాడునుండి గణపతి యెప్పటియట్లే బడి పెద్ద పులి యని భావించి యా గుమ్మ మెక్కకపోవుటయేగాక వేళకు భోజనమునకు రాక యెంత వెదకిన గనబడక రాత్రులుమాత్ర మింటికి వచ్చుచుండెను. మేనమామ విసికి బొండవేయించి గణపతి కాలికి దగిలించెను. అతనిం జూచుటకు విద్యార్థులు తీర్థప్రజవలె వచ్చిరి. అభిమాన ధనుడైన గణపతి వారిని జూచి మొదట సిగ్గుపడియెను.

కాని తరువాత సిగ్గుపడవలసిన యవసరము లేదనుకొని యెప్పటియట్ల ముచ్చటలాడుచును మనసు గలసిన మిత్రులను బిలచి యెవరు లేనప్పుడు వారితో "నోరి! మా మామ లోపల భోజనము చేయునప్పుడు దొంగతాళముతెచ్చి నా బొండదీసి నన్ను వదలించరా! హాయిగా మనమిద్దరము తిరగనచ్చు"నని హెచ్చరించుచుండును. అతని యుపదేశము ప్రకార మొకరిద్ద రతని కొకటి రెండు సారులు సాయముజేసిరి. ఈసారి యతడు సాయంకాల మింటికిరాక స్నేహితుల యిండ్లనె విందు లారగించుచు మేనమామకు నాలుగైదు దినములవరకు గనబడక పోయెను. కనబడగానే మేనమామ యల్లునకు మొట్టికాయలు గుద్దులు చరపులు చెంపకాయలు తొడపాశములు కానుకయిచ్చి యలుకదీర్చి యింటికి దీసికొనివచ్చెను. ఇప్పటికి గణపతికి

పదియేండ్లు నిండెను. అప్పు డప్పుడు పంతులు గుంటయోనమాలు వ్రాయించి చెప్పిన చదువువలన నైదుబదులు గుణింతములునేర్చి పుస్తకముపట్టెను. మరి రెండుసంవత్సరముల పాటు చదువుకున్న పక్షమున దన కొడుకు బడిపంతులుపని చేసియైన నింత యన్నము దెచ్చుకొని తినగలడని తల్లి దలంచుచుండెను. కాని దానికితగిన యవకాశములు గణపతికి గలుగవయ్యెను. మిత్రు లెక్కువైరి. వ్యాపారము లధికమయ్యెను. ఇంట నిముసమైన నిలుచుటకు దీరిక లేకపోయెను. కష్టపడి చీట్లపేక యాడుట నేర్చుకొనియెను. తురుపులాట దొంగాట పట్లాట మొదలగు వానియం దెంతో నేర్పరియయ్యెను. డబ్బుపెట్టి పేకాడవలయునని యతని కుత్సాహము కలిగెను. కాని పాపము! దైవమతనిని భాగ్యవంతుల యింట బుట్టింపక నిరుపేదలయింట బుట్టించెను. "ధనమూల మిదం జగత్త"ను మాట మొదటిసారి యతనికి దోచెను.

ఆ మాట నారంభించిన తరువాత మేనమామ విభూతి బుట్టలో వైచుచున్న డబ్బులు తల్లి తన వదినెగారు చూడకుండ బియ్యము మ్మ్మకొని యుప్పుబుట్టలోను గూటిలోను దాచుకొన్న డబ్బులు మాయమై పోవజొచ్చెను. మేనమామ కప్పు డప్పుడు మేనల్లునిమీద ననుమానము కలిగి యా విషయము చెల్లెలి కెరిగింప యామె యభిమానము చేతనో నిజముగా నమ్మి యుండుట చేతనో "అన్నయ్యా! నీ మేనల్లుడు దగ్గర మరి యే దుర్గుణ మున్నదన్న నొప్పుకొనవచ్చును. కాని దొంగతన మున్నదని యొప్పుకొనలేము. ఇదివర కెన్నడు జూడలేదు.

చూడని మాటలు మన మనగూడదు. దుండగు డగుటచేత వీడే పాపములకెల్ల భైరవుడని యపవాదము వచ్చుచున్నది. విఘ్నేశ్వరు చవితినా డక్షతలు నెత్తిమీద వైచికొనకుండ ముందుగా జంద్రుని జూడవద్దని నే నెన్నిమాట్లు చెప్పినను వినడు, విననందుకు దానిఫల మనుభవించుచున్నాడు. ఇంతకు నేను చేసికొన్న పాపము. లేకలేక వంశాన కొక్కడు పుట్టినా డనుకుంటే వానిమీద దొంగతనములు వచ్చి పడుచున్నవి. నే నేమి చేయగల"నని యుత్తరము చెప్పెను.

"సరే. ముందుముందు నీకే తెలియగల"దని సోదరు డూరకుండెను.

తల్లియు మేనమామయు డబ్బులు జాగ్రత్తపెట్టి దాచుకొన జొచ్చిరి. అప్పుడు పేకాటకు పైకము దొరకక గణపతి పొరుగిండ్లకుబోయి యథాసందర్భముగ దొరికినంత వఱకు హస్తలాఘవము చేసి యాటలలో పడిన ఋణములు దీర్చి కృతకృత్యు డగుచు వచ్చెను.

పేకాటలోని స్నేహితులు చాలమంది పొగచుట్టలు కాల్చువారగుటచేత గణపతికిగూడ చుట్టలు కాల్చవలెయునని సరదా పుట్టెను. ముందుగా సరదా తీర్చుకొనుటకై గోగుపుల్లలు కాల్చెను. తరువాత నవటి చొరుగు చుట్టలు చుట్టి కాల్చి కొంత వఱ కుత్సాహము దీర్చికొనియెను. కాని మిత్రులందఱు పొగ చుట్టలు కాల్చుచుండగా దా నచటి చొరుగు చుట్టలు కాల్చుట తన కెంతో యవమానకరముగ నుండెను.

అందుచేత నతడు పొగచుట్టలే కాల్చవలయునని నిశ్చయించుకొని యనుభవముగల స్నేహితులతో నాలోచించి పాటియాకు మిక్కిలి గాటుగానుండి వికారపెట్టును. గావున గాటు తక్కువగ నున్న లంకాకుచుట్టలు కాల్చుట మంచిదని యొక చుట్ట బుచ్చుకొని కాల్చెను అది వికారపెట్టెను. వమనమయ్యెను. మిత్రులతని నొక చాపమీద బండుకొనబెట్టి కొంచెము చింతపండు దెచ్చి యతనినోట వైచి యుపచారములుజేసిరి. వికారపెట్టినది కదా. ఇది స్పృశింపగూడదని గణపతి తలంపలేదు. తన సంగడికాం డ్రందఱు వికారము లేకుండ యదేచ్ఛముగ గుప్పుగుప్పున లంకాకుచుట్టలు, పాటియాకు చుట్టలు గాల్చి సుఖించుచుండగా వికారపెట్టినదని తన యొంటికి సరిపడదని తానది కాల్చుట మానిన పక్షమున మిత్రమండలిలో దన కప్రదిష్ట సంభవిల్లునని తన్నప్రయోజకు డనుకొందురని భయపడి యశఃకాముడగుటచే నెట్టైన వీడు చుట్టలు కాల్చుటలో దిట్టయని పేరు సంపాదింపవలయునని నిశ్చయించి కుశాగ్రబుద్ధి యగుటచే నట్లు నిరంతరాయముగ చేయుట కుపాయములు వెదకెను.

తదేకధ్యానముతో నున్న యా బుద్ధిమంతుని కొక యుపాయము దొడగట్టెను. వికార పెట్టినప్పుడు వెంటనే ప్రాత యుసిరిక పచ్చడి కాని రెండేండ్లనాటి నిమ్మకాయ ముక్కకాని నారదబ్బకాయ ముక్కగాని ప్రాతచింతకాయ పచ్చడికాని నోటిలో వైచికొన్న పక్షమున వికార మడగునని గ్రహించి చుట్టకాల్చుట నిర్వికారముగ నలవాటగువఱకు నెవరినో యొకరి నడిగి

యా వస్తువులలో నేదో యొకటి తెచ్చి తిని కష్టపడి యలవాటు చేసికొని దినమునకు నూరుచుట్టలు కాల్చినను వికారపెట్టనంతటి దిట్టయయి మిత్రవర్గములో నప్రతిష్టపాలు గాకుండ బొట్టివాడు గట్టివాడురాయని పేరు వడసెను. గణపతి వూనికవంటివూనిక దేశములో నెందరికి గలదు? ఎందరో తెలివితక్కువవాండ్రు చుట్టలు వికారపెట్టగానె యొకదండముపెట్టి మానివైచిరి; కాని గణపతివలె దాని యంతము కనుగొనువారు కలరా? అందుచేతనె యతని చరిత్రము పురాణమైనది.

చిన్ననాటనుండియు గుఱ్ఱమెక్కవలయునని గణపతి కుబలాటము గలిగెను. మందపల్లిలోను నేనుగుల మహాలులోను గుఱ్ఱములేలేవు. అప్పుడప్పుడు దూరపుటూళ్ళ నుండి గాజుల వర్తకులు గుఱ్ఱములెక్కి తన యూరికి వచ్చినపుడు గణపతి వారికడకరిగి వారిని బతిమాలి యావకాయముక్కయో మాగాయ ముక్కయో తల్లి జూడకుండ నింటనుండి పట్టుకొని నాలుగు చుట్టముక్కలు కొసరిచ్చి యొకసారి గుఱ్ఱముమీద నెక్కించుమని వారిని వేడుకొని యెక్కి నాలుగు వీధులు దిరిగి తనకు గలిగిన యశ్వారోహణ వైభవము తోడిసంగడి కాండ్రకు గలుగనందుకు గర్వపడుచు మార్గమధ్యమున వారు కనబడినప్పుడు వెక్కిరించుచు నుబలాటము దీర్చుకొనుచుండును. ఈ యయి శ్వర్య మేడాదికి రెండు మూడు సారులకంటె నెక్కువ లభించుట లేదు ఒకరిని యాచించి యెరువుగుఱ్ఱమెక్కి రెండు మూడు గడియలు స్వారి వెడలుట గణపతికి లజ్జాకరముగ నుండెను.

సాధ్యమైనంత వరకు సొంతవాహనముగాని నిరంతరము గ్రామమునందె యుండు వాహనముగాని సంపాదింపవలయునని యతడు సంకల్పించుకొనియెను. అశ్వములు మొదలైన వర్థ సాధ్యములు. అర్థములేని గణపతివంటి వ్యర్థున కవియెట్లు సాధ్యమగును? సాధ్యముకానిచో మఱలాటము తీరుటెట్లు అశ్వారోహణ మందలి యాత్సౌక్యము దీర్చుకొనుటకై యత డుపాయములు వెదకెను. గుఱ్ఱము లేనప్పుడు దానికి బదులుగా మనుష్యు డెక్కి తిరుగుటకు వీలైనది మరియొక జంతువు లేదా యని యతం డాలోచించెను. గాడిదె నేల యెక్కగూడదని యతడు విమర్శింప దొడగెను. గాడిదె నెక్కిన పక్షమున గలిగెడు లాభనష్టము లేవియని యతడిట్లు వితర్కించెను—

"గుఱ్ఱమువలె దానికిగూడ నాలుగు కాళ్ళున్నవిగదా. మనుష్యులను మోయగలదుగదా. కడుదూరమున నడువ గలదు గదా. రూపమున భేదముతప్ప గుణములయందు భేదమేమియు గనబడదు. విశేషించి గుఱ్ఱమునకు గుగ్గెళ్ళు దాణా పెట్టవలెను. గాడిదకు గుగ్గెళ్ళక్కరలేదు. ఏ బీటిలో వదిలిపెట్టినను ఏ చేనిలో వదిలిపెట్టినను దానంత టది మేతతిని వచ్చును. గుఱ్ఱమున కొక సాల గావలెను. గాడిదె కక్కఱలేదు. ఏ చెట్టుక్రింద వదిలినను నేబైట దిరిగినను దానికి భయములేదు. గుఱ్ఱమును మాలీసు చేయుట కొక కాపరి కావలెను. వానికి జీతమీయవలెను. అందుకు డబ్బుకావలెను. గాడిదె కట్టి కాపరి యక్కరలేదు. అశ్వమునకు సుళ్ళు మొదలైనవి చూడవలెను. మంచి సుళ్ళులేని గుఱ్ఱమైనచో

యజమానుని కొంపదీయును. గాడిదెకు సుడి చూడనక్కరలేదు. గుఱ్ఱమును సొమ్ముకర్చుపెట్టి కొనవలెను. గాడిదను వెలయిచ్చి కొననక్కరలేదు. చాకలివాండ్రవద్ద కావలసినన్ని యున్నవి. గుఱ్ఱముమీద జీను వేయవలయును; కళ్ళెములు కావలెను. గాడిద కవి యేవియు నక్కరలేదు. దానికి సంరక్షణ మక్కరలేదు. అంగరక్షల పనిలేదు. వెల యక్కరలేక సులభసాధ్యమై కొంగు బంగారమువలెనున్న గాడిదెను వదిలి గుఱ్ఱమునకై దేవులాడుట వెఱ్ఱితనము. అందుచేత సర్వవిధముల గాడిదెయే శ్రేష్ఠము. కాదాయెనంటె నలుగురు నవ్వుదురు. ఒకరి నవ్వుజోలి నాకెందుకు? నన్ను జూచి వారు నవ్విన పక్షమున వారిని జూచి నేను నవ్వెదను. వారి మొగమోటము మాకేమి? నేను కుక్కనెక్కుదును. గుఱ్ఱము నెక్కుదును. గాడిదెనెక్కుదును" అని పూర్వపక్షములు సిద్ధాంతములు తన మనంబున జేసికొని యెట్టకేలకు గార్దభవాహన మధిరోహించుట కతడు కృతనిశ్చయుడయ్యెను. తమకు బట్టలుదుకు చాకలివాని యింటికి బోయి నాలుగు చుట్టముక్కలు వానికి దానమిచ్చి వాని గాడిదెను యెరువిమ్మని యడిగెను.

ఆమాట వినగానె వాడు నవ్వి "బాపనోరు గాడిదె నెక్కకూడదండీ తప్పు తప్పు"ని మందలించెను. చాకలివెధవవు బ్రాహ్మణునికంటె నీ వెక్కువెరుగుదువా? అవకతవక ప్రసంగములు చేయక తీసికొనిరా. నీవు నీ గాడిదె నీయకపోతే మఱియొక గాడిదెను తేగలను. వూరునిండ కావలసినన్ని గాడిదెలున్నవి. నీ గాడిదెనే యిచ్చితివా యావకాయ మాగాయ

పచ్చళ్లు కూరలు నీకు దెచ్చిపెట్టుచుందును. నేనప్పు డప్పుడు బ్రాహ్మణార్థములు చేయుచుందును. చేసినప్పుడు నా వి స్తరిలో వడ్డించిన యరిసెలు గారెలు యజమానులు జూడకుండ చెంబులలో పెట్టికాని దొన్నెలలో బెట్టికాని దాచి తెచ్చి నీకిచ్చుచుందును. భోజనమునకు వెళ్ళినప్పుడుగూడ నీలాగే బూరెలు తెచ్చి పెట్టుదును. కావలసినన్ని చుట్టలు నప్పుడప్పుడు డబ్బులు నీకు బహుమాన మిచ్చుచుందును. లేనిపోని శ్రీరంగనీతులు చెప్పక తీసికొనిరా, నీగాడిదెనని తిట్టి యాసగొలిపి వాని నొడంబఱచెను. వాడును దన మైలగుడ్డలు మోయునట్టి గాడిదెను తీసికొనివచ్చి యెదుట బెట్టెను. గణపతి కప్పటికి పదునాలుగేండ్ల వయసున్నను వయసునకు దగినంత పొడగరి గాకపోవుటచే దానిపై కెక్కలేక చాకలి వానిని క్రింద గూర్చుండబెట్టి ముందు వాని భుజముమీద నెక్కి పిమ్మట గార్దభవాహన మధిరోహించెను. కళ్లెములేకుండ దానిమీద నతడు కూర్చుండుట కిష్టములేకపోయెను. త్రాటి యాకుల గుది కళ్లెముగ నుపయోగింపుమని చాకలివా డుపదేశించెను.

"చదువుకొన్న వానికంటె చాకలివాడు మేలన్నమాట నిజమైనది. నీ యుపాయమే బాగున్నది. నీవే కట్టి తీసికొనిరా" యని చెప్పి వాడు కట్టితెచ్చిన త్రాటియాకుల గుది కళ్ళెముగబెట్టి దానిని చేతబట్టుకుని వెనుక నడచుచు జాకలివాడు గాడిదెను దోలుచుండ పైయుత్తరీయము కుచ్చువచ్చునట్లు తలకు జుట్టి చుట్ట వెలిగించి నోటబెట్టి గుప్పు గుప్పుమని పొగలెగయ

నీతబెత్తముతో గాడిదను నడుమ నడుమ గొట్టి యదలించుచు ముందు జాకలివాండ్ర యిండ్లదగ్గర తరువాత దక్కిన వీధుల వెంబడిని దిరిగెను. ఆ మహోత్సవము జూచుటకు వీధి వీధిని బిన్నలు పెద్దలు స్త్రీలు బురుషులు గుమిగూడిరి. పట్టాభిషేక మహోత్సవ సమయమున బసిడియంబారివైచిన మదపుటేనుగు నెక్కి నగరమందు జరియించిన మహారాజునకైనను నైరావతము నెక్కి యమరావతి పురమునందు ద్రిమ్మరు దేవేంద్రునికైనను నంతటి సంతోషము నంతటి గర్వము ప్రాభవము నుండదని నిశ్చయముగా జెప్పవచ్చును. గార్దభవాహనారూఢుడైన గణపతి తన్ను ప్రజలు చూడవచ్చినపుడు సిగ్గుపడలేదు. చిన్నవోవలేదు. సందియము నందలేదు. జంకలేదు. ముప్పది నలువది మంది చిన్నపిల్లలు గార్దభము వెనుకజేరి చప్పటలు జరచుచు గేకలు వైచుచు ద్రాటియాకులు బుట్టలు చేటలు వాయించుచు నల్లరి జేయసాగిరి. గాడిదె బెదరి పరుగిడజొచ్చెను. ఆ తొందరలో నది త్రాటియాకుల కళ్ళెము తెగగొరికెను. గణపతి తన్ను గార్దభము పడవైచునని ముందుకు జరిగి వంగి దాని చెవులు గట్టిగా బట్టు కొనెను. చెవులు నొప్పిపెట్టుటచే నది మరింత పరుగెత్తెను.

అదృష్ట వశమువలన నప్పుడు గార్దభ యజమానుడగు చాకలివాడు ముందునకు బోయి యాపెను. అందుచే గణపతి నేల గూలుట తప్పెను. ఇంతలో నతని మేనమామ కొందరు బాలకుల వలన మేనల్లుని ఖరవాహనారూఢ వృత్తాంతమువిని కోపోద్రేకమున నొక దుడ్డుకఱ్ఱ చేతబట్టుకొని తిట్టుచు నతని కెదురుగావచ్చెను.

మేనమామను జూడగనే గణపతి వాహనముమీద నిలువలేక గుభాలున దానిమీదనుండి నేలకు దుమికి కాలిసత్తువకొలది పరుగెత్తెను. గణపతిమీద బడవలసిన దుడ్డుకఱ్ఱ తన మీద బడునేమో యని చాకలివాడు గాడిదె నక్కడ విడిచి పిక్కబలము జూపెను. వెంటనున్న పిల్లలు నానాదిశలకు బరుగెత్తిరి. పాఱిపోవుచున్న మేనల్లుని బట్టుకొనుట యసాధ్యమని మేనమామ వానివెంట నరుగక గణపతిని గాడిదను రజకుని నిందించుచు గృహంబునకరిగెను. అనంతరము మూడు దినములవఱకు గణపతి మేనమామ యొక్క కోప శిఖివేడిమి మందగింపనందున ఇంటి కరుగుటకు వీలులేకపోయెను.

" ఆ దౌర్భాగ్యుడు నాయింటికి వచ్చెనా కుక్కను కొట్టినట్లు దుడ్డుకఱ్ఱతో గొట్టి చంపెదను. ఈ దుర్మార్గుని మూలమున నాకెన్నో తలవంపులు వచ్చుచున్నవి " యని మేనమామ తన్ను జూడవచ్చిన వారితో ననుచుండినట్లు గణపతికి వినవచ్చెను. మేనమామకు మిత్రులైనవారు కొందరు గణపతిం గలిసికొని " కుఱ్ఱవాడా ! నీకిదేమి వినాశకాలమురా, ఏనుగు నెక్కినవారున్నారు. గుఱ్ఱము నెక్కినవా రున్నారు. కాని బ్రాహ్మణ కులములో బుట్టినవాడు గాడిద నెక్కగా నెక్కడ జూడలేదు. నీ మూలమున దన కెంతో యప్రతిష్ఠ వచ్చుచున్నదని నీ మేన మామ యేడ్చుచున్నాడు. ఈ పాడుబుద్ధి నీకెవరైన నేర్పినారా నీకే బుట్టినదా. ఇటువంటి యవకతవక పనులు మాని తిన్నగా నడచుకొంటివా మీ మామతో జెప్పి నిన్నింటికి జేర్చెద " మని

మందలించిరి. అనవుడు గణపతినవ్వి వారి కిట్లనియె. " అయ్యా! గాడిదనెక్కిన దప్పేమున్నది! భాగ్యవంతుడు వరియన్నము దినును, పేదవాడు జొన్నకూడు తినును. అగ్రహారీకు లంటు మామిడిపండ్లు తిందురు. పేదవాడు జీడిమామిడిపండ్లు తినును. అలాగే యెక్కువ డబ్బున్న రాజేను గెక్కును. కొంచెము డబ్బున్నవాడు గుఱ్ఱమెక్కును. గవ్వైన లేనివాడు గాడిద నెక్కును. దానికి దీనికి భేదమేమి? గుఱ్ఱము సకిలించును. గాడిద యోండ్రపెట్టును. దీనికికూడ జీనువైచి కళ్ళెము పెట్టి డెక్కల కినుప నాళములు వైపించి నడక నేర్పించి ముద్దుచేసిన పక్షమున గుఱ్ఱమును మించియె యుండును. పనికిమాలినదని పదిమంది పేరు పెట్టినచో నది పనికిమాలినదె యగును. గాడిదె నెక్కుటవలన గొప్పలాభమున్నది. అదియేది యనగా ముందు గాడిదె మీద స్వారీ నేర్చుకొన్న పక్షమున గుఱ్ఱపుస్వారి సులభ మగును.

ఇ వియన్నియు నటుండనిండు. గాడిద యెంత గొప్పదో మీ రెఱుగుదురా? శ్రీకృష్ణమూర్తి వారి తండ్రియైన వసుదేవు డంత వాడు తన కాపద వచ్చినపుడు గాడిద కాళ్లు పట్టుకొన్నాడు. ఏనుగు కాళ్ళు పట్టుకొన్నాడా, గోవుకాళ్లు పట్టుకొన్నాడా, గుఱ్ఱముకాళ్లు పట్టుకొన్నాడా ఆ మహాపత్సమయమున వసుదేవుడు దాని కాళ్లు పట్టకపోయిన పక్షమున కృష్ణమూర్తి బ్రతుకకనే పోవును. నేను వసుదేవునికంటె గొప్పవాడనా? మీరు గొప్పవారా? నేను దానిమీద నెక్కితిని. కాని వసుదేవునిలాగ కాళ్లు పట్టుకొనలేదు. గాడిద నెక్కుట తప్పని నా మేనమామకు

దోచిన పక్షమున మంచి గుఱ్ఱము నొక దానిని కొనియిమ్మని చెప్పండి. అది యిచ్చెనా గాడిద నెక్కుట మానెదను.

గణపతి పలుకులువిని వారందరు చిరునగవు నగి "వీని బ్రతుకు కాల. పొట్టచించి కంచుకాగడాల వెదకినను నొక్క యక్షరమైనను గానరాని వీడు తనపనికి గావలసిన పురాణ సాంప్రదాయముల గూడ నెరుగును. వీడు వసుదేవుని సాటువు దెచ్చికొన్నాడు. పొట్టివానికి బుద్ధులు పుట్టెడన్న మాట నిజమైనది. వీడు దేవతలకు సైతము పంచాంగము చెప్పగలవాడు. వీనికి మన ముత్తరము చెప్పలేము పదండి" యని వెడలి పోయిరి. గణపతి యొక్క ఖరవాహనారోహణ వృత్తాంతము విని యది యనార్యకార్యమనియు, నతడు సజ్జనదూరుడనియు వట్టి నిర్భాగ్యుడనియు మీరు నిశ్చయింతురను సందియము కలుగు చున్నది. అట్లు మీరు తలంచుట న్యాయముకాదు; ఏలయన నిట్టివా రనేకులు గలరు. ఎవరి మాటయొ యెందుకు అసాధారణ ప్రభావ సమేతులగు దేవతలం జూడుడు. దేవతలకెల్ల దొరయై ముజ్జగంబుల యేలికయై కల్పవృక్షము కామధేనువు చింతామణి మొదలగు కామప్రధాన పదార్థముల కొడయడైన నిర్జరేంద్రునకు మేఘములు వాహనములు, నీరు గాలి మెరుపు పొగ మొదలగు పదార్థములతో జేయబడిన మేఘమా యతనికి వాహనముగ నుండవలసినది. తక్కిన వేల్పులం జూడుడు. సకల యాగములకు సకలస్మార్త కర్మలకు నాధారమైన యగ్నిహోత్రునకు వాహనము గొఱె. దక్షిణ దిక్కునకు నాయకుడై ధర్మాధర్మ విచార నిపుణు

డైన యమధర్మరాజునకు వాహనము దున్నపోతు. జలాధి నాయకుడైన వరుణుడు మొసలిపై నెక్కును. మహాబలుడై సముద్ర జలము బైకెగరగొట్టియు మహావృక్షములు గూల్చియు క్షణకాలమున జగన్నిర్మూలనము జేయగల వాయుదేవుడు లేడి మీద స్వారిజేయును. "ఆదౌ పూజ్యో గణాధిపః" యన్నట్లు సకల శ్రౌతస్మార్త కర్మలకుముందు పూజనీయుడగు గణాధిపతి యెలుక నెక్కి పందికొక్కు నెక్కి బయలుదేరును ఉమా మహేశ్వరులకు కుమారుడైన గణపతి కింతకంటె వేరు వాహనము లేకపోయెనా? కొంప త్రవ్వునట్టి యెలుకా వాని తురంగము.

సకల గృహవర్తి యగు మార్జాల చక్రవర్తి కొక్క కబళముగ నుపయోగపడు నెలుకమీద నా ప్రమథ గణపతి యెక్కగా మన గణపతి గాడిద మీద నెక్కుట తప్పా? అతని మాట యటుండనిండు. లక్ష్మీనారాయణుల పుత్రుడయిన గరళ కంఠునివంటి మహాదేవుని జయించిన జోదైచండ శాసనుడయి సకల లోకంబులంగల సకలజంతువులను బూవు టమ్ములతో గొట్టి పడవైచునట్టి మన్మధునకు వాహనమేమో యెరుగుదురా? చిలుక. ఆ మన్మధుని తండ్రియగు నారాయణుని తురంగ మేమో యెరుగుదురా? బొల్లిగ్రద్ద. ఎక్కడ దిక్కులేనట్లు తండ్రి కొడుకులైన మాధవ మన్మధులు ఠెక్కాడినగాని బ్రతుకులేని దిక్కుమాలిన పక్షులపై నెక్కుచున్నారు.

అనంతకోట్యవతారంబులనెత్తి పరాత్పరుడనియు, జరా చరాత్పరుడనియు వ్యాస వసిష్ట వామదేవాది మహర్షులచేత

వినుతింపబడిన శ్రీమన్నారాయణు డెక్కుటకు లోకమున బొల్లి గ్రద్ద తప్ప వేరు వస్తువులు లభింపవా ?

ఇక శివునిమాట తడవ బనియేలేదు. ఆయన వెల్లయెద్దు నెక్కి విహారముచేయును. అడ్డమైనగడ్డి కఱచునట్టి పశువు మీదనా శివు డెక్కవలసినది ? మహేశ్వరు డెంతవాడు ? లలాట నేత్ర జ్వలన కీలలచేత నిమిషార్థమున విష్ణుపుత్రుడగు దర్పకుని విడికెడు బూడిద చేసినాడు. క్షీరసాగర మధన కాలమున సముద్ర గర్భమునుండి బొడమి లేచిన హాలాహల విషము సకలలోక భయంకరమై వ్యాపించి బ్రహ్మాండము భస్మీపటలము జేయునటులుండ ముప్పదిమూడుకోట్ల దేవతలు వెఱచి రక్షింపు మని చేతులు మోడ్చి మ్రొక్కి తన్ను వేడ కరుణాళువై వెన్నముద్దవలె యా విషపు ముద్దను మ్రింగి యత్తరి నప్పాల సంద్రమున బుట్టిన గల్పవృక్షమును నైరావతమును నుచ్చైః శ్రవము నింద్రునికిచ్చి లక్ష్మీ కౌస్తుభముల విష్ణునకిచ్చి తన లోకోపకార శీలతయు నిస్పృహత్వమును వెల్లడి చేసెను. అట్టి మహనీయు డెద్దెక్కుట బాగున్నదా ?

ఈయన కుమారుడగు కుమారస్వామి జగత్త్రయ కంటకు డగు తారకాసురుని శక్తిప్రయోగమున సంహరించి వేల్పుల కృతజ్ఞతకు బాత్రమయ్యెను. ఇతడు క్రౌంచపర్వతము భేదించిన మహాయోధుడు. అతడు దేనిమీద నెక్కునో యెఱుగుదురా ? నెమలిమీద. వన్నెల చిన్నెల బండారమేకాని నెమలి గొప్ప యేమున్నది ? బ్రహ్మదేవుడు చతురాననుడట ! సురజ్యేష్ఠుడట !

హిరణ్య గర్భుడట! ప్రజాపతియట! వాణీ నాధుడట! సృష్టి కర్తయట! వానచుక్కలు మీదబడిన మాత్రాన తోక త్రెంచు కొని పాఱిపోవు హంస వీని వాహనమట. మహిషాసురమర్దని యగు కాత్యాయని సింహ మెక్కును.

నిగ్రహానుగ్రహ సమర్థులు నిరుపమాన మహిమాఢ్యులు కళ్యాణ గుణసంపన్నులు కామరూపులు సకలలోక పూజ్యులు సర్వధర్మ పరిజ్ఞాతలు నైన దేవతలె గొఱ్ఱెలెక్కి బఱ్ఱెనెక్కి యెలుకనెక్కి యెద్దునెక్కి గ్రద్దనెక్కి మఱియు నిచ్చవచ్చిన జంతువులనెక్కి పులుగులనెక్కి బెదురులేక బిడియములేక సిగ్గు లేక చింతలేక తిరుగుచుండ నేప్రజ్ఞలేక మనుష్యమాత్రుడై కించిజ్ఞుడై బాలుడైన గణపతి గాడిదనెక్కి దిరుగుట యేమితప్పు? దున్నపోతుయొక్క యతిశయ మేమి? మూషికముయొక్క ముఖ్యతయేమి? గాడిదచేసిన కానిపని యేమి? అభిమానము చేత నెద్దులను దున్నపోతులను నెక్కినవారిని మహర్షులు పురాణములలో గొనియాడగనే మీరును బళిబళియని మెచ్చి పూజించుచున్నారు. గణపతి దబ్బులేని పేదబాపనయ్య కొడు కగుటచేత గాడిద నెక్కినంతమాత్రమున విర్భాగ్యుడనుటకు సాహసించు చున్నారు.

పక్షపాతమె ప్రేమ గలిగించును. పక్షపాతమె యేవ గలిగించును. గుణశూన్యుడైనను మెచ్చి పొగడువారున్నపక్షమున గుణరత్నాకరు డగును. మెచ్చి కొనియాడువారు లేనప్పుడు గుణరత్నాకరుడు సయితము శుంఠయగును. నోరు గలవాండ్ర

గొందఱ జేరదీసిన దేవానాం ప్రియుడు సతతము మహాపురుషుడుగ పరిగణింపబడు చున్నాడు. ఆలంబము లేనివా డణగిపోవు చున్నాడు.

మా గణపతి యాత్మ గౌరవము గలిగి స్వప్నములో గనబడి తన వృత్తాంతము జెప్పబట్టి యది వ్రాయువా రొకరు దొరకబట్టి యీ మాత్రము గ్రంథమైన బయలుదేఱినది. కాని లేకపోయినచో నేమి కావలసినది?

అడవిలో బుట్టి అడవిలో బెఱిగి యడవిలో రాలిపోయిన యుమ్మెత్త పువ్వువలె సముద్రములో బుట్టి సముద్రములో బెఱిగి సముద్రములో నణగిపోయిన నత్తగుల్లల ప్రోగువలె నితని చరిత్రము లోకమందు ప్రసిద్ధము గాకయుండునుగదా. ఎట్లో యొక యట్లు చరిత్ర ప్రసిద్ధమైనది. కాబట్టి యతడు గార్దభ మెక్కినంతమాత్రమున నింద్యుడని మీరు భావింపవలదు.

ప్రకరణము - 9

గణపతి యింటికిరాక పరగృహంబున వసియించుట మాతులునకు మనఃఖేదము గలిగింపకపోయినను దల్లికి దగని తల్లడపాటును గలిగించెను. మధ్యాహ్నము భోజనమైన తరువాత నామె సోదరుడు చూడకుండ కొడుకున్నకడకు బోయి వాని బ్రతి మాలియు జీవాట్లు పెట్టియు బెదరించియు నెన్నో విధముల నింటికి రమ్మని యడుగుచు వచ్చెను.

నిజముగ మేనమామ దుడ్డుకఱ్ఱతో బుఱ్ఱ పగులగొట్టునని నమ్మి తెనాలి రామకృష్ణుని పిల్లి పాలపేరు చెప్పగానె భయపడి పరుగెత్తినట్లు గణపతి యిల్లుపేరు చెప్పగానె యులికిపడి " నేనా యింటికిరాను. నీ యన్నగారు దుడ్డుకఱ్ఱతో నన్ను కుక్కను గొట్టినట్లు కొట్టి చంపివైచును. నేను చచ్చిన తరువాత నీవేమి చేయగలవు ? అన్నములేక చచ్చిపోయెదగాని దుడ్డుకఱ్ఱ దెబ్బతిని చావను. నేను గాడిద నెక్కిన దన కెందుకు ? నా జోలికిరానని యాయనగారు వర్తమానము పంపిన పక్షమున నేను వచ్చెదను. లేనిచో రా " నని బదులు చెప్పెను. తల్లి యది విని దిగులు గుండెతో నింటికి జని రెండు దినములు గడచిన తరువాత నొక నాడు సోదరుని జూచి యిట్లనియె. " నాయనా ! కుఱ్ఱవాడింటికి వచ్చుటలేదు. ఎంతో బెదిరిపోయినాడు. వాండ్ర యింటను వీండ్ర యింటను దిరుగుచున్నాడు. దొరికినపూట తినుచున్నాడు. లేని పూట లేదు. చిక్కి శల్యమైనాడు. కన్నులు గుంటలు పట్టినవి.

ఇంటిలో నడుగుబెట్టగానె నీవు చంపివైతువని భయము గలిగినది. నీవు రమ్మంటే వాడు నిర్భయముగవచ్చి నీ పంక్తి వింత గంజి యన్నము దిని వెళ్లును. చిన్నప్పటినుండియు నీవే వాడుచేసిన తప్పులు భరించి పెంచినావు. చెడ్డ సహవాసములచేత జెడిపోయి నాడు. మేనమామవైన నీవే. తండ్రివైన నీవే. వెనుకటి లాగు ననె యీసారి కూడ తప్పులు క్షమించి యింటికిరానీ. ఈ పర్యాయము గాడిద నెక్కకుండ బుద్ధిజెప్పెదను" అనవుడు సోదరీ వచనములకు భద్రాచల మిట్లనియె.

"అమ్మాయీ! గాడిదమీద వానిని జూచినప్పుడు నా కోప మాగక కుక్కను కొట్టినట్లు దుడ్డుకఱ్ఱతో గొట్టెదనని నేనన్న మాట నిజమే. దుడ్డుకఱ్ఱకాదు, వాడు చేసిన పనికి రోకలితో వాని తల చితుకబొడువవలయునని నాకున్నది. కాని కోపము వచ్చినపు డన్నంతమాట చేయగలమా? ఈ దుర్మార్గుని దుండగముల నన్నింటిని నేను కడుపులో బెట్టుకొని భరించలేదా? పేగు తీపిచేత నట్లు భరింపవలసి వచ్చినది. పాలకోసము రాయి మోయుచున్నాడు. మన వంశమం దెన్నడులేని పాడుపనిజేసి పీదప్రతిష్ట దెచ్చుచున్నాడని నేనేడ్చుచున్నాను. కాని నీకొడుకును జంపవలయుననికాదు. చీరవలయుననికాదు. వచ్చి యెప్పటి లాగున నుండుమని చెప్పు. ఇంకొకసారి యిటువంటి పనిజేసెనా తాటికమ్మతో వెన్ను బ్రద్దలుకొట్టెదనని చెప్పు. నీవు చేయుచున్న గారమునుబట్టి వాడు చెడిపోవుచున్నాడు. "గారము గజ్జలకేడ్వగా నీవు దెబ్బల కేడ్చినద"న్నట్లు దెబ్బలు లేకపోబట్టి వానికా నిసాళ

కాలము వచ్చినది. పరువు మర్యాదలు వాడు జంపుకొన్నాడు. తనతండ్రి యెంతవాడో తనతాత యెంతవాడో యివతల నేనెటు వంటి వాడనో వాడెరుగడు, గాడిదనెక్కి కుక్కనెక్కి వాడేదో గొప్ప వాడనైనా ననుకొనుకొన్నాడు. నాకవికిట్టవు. వచ్చి జాగ్రత్తగా నుండుమనుము" ఆ పలుకులు సింగమ్మకు మేఱమీరిన సంతోషము కలిగించెను. అంతకు ముందు కుమారునకు దనకు శాశ్వత వియోగ మగునని బెంగబెట్టుకొనెను. సోదరుని వాక్యమువలన బెంగ తీరినందున నామె యేనుగు నెక్కినట్లు సంతసించెను. ఆపూటనె యామెవెళ్ళి కొడుకును దోడితెచ్చి యెప్పటివలె నింట నుంచెను.

గణపతి రెండు మూడు దినములవరకు మేనమామ యొద్ద మిక్కిలి భయభక్తులు కలిగి యే జోలికి బోక యిల్లుకదలి వెళ్ళక జాగ్రత్తగ నుండెను. కాని పీరణము చప్పుడు వినగానె పైత్యపుమేని వానికి శివమెత్తినట్లు మిత్రులను జూడగానె యతనికి యుత్సాహము మరల నంకురించెను.

నాలుగు పొలిమేరల నడుమనున్న నేలయంతయు నతనికి విహారభూమి యయ్యెను. అన్నితోటలతనివే, అన్నిదొడ్లతనివే. పండిన మామిడిచెట్లకడకు బోయి జాళ్లు రువ్వి పచ్చికాయలు పడగొట్టి సంగడికాండ్రచేత నుప్పుకారము దెప్పించి యా కాయలు గరిగమ్మతో గోసికొనియు, పండ్లతో బీకియు ముక్కలుచేసి కారమద్దుకొని తినుచుండును. తోటకాపులు దూరమున గానబడిన తోడనె వారి యదలింపు మాటలు చెవులబడినతోడనె తామును

జెలికాం(దును లేళ్ళవలె బరుగెత్తి పోవుదురు. నేర్పరులయిన శిష్యుల కాళ్ళకు బంధములు వైచి కొబ్బరి చెట్లెక్కించి కాయలు తీసి పగులకొట్టి నీరుద్రావి గుంజు తినుచుండును. నీలాటరేవులలో సాయంకాలమప్పుడు నిలువబడి బెడ్డలువిసిరి నీటికుండలు పగులగొట్టుచుండును. కుండపగులగానె తూనీగలాగు పఱుగెత్తుచుండును. పట్టువడినప్పుడు చెంపకాయలు పుష్కలముగ దినుచుండును.

ఒకనాడొక జామితోటలో దొరగా బండిన పండ్లు గణపతియు మిత్రులును శిలావర్షము గురిపించి నేల రాల్చుచుండ నంతలో గాపువాడు వాం(డ కెదురుగా రాక వెనుకపాటున వచ్చి యొకచేతితో గణపతిని మఱియొకచేతితో వాని స్నేహితులలో నొకనిని బట్టుకొని బరబర లాగికొనిపోయి వారి నిరువుర నొక చెట్టునకు రెక్కలు విఱిచికట్టి చింత బరికెలతో నెత్తురు దొరగునట్లు కొట్టి యెన్నడు తోటదరికి రానని పించి పంపెను.

అభిమానవంతుడైన గణపతి యీ పరాభవము తన తోడి దొంగయైన యా బాలునకు దక్క రెండవవానికి దెలియకుండ జాగ్రత్తపెట్టెను. అట్లతద్దియు నుండ్రాళ్ళతద్దియు వచ్చెనా గణపతి సంతోష మింతింతయని వర్ణింప నలవికాదు. నాటి మధ్యాహ్నమె కొందఱు స్నేహితులను వెంటబెట్టుకొని పొదల లోనికి రుప్పలలోనికి దుబ్బులలోనికి జని రెండుబుట్టలు పల్లేరు కాయలు కొంత దూలగొండ పది యీతజువ్వలు రెండుబుట్టలు బొమ్మరాళ్ల బెడ్డలు దెచ్చి యొకచోట దాచును.

రాత్రి భోజనములు చేయగానె పండుకొని తోడి బాలకు లందఱు దెల్లవారుజామున లేచుచుండ తాను రెండుజాముల రాత్రివేళనె లేచి తల్లిని మేలుకొలిపి తల్లిసాయమున నిరుగు పొరుగువారి యిండ్లకుబోయి యచ్చటి బాలురను లేపి మరల గృహంబునకరిగి చప్పుచప్పున మొగము గడిగికొని యుల్లిపాయల పులుసుతోను నువుపొడుముతోను పొట్లకాయ పరమాన్నముతోను గేదె పెరుగుతోను భోజనముచేసి కొన్నికొన్ని పల్లేరుగాయలు మూటగట్టుకొని భుజముపై వైచికొని రాళ్ళబుట్ట యొకటి యెడమచంక నిరికించుకొని నోట చుట్ట వెలిగించి కుడిచేత సీత జువ్వ పుచ్చుకొని కేకలు వైచుచు వింతవింత పాటలు పాడుచు వీధులవెంట దిరుగును.

ద్వాపరయుగమునం దెన్నడో శ్రీకృష్ణునిమీది యాగ్రహముచే దేవేంద్రుడు రాళ్ళవాన గురియించెనని భాగవతము హరివంశము మొదలగు మహాపురాణములయందు వర్ణింపబడుటయే గాని కలియుగమందట్టి రాళ్ళవాన నెవ్వరు జూచి యెరుగరు.

దేవతాపతి నిజముగ నట్టివాన గురిపించెనో లేదో చెప్ప జాలము గాని మన గణపతి నిజముగ నెన్నో రాళ్ళవానలు గురిపించెను. మగవారు లేక కేవల మాడువాండ్రే యున్న యిండ్లమీదను నందు ముఖ్యముగ ముసలియవ్వలున్న యిండ్ల మీదను గణపతి హస్తములు రాళ్లు విసరుటలో భారతరణమందు గౌరవసేనపై నవలీలగ శరపరంపరలు కవదొనలనుండి తీసి యెడములేకుండ బ్రయోగించిన యర్జునుని హస్తము దలపించును. ఆ విషయమున గణపతి సవ్యసాచియని చెప్పవచ్చును.

తెల్లవారుజామున లేచి చలిదియన్న మారగించి చిన్నీ చిన్నీ మొదలగు పాటల పాడుకొనుచుండు నాడుపడుచులున్న చోటికి మెల్లమెల్లగ జని యే చాటుననుండియో మూటవిప్పి పల్లేరుకాయలు తీసి వాళ్ళ కాళ్ళనడుమ జల్లును. పల్లేరుకాయ లా కాలునకు గుచ్చుకొని యీ కాలునకు గుచ్చుకొని జవరాండ్రు కళవళముపడి నానాముఖముల బరుగులెత్తుచుందురు. కొందఱు తిట్టుచుందురు. కొందఱు తమ మగవాండ్ర బిలిచికొని వచ్చు చుందురు.

గణపతి మెఱపుతీగవలె మాయమగును. తన స్నేహితు లలో గొందఱ వీపుమీద దూలగొండ రాయుచుండును. దురద లెత్తి వారు వీపులుబరికికొని పరుగులెత్తుచున్నపుడు మహానందరస భరితమై యుండు గణపతి మొగము చూచి తీరవలయును. ఫోటోగ్రాపు లాకాలమందు విరివిగా లేవుగాని యీనాటివలె నవి పుష్కలముగ నుండిన పక్షమున గుణగ్రహణ పారీణుడైన యెవడైన నతని ప్రతిరూపము దీసియుండిన పక్షమున నట్టి ప్రకృతి యెంత వినోదకరముగనుండును? ఎంత జగన్మోహన ముగ నుండును? ఎన్నికోట్ల ప్రతులు కర్చైయుండును? గణపతియొక్క మూర్తివిశేషము జూచుభాగ్య మాంధ్రజనులకు లేదు.

మూర్తియంతయు చూచుభాగ్యము లేకపోయినను దా నిండ్లమీద రాళ్లు విసరినప్పుడు స్త్రీల కాళ్ళనడుమ పల్లేరుకాయలు చల్లినప్పుడు సంగడికాండ్ర మేనులకు దూలగొండ రాచినప్పుడు

ముసలమ్మలు యువకులు స్నేహితులు దన్ను దిట్టుచుండ నత్తరి పండ్లిగిలించి యతడు నవ్వినవ్వైన ప్రతిబింబములో జూచు భాగ్య మందినను మనము ధన్యులమైయుందుము. మందభాగ్యుల కట్టి ధన్యత యేల కలుగును? రూపదర్శనమువలన గలుగు సంతోషము లేకపోయినను శ్రీకృష్ణలీలల కన్నను మిక్కిలి రమణీయములైన గణపతి లీలలలో గొన్నిటిని జదివి యానందించు భాగ్య మబ్బినది కనుక చదువరులు కొంతవఱ కదృష్టవంతులే.

గణపతికి క్షీరపానమునందు మిక్కిలి యాసక్తి. పాలు కొని త్రాగుట కతనిదగ్గఱ డబ్బులేదు. అనేకోపాయములచే సంగ్రహించిన డబ్బు పొగచుట్టలకైన దిన్నగా సరిపోదు. కొనుటకు డబ్బులేనంతమాత్రముచేత పాలుత్రాగుట మానుకొను నంతటి మూర్ఖుడు కాడు. కావున గణపతి క్షీరసంపాదనమున కొక యుపాయము గనిపెట్టెను. పొలమునుండి సాయంకాల మింటికి తిరిగివచ్చు నావులను గేదెలను వీధులవెంట దిరుగు మేకలను బట్టుకొని యొకప్పుడు బందమువైచియు మఱొకప్పుడు వైవకయు బాలుపిదికి యతడు త్రాగుచుండును.

ఆవులు తమతమ గృహంబులకు బోయిన తరువాత యజమానులు పాలుపిదుక దమకింప నవి పాలియ్యకపోవుటంజేసి తమ యావులకు దృష్టి తగిలినదనియు, దయ్యములు పట్టిన వనియు మనోవేదన జెంది దిగతుడుపులు తీసి సోదెకు బోవు చుందురు. వారి కళవళము వారి చిత్తక్షోభము జూచి యేమియు

నెఱుంగనివాడు వోలె నటించుచు దన యఖండప్రజ్ఞయెగదా వారిని వ్యాకులపెట్టుచున్నదని సగర్వముగ మనంబున గులుకు చుండును.

కావలసిన ఖర్చులు చేసికొనుటకు గణపతి చేతిలో దబ్బు కొంచమైనను లేకపోవుట గొప్ప విచారకారణమయ్యెను. మేన మామ దబ్బులు విభూతి బుట్టలో బెట్టుట మానెను. తల్లి గూళ్ళలో వైచుట మానెను. ఏదో విరంతరము నమలుచుండ వలయును కాని, గణపతి నోరూరకుండదు. కొబ్బరికురిడీలు శనగయుండలు పేలాపుండలు తాటిచాప తేగలు జీళ్ళు శనగపప్పు మొదలైన వస్తువు లూరక యిచ్చువా రెవ్వరులేరు. తోటలోనికి బోయి మునుపటివలె దోచుకొని వచ్చుట కంత వీలులేదు. ఏలయన దోటకాపు లీబందిపోటు దొంగల విషయమై మిక్కిలి జాగరూకులై యుండిరి. సూక్ష్మబుద్ధిగలవాడగుటచే గణపతి యీ విషయమై కన్నులు మూసికొని రెండవచింతవిడిచి యొక్క జామాలోచించి యెట్టకేల కొక యుపాయము పన్నెను. దబ్బు కావలసి వచ్చినపు డతడు చుట్టుప్రక్కలనున్న చిన్న చిన్న గ్రామములకరిగి గ్రామమందలి ప్రముఖుల నందఱ జూచి మా తండ్రి చనిపోయినాడు. పేదసంసారము. దినవారములు జరిగించుకొనుటకు దబ్బులేదు. మీరందరు సాయముచేసి యీ బ్రాహ్మణ కర్మ యేలాగైన గడతేర్చి నన్నొకదరికి జేర్పవలయు.

శ్రాద్ధకర్మ చేయక పోయిన యెడల బంధుగులు వెలి పెట్టుదురు. చనిపోయిన వానికి మంచిగతులు గలగవు. తండ్రి

పోయినందుకే నేనేడ్చుచుండగా మీదు మిక్కిలి శ్రాద్ధము పెట్టుట కయిన డబ్బు లేకపోయినదని నేనిట్లు బిచ్చమెత్త వలసి వచ్చినది. తండ్రి దినవారములకుగూడ డబ్బులేనంత దురవస్థ నాకు భగవంతుడు తెచ్చిపెట్టినా" డని కన్నుల నీరు పెట్టుకొని రాని దుఃఖము దెచ్చిపెట్టుకొని యేడ్చును. పదునాలుగు సంవత్సరముల పిల్లవాడు పితృఋణ విముక్తుడు కాదలచి యాచించుటయె జాలి గలిగించును. అట్టియెడ నబ్బాలుని కన్నుల బాష్పోద్గమ మయ్యెనా యట్టియెడ నెవని మనసు కరుగదు. ఎవని కడుపు చుమ్మలు చుట్టదు. ఆయా గ్రామములలోని జనులతని బూటకములు నమ్మి యెవరికి దోచిన మట్టుకు వారు సహాయము చేయుచుందురు. ఒక్కొక్కనా డతనికి రెండు మూడు రూపాయలు గూడ దొరుకుచు వచ్చినవి. సాధ్యమైనంతవర కతడు వెళ్ళిన యూరు వెళ్ళకుండ నీ వ్యాపారము సాగించుచుండెను. విధిలేకయొ మఱచిపోయియొ మును పు జమాబందియైన గ్రామమె మరల వెళ్ళవలసి వచ్చినపుడు తండ్రి చనిపోయినాడన్న మిష సాగదని తల్లి చచ్చిపోయినదని వంకబెట్టును. తల్లి యింట రాయి లాగున నుండగ నామె చనిపోయినదని చెప్పుటకు నోరెట్లు వచ్చినదని మీరు సంశయింతురు కాబోలు. అట్లు సంశయింప వలసిన పనిలేదు.

ఏలయన "జాతస్య మరణం ధ్రువ" మ్మను మాట మీరు విన్నారుకదా "పుట్టినవాడు గిట్టక మానడ"ని దీనియర్థము. ఆ మాటయందు గణపతికి మిక్కిలి విశ్వాసము కలదు. తన

తల్లి యెప్పుడో చావక మానదని గణపతి యెరుగును. ఎప్పు డైనను జచ్చిపోవలసినదె కనుక తనకు డబ్బవసర మున్నపుడు చచ్చిపోయినదని చెప్పుటచేత నెంతమాత్రము పాపములేదని గణపతి యాశయము. పది సంవత్సరముల తరువాత జరుగ దలచిన కార్యము పది సంవత్సరముల ముందు జరిగినదని చెప్పుట తప్పుగా నతడెంచలేదు. ఒకప్పుడు తల్లి మాసిక మని బిచ్చమెత్తును. ఒకప్పుడు తండ్రి తద్దినమని యడిగికొనును. ఒకప్పుడు తాను ప్రయాణము చేయుచుండగా మార్గమధ్యమున దొంగలు కొట్టి చెంబులు గుడ్డలు బత్తెపుఖర్చు నిమిత్తము దగ్గఱనున్న డబ్బు తీసుకున్నారని చెప్పి ముష్టియెత్తును. కొన్ని గ్రామములకరిగి యత డీక్రింది విధముగ భిక్షాటనము జేసెను.

"అయ్యా! నా తల్లి కెందరో బిడ్డలు చచ్చినతరువాత నేను పుట్టితిని. నేను పుట్టినపుడు మాతల్లి నన్ను తిరుపతి తీసికొని వెళ్ళవలయునని మ్రొక్కుకొన్నది. పేదవాండ్ర మగుటచేత మ్రొక్కు తీరినదికాదు. ఏడుకొండల వేంకటేశ్వర్లు వడ్డికాసుల వాడన్న మాట మీకు తెలియునుకదా! అతని మ్రొక్కులు ముడుపులు చెల్లకపోయిన యెడల వెండి బెత్తములతోను బసిడి బెత్తములతోను వీపు పగులగొట్టునని మీరంద రెరిగియె యున్నారు. రాత్రులు దెబ్బలు తినలేక నేను మిక్కిలి శ్రమ పడుచున్నాను. నాకీశ్రమ మీరు తప్పించవలెను. వెంకటేశ్వరుల వారికి వెండి చెంబొకటి చేయించి నేను ముడుపు చెల్లించవలెను. దాని కేబది రూపాయలు కావలెను. దగ్గఱ గ్రుడ్డిగవ్వలేదు.

బ్రాహ్మణ బాలకుని యాపద తప్పించవలసిన భారము మీపై నున్నది. ఈ సహాయము జేసిన మీకెంతో పుణ్యముండును. వెంకటేశ్వరుల వారిచేత దెబ్బలుతిని చచ్చిపోకుండా నన్ను మీరందరు గాపాడవలయును. నాకు మీరేతల్లి, మీరే తండ్రి" అని యడుగుటయు వాని దీనాలాపముల విని మగవాండ్రు నాడువాండ్రు జాలినొంది తోచిన సహాయము జేయుచు వచ్చిరి.

ఈ వ్యాపారములో దిరిగిన తరువాత గణపతి యొద్దకు ప్రతిదినము కొంచెముగానొ గొప్పగానొ డబ్బు నిలవయుండ జొచ్చెను. కావలసినన్ని పొగచుట్టలు కావలసినన్ని తమలపాకులు కొనుట కవకాశముగలిగెను. అతడు స్నేహితుల కప్పుడప్పు డొక యణా రెండణాలు బదులియ్యజొచ్చెను. గణపతి భోజనమునందు మహా గణపతి తుల్యుడగుటచే నెంత డబ్బు వచ్చినను వాని యుపాహారములకె సరిపోవుచు వచ్చినది. ఈ విధముగ వ్యాపారము చిరకాలము సాగినదికాదు. ఒక గ్రామవాసులు మరియొక గ్రామమునకు గార్యాంతము మీద వెళ్ళుట తటస్థించుచుండును. కావున గణపతియొక్క చేష్టలు క్రమక్రమముగ బయలుపడెను. జనులకు విశ్వాసముతగ్గెను. చుట్టుపట్ల గ్రామములలో నతని మాటకు జెల్లుబడి లేకపోయెను. అందుచే మనుపటివలె నతనిచేతినిండ డబ్బు చిక్కుట కవకాశము గలుగదయ్యెను. మరల నతనికి డబ్బుసందర్భమైన యిబ్బంది తటస్థించెను. ఆ యిబ్బంది గడచుటకై యతడొకనాడు దీర్ఘముగా నాలోచించి వైదికుల పాలిటి కల్పవృక్షమని కామధేనువని

చెప్పదగిన శ్రాద్ధభోజనమె శరణ్యమని నిశ్చయించెను. సామాన్య మైన యాబ్దికమునకు మంత్రితుడై పోయిన వానికి నొక్క డబ్బుకంటె నెక్కువ దొరకదు. మాతాపితృభక్తి యత్యధికము గలవారు రెండు డబ్బు లిచ్చుచుందురు. మిక్కిలి భాగ్యవంతులగు. వారు వస్త్రము లిచ్చి యొక యణాగాని రెండణాలుగాని దక్షిణ నిత్తురు. కడపటివారు మిక్కిలి యరుదుగ నుందురు. అట్టి బ్రాహ్మణార్థములకు బోయిన పక్షమున గడుపునిండ భోజనము లభించుటయె తప్ప దక్షిణ బాగుగ గొరకదని షోడశ బ్రాహ్మణార్థములు చేసినపక్షమున జేతినిండ బుష్కలముగ సొమ్ముండు నని తద్విషయమై ప్రయత్నించెను. చుట్టుప్రక్కల నే బ్రాహ్మణుడు చనిపోయినను బదియొకండవనాడును, పండ్రెండవనాడును విఘ్నేశ్వర పూజాసమయమున స్థాపింపబడు పసుపు గణపతి తోబాటు మూర్తీభవించిన శ్రాద్ధదేవతవలె పితృలోకమునుండి వచ్చిన ప్రేతవలె మన గణపతి యుండితీరవలయు.

గణపతి తిండిపోతని చదువరు లిదివఱకె యెఱుగుదురు. భోజన విషయమున నతని ప్రజ్ఞ యాకాశమునకు దగనిది. అతని విగ్రహము పొట్టిదైనను వాని యాకలి మిక్కిలి పొడుగిది. బ్రహ్మదేవు డతని కీయదలచిన ప్రజ్ఞ యంతయు జీర్ణకోశము నందు పెట్టెను. శ్రాద్ధభోజనములయం దతడు మెక్కునట్టి యరిసెలు గారెలు కుడుములు మొదలగునవి పుంజీల లెక్క ప్రకారము చెప్పుకొనుట సుకరమముగాని విడిగా లెక్కించుట సుకరముకాదు. భోజన విషయమున నతడు సర్వభక్షకు డని

చెప్పవలెను. ఇది యిష్ట మది యిష్టములేదన్న మాటలేదు. ఏమియు దొరకనప్పుడు పెసరకాయలు కందికాయలు శనగ కాయలు జొన్నచేలలో సూచబియ్యము తాటిపండు మొదలైనవి గూడ నత డారగించును. శ్రాద్ధభోజనముల వలన నతనికి మరల కొంత డబ్బు దొరకజొచ్చెను.

ఆ దినములలో నతని జీవచరిత్రలో నొక్కమార్పు తెచ్చుటకు సమర్థమైన కార్యమొకటి జరిగినవి. ఏనుగుల మహాలు నుండి కోమటు లొకరు రాజమహేంద్రవరములో వివాహ సంబంధము నిశ్చయించి తరలివెళ్ళిరి. పెండ్లికుమారునకును గణపతిని మొదటినుండియు జీట్లపేక దగ్గఱ స్నేహమగుటచే నతడు ప్రియమిత్రుడైన గణపతిని తన వివాహమునకు రమ్మని పిలిచెను. మిత్రుని యభీష్టసిద్ధి చేయదలచి మిత్ర విధేయుడైన గణపతి వారితో గలిసి వెళ్లెను.

రాజమహేంద్రవరములోనున్న కాలమున గణపతి క్రొత్త ప్రపంచమున నున్నట్లుండెను. ఆ పురవీధులలో నడచునట్టి తన యీడు బాలకుల కందరకు గిరజాలుండుట యతడు చూచి యా బాలకులవలె తాను గూడ గిరజాలు నున్నగా దువ్వి చెవుల సందున నుండి వెనకకు దువ్వి మడిచి యుంగరములుగ జుట్టి తిరగవలెనని యతని కుబలాటము గలిగెను. పిల్లజుట్టుపై నతని కెంతో యసహ్యము కలిగెను. గిరజా లుంచుకొననివాని బ్రతు కెందు కనిపించెను. ఎన్నిజన్మములయందు మంచి తపముచేసిన యదృష్టవంతులకో గాని గిరజా లుంచుకొనునట్టి భాగ్యము

కలుగదని యత డనుకొనియెను. అనుకొన్న విషయ మాచరణ ములో బెట్టుటలో నత డగ్రగణ్యుడని పూర్వ చరిత్రమువలన మీరు తెలిసికొని యుండవచ్చును. ఒకనాటిరాత్రి యీ రీతి ననుకొనెను. మరునా డుదయమున బెందలకడ లేచి భజంత్రీ మేళములో నున్న యొక మంగలిని బిలిచి తన పిల్లజుట్టు గొరిగి వైచి గిరజాలు పెట్టుమని కోరెను. వెంటనే మంగలివాడతని కోరిక ప్రకారము చేసెను. ఆ మహాకార్యము చేసినందుకు మంగలివాని కొక యణా యిచ్చి తదృణమును దీర్చికొని కృత కృత్యు డయ్యెను. అట్టి నూతన వేషముతోనున్న గణపతిని జూచి పెండ్లివారిలో సంతసింపనివారు లేరు.

ఏదో ఘనకార్యము చేసినవాడువోలె నన్యులకు దుర్లభ మైన సువర్ణకిరీటము మస్తకమున ధరించినవాడువోలె నాటి దిన మంతయు గణపతి మిక్కిలి యుత్సాహము గలిగి చూపులలోను మాటలలోను నడకలలోను ముఖవైఖరిలోను గర్వ ముట్టిపడు నట్లు సంచరించెను. పెండ్లివారితో వచ్చిన యువజను లందఱును జతురోక్తులయం దాశక్తిగల గొందఱు పెద్దలును నాటిదినమున వేశ్యల మేళమున కరుగక గణపతిచుట్టు జేరి వాని మాటలు విని వాని చేష్టలు చూచి వినోదము నొందిరి. పెండ్లికొడుకుచేత సిఫారసు చేయించుకొని పెండ్లికి వచ్చిన యాడువాండ్రదగ్గఱ నుండి సంపంగినూనె దెప్పించి లేత మొక్కలకు మంచి యెరువు వైచు కాపువాడువలె తనతలకు రాచికొని వెండ్రుకలు త్వరగా యెదుగు సాధనము లేవి యని దన కన్నులకు బందువుగా

నుండునట్లు పెద్ద గిరజాలను పెంచుకొన్నవారిని పలుమారు గ్రుచ్చి గ్రుచ్చి యడుగజొచ్చెను.

పరిహాసము చేయుటలో మిక్కిలి ప్రౌఢుడైన యొకానొక యువజనుడు గణపతిని రహస్యముగ నొకచోటికి దీసికొనిపోయి యతని శిరోజవృద్ధి యందత్యంతాసక్తి గలవాడు వోలె నతని చెవిలో నిట్లనియె—"అగరు నూనెతోను సంపంగినూనెతోను దలవెంట్రుక లేపుగా బెరుగవు. మంచి వంటయాముదము దెచ్చి నాలుగు దినములు రాచితివా వాన చినుకులు పడగానే చికిలింత మొలిచినట్లు వెంట్రుకలు చురుకుగా నెదుగును. నేనట్టి దోహదము చేయబట్టి నా గిరజా లింత నొంపుగా నెదిగినవి. నీ వెంట్రుక లెదుగుట మనసులో నిష్టములేనివారు నేనుచెప్పిన దోహదము చేయవద్దని నీకు దుర్బోధలు చేయవచ్చును. వా రెన్ని చెప్పి నను పరే నీవది వినవద్దు. సరిగా నేను చెప్పినట్టు చేయుము" ఆ యుపదేశముచేసి యత డరిగెను.

అది యెవరికి జెప్పక బ్రహ్మోపదేశమునుంబలె మనసులో బెట్టుకొని రాత్రి భోజనానంతరమున నందఱు నిద్రాసక్తులయిన సమయమున జాకలివాండ్రు కాగడాల నిమిత్తమయి యిత్తడి సిద్దెలతో దాచికొన్న యాముదము వారు చూడకుండ దొంగ తనముగా రెండుచేతులనిండ బోసికొని తలకు రాచికొని పెద్ద మనుష్యులకు కూర్చుండుటకై చిన తివాసీమీద కరిగి దిండుమీద తలబెట్టుకొని పండుకొనియెను.

మరునాడు గణపతి కాకులు కూసెడు వేళనే లేచి గోదావరి కరిగి రాగిడిచుట్టితో బలుసారులు తల రుద్దుకొని స్నానముచేసి వచ్చి మరల బట్టలు కట్టుకుని కూర్చుండి కనబడినవారినెల్ల బిలిచి-"నా గిరజా లేమైన నెదిగినవేమో చూడు"దని యడిగెను. గణపతియొక్క విచిత్రచరిత్ర మదివఱకె సువ్యక్తమై యున్నందున వారందఱు నగుమోములతో "నీవేమి దోహదము చేసితివో కాని మిక్కిలి యేపుగా నీ వెంట్రుకలు పెరుగుచున్నవి. నిన్నటికి నేటికి నెంతో భేదము గనిపించుచున్నది. ఆవిధముగానే దోహదము చేయుచుండుము. నీ తల జొన్నచేనువలె నెదుగునని చెప్పిరి. అత డాముదమె శిరోజవృద్ధికి దివ్యౌషధమని నిశ్చయించి యదియె యుపయోగింప దలచెను.

చాకలివాం డ్రుదయమునలేచి తివాసులు జముఖాలు దులుపునప్పుడు దిండుమీద మెండుగానుండిన యాముదపు మరకలు చూచి దానిమీద నాముద మెట్లయ్యెనని యెల్లవా రడుగ జొచ్చిరి. అడుగబడినవారందరు "మే మెరుగము; మే మెరుగ" మని బదులుచెప్పిరి. చాకలివా డొకడు గణపతి నట్లు ప్రశ్నించు టయు నతడు మిక్కిలి కోపించి "ఎవడవురా నీవు, తాహ తెరుగ కుండ బెద్ద పిన్న తారతమ్యము లేక నన్నిట్టి ప్రశ్న లడుగు చున్నావా? నీ యంతరమేమి, నా యంతరమేమి? నీకు బొత్తిగా భయభక్తులులేవు. చూడు పెళ్ళివారితోజెప్పి నిన్నేమి చేయింతునో నీవు తుంటరిలా గనపడుచున్నావు. నేనేమి తల కాముదము రాచికొని దీనిమీద పండుకొన్నా ననుకొన్నావా యేమి జాగ్రత్త.

బుద్ధి చెప్పించెదను. దొంగవెధవలు మీరే యాముదపుసిద్దెలు తెచ్చి దిండుమీద బెట్టినారేమో. అది గాకపోతే యాముదపు చేతులతో మీ రిద్దిందు ముట్టుకొని సవరించినారేమో. లేకపోతే దాని మీద నాముదపుమరక లెట్లువచ్చు" నని పిడిదియింట ప్రతిధ్వనులు నెలగునట్లు గొంతు బొంగురు వోవునట్లు కేకలు వైచెను. ఆ కేకలతో నంద రక్కడచేరి చాలివాండ్ర నదల్చి యవ్వలకు బొమ్మని చేసిన సంభాషణమును బట్టి గణపతియే తలవెంట్రుక లెదుగునిమిత్త మెవరో పరిహాసకుడు చెప్పిన మాటలు విని తల కాముదము రాచికొని యుండునని మనసులో నిశ్చయించుకొని చిఱునవ్వులు నవ్వుకొనుచు "గణపతీ! చాకలివాండ్రు బుద్ధిపొరబాటుచేత నిన్నాలాగున ననిరి. నీవంటివా డిటువంటి పనిచేయునా? కాని యా దొంగ యెవడో మన మందఱ మీ రాత్రి కలిసి పట్టుకొందము" మని వెడలిపోయిరి. ఆనాటి రాత్రిగూడ గణపతి గతరాత్రము నందువలె శిరస్సునకు నేరండ తైలమర్దనమునం దభిలాష గలవాడై రజకులు పండు కొన్న నెలవున కరిగి మెల్లగా నొక సిద్దె వంచెను. చాకలి వాండ్రలో నొకడు సారాత్రాగివచ్చి పండుకొని సమీపమున బొరలుచు మరల త్రాగుటకు నొక సీసానిండ సారాతెచ్చి సిద్దెలప్రక్క బెట్టుకొనియెను. గణపతి చీకటిలో నది కనిపెట్టలేదు.

ఆ రజకుడు గణపతినిజూచి తన సారా దొంగిలించుకొని పోవుట కెవడో దొంగవచ్చెనని భావించి "దొంగతొత్తుకొడుకా! నా సీసా దొబ్బుకొని పోవుటకు వచ్చినావా" యని లేచి

వెన్నుమీద రెండు చరపులు చరిచి తిట్ట నారంభించెను. ఆ చరపుల చప్పుడుతోను దిట్లతోను దక్కిన చాకలివాండ్రు మేల్కాంచి దొంగ వచ్చినాడనుకొని గణపతిని బట్టుకొనిరి అతడు ప్రతిష్ఠా రక్షణమందు మిక్కిలి జాగరూకుడగుటచే సుముహూర్త సమయమునను సదస్యమునాడును దనకు దొరికిన సంభావన డబ్బులు చాకలివాండ్ర చేతులలో బెట్టి తనను నలుగురిలో నగుబాట్లు సేయవలదని చేతులు పట్టుకొని వాండ్రను బ్రతిమాలి యాముదపు మరకలు దిండుమీద చేసినది తానేయని యొప్పుకొని వారి బారినుండి తప్పించుకొని పోయెను.

ఈ పరమ రహస్యమును జాకలివాండ్రు తిరుమంత్రమువలె నెవరికి జెప్పకుండ దాచదలచిరి కాని వారి కడుపులలో ఇది యిమిడినదికాదు. నోట నువుగింజ నానని తుచ్ఛులనోళ్ళలో రహస్యము దాగునా? చాకలివాండ్రు మంగలివాండ్రతోను, మంగలివాండ్రు బాకాలూదు దూదేకుల సాహేబులతోను, వాండ్రు తమ యాప్తులతోను, జెప్పగా బరమరహస్యము సూర్యోదయమగునప్పటికె గుప్పుమని వెల్లడియయ్యెను. అందరు గణపతిని జూచి ముసిముసి నవ్వులు నవ్వువారె. అందరు నతని తలమీద జేయివైచి గిరజా లెదిగినవా యని పరిహాసము చేయువారె. అందరు శిరోజవృద్ధికి దోహదములు చెప్పువారె. వెండి బంగారు దొంగలుపోయి యాముదపు దొంగలు బయలుదేరినారని యొకడు. తలవెంట్రుకలు పెరుగుటకు తగిన దోహద మాముదమే యని యొకడు. తైలముకంటె మొట్టికాయలు దిప్పకాయలు

వెంట్రుకల వృద్ధికి మంచి యౌషధమని యొకడు. చమత్కారముగ మాటలాడిరి. గణపతి తక్కిన మాటలకు సరకుచేయలేదు కాని యాముదపు దొంగలు వచ్చినారన్నపుడు మాత్రము కొంత ప్రసక్తిని గల్పించుకొని యాముదము దొంగిలించునట్టి నిర్భాగ్యులెవ్వరుండరు. చాకలి వెధవలమాటలు నమ్మి మీరుకూడ గంతులు వైచుచున్నారని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. "గుమ్మడికాయలు దొంగ" యనగా బుజము తడిమి చూచుకొన్నట్లు పెండ్లికి వచ్చినవారిలో నింతమంది యుండగా "ఆముదము దొంగ యన్నపుడు నీవే పూసికొని రానేల" యని మిత్రులెగతాళి చేయ జొచ్చిరి. న్యాయము చెప్పినాను. కాని నాకెందుకని గణపతి ప్రత్యుత్తరముచెప్పి, ఎంద రెన్నివిధము లెగతాళి చేసినను వాని భావము గ్రహింపలేక తనగుట్టు బయలుపడలేదని నమ్మి సంచరించెను. రాజమహేంద్రవరమున జనులను జూడగా నతనికి మరియొక యుబలాటము గలిగెను.

చెప్పులు మోటవాండ్రు దొడిగికొనవలసినవే కాని నాగరకులకు దగవనియు నాగరకులు పాదములకు దొడిగికొనవలసినవి ముచ్చెలో చెడావులోగాని చెప్పులుకావనియు నతని మనస్సునకు దట్టెను. తట్టినతోడనే యతడు తన ప్రాతచెప్పు లమ్మజూపెను. ఆ చెప్పు లతని కాలునకేగాని మరియొకరి కాలునకు సరిపడనివగుటచేతనవి కొనువా రెవ్వరు లేకపోయిరి. సంపాదించిన డబ్బులు చాకలివాండ్రకు లంచ మిచ్చుటక్రింద వెచ్చబెట్టబడినందున క్రొత్తజోడు కొనుట కతనికడ డబ్బులేకపోయెను.

అదిగాక ముచ్చెలు కొనుట మంచిదా చడావులు కొనుట మంచిదా యను విషయ మతడు విచారణ నేయ దొడగి సంగడికాండ్ర నడుగ జొచ్చెను. "మిట్ట ముచ్చెలు నీ కాలికెంతో యందముగ నుండును. అవి తొడిగికొని టక్కుటిక్కుమని నీవు నడిచితివా చూచువారి కెంతో ముచ్చటగ నుండును. కాబట్టి ముచ్చెలే కొనుమని యొకడు సలహాచెప్పెను. ఒంటియట్ట చడావు నీ పాదమున కెంతో సొగసుగ నుండును. చడావు తొడిగికొని యవి కిఱ్ఱుబిఱ్ఱుమని చప్పుడు చేయుచుండ నీవు వీధుల వెంట నడచుచుంటె పుతెల్లరకు ముద్దుగానుండును. కాబట్టి చడావులే కొనవలసినదని మరియొకడాలోచనము చెప్పెను. చేతిలో డబ్బు లేకపోయినది కాని గణపతి ముచ్చెలు చడావులుకూడ కొనగోరెను. రెండింటిని గొనుమని యడిగిన బాగుండదని తనలో దానె విచారించుకొని పెండ్లికుమారునికడ కరిగి కొంతసేపు మాట లీమాట లాడి యతడు గూడ తన గిరజాల విషయమై కొంత పరామర్శ చేసిన పిదప తన మనోరధ మెఱిగింపదలచి యిట్లనియె—

" నీ వింత వైభవముగ వివాహము చేసికొనుచున్నందుకు నా కేదైన మంచి బహుమానమును నీవు చేయవలెను. ఎలాగైనను నీవొక జామారుగుడ్డ నాకీయకపోవు. జామారు నా కక్కరలేదు. ఈమధ్య షోడశ బ్రాహ్మణార్థములలో నా కేడెనిమిది గుడ్డలు దొరికినవి. బట్టల కరవులేదు. నా కిప్పుడు కావలసినది మంచి పెద్దాపురపు పైజార్ల జోడు. పొట్టివాడ నగుటచేత మిట్ట పైజార్ల జోడు నా కాలి కందముగా నుండునని మనవాళ్లు చెప్పి

నారు. దాని ఖరీ దర్ధరూపాయ. ఏలాగైనను నీవు నాకిది కొని పెట్టక తప్పదు. ఏమిటి నీ యభిప్రాయము? నా కోరిక తీర్చెదవా లేదా" అనవుడు పెండ్లికుమారు డిట్లనియె.

"నా దగ్గర డబ్బులులేవు. నాలుక పెరికికొన్నను మా తండ్రి నా చేతికి రాగిడబ్బైన నియడు. సదస్యము నాడు నీవు చూచితివికదా. రూపాయ రూపాయ సంభావన వచ్చునని బ్రాహ్మణులెంతో యాసపడిరాగా మాయయ్య బేడ బేడ యిచ్చి సాగనంపినారు. బ్రాహ్మణులు తోరణములు త్రెంపినారు. ఎంతో గందరగోళమైనది. నీ సంభావన డబ్బు లేమిచేసికొన్నావు? అవిపెట్టి కొనరాదా" అని యతడు పలుక గణపతి "గోదావరిలో స్నానము చుండగా మూట విడిపోయి సంభావన డబ్బులు పడిపోయినవి. నీవంటివాని నాశ్రయించి నందుకు నా కోరిక తీరక పోవలసినదేనా? పోనీ మీ నాన్నచేత బదులిప్పించు. రెండు షోడశ బ్రాహ్మణార్థములు చేసి నీయప్పు తీర్చెద" నని యుత్తరము చెప్ప పెండ్లికుమారుడు "మా యయ్య నా సిఫారసు మీద నీ కప్పియ్యడు. అట్టియాస బెట్టుకొనకు" మని ప్రత్యుత్తరమిచ్చి పంపెను. గణపతి భగ్న మనోరథుడైనను ముచ్చె లెట్లయిన సంపాదించి తీరవలయునని కృత నిశ్చయుడై యుపాయాన్వేషము జేయజొచ్చెను. ఉపాయము పొడగట్టెను. అతని యదృష్టవశమున నా సాయంకాలము బంధువైన వైశ్యు డొకడు పదియేండ్ల వయసుగల తన కుమారుని వెంటబెట్టుకొని పెండ్లివారిని జూడవచ్చెను. అప్పుడు రెండు గడియల రాత్రి

యయ్యెను. ఆతని కుమారుడు జరీపని చేసిన ముచ్చెలజోడు తొడుగుకొనివచ్చి యది గుమ్మము ముందర విడిచి లోనికి బోయెను. అది ముద్దుల మూటగట్టుచున్నట్లు గణపతికి దోచెను.

ఎట్లయిన నదిగాని యటువంటిదిగాని తనకుండిన పక్షమున తనజన్మము ధన్యమగునని యతడు భావించెను. కొంచెనే పిట్టట్టు బచారుచేసి తన పాద మందులో బెట్టి సరిపోవునేమో యని చూచెను. అది సరిగా నతనికి సరిపోయెను. అటువంటిది మఱియొకటి దొరకనప్పు డిదియే తాను గ్రహింపదగునని నిశ్చయించి యటుచూచి చేజాచి జోడు తీసి యుత్తరీయమున జుట్టి దొడ్డిదారిని బోయి తన బట్టల మూటలో బెట్టెను.

ఆ కోమటియు గుమారుడు దాంబూలము పుచ్చుకొని వీధిగుమ్మముకడకుబోయి చూచునప్పటికి జోడు కనబడలేదు. జరీపని చేసిన ముచ్చెలజోడు కావలయునని కొడు కెంతో ముచ్చటపడినా కోమటి యా కాలమున నట్టి జోళ్ళకు బ్రసిద్ధి కెక్కిన పెద్దాపురమునం దది పురమాయించి చేయించి తెప్పించెను. ఆపూటే కొడుకది తొడిగికొనివచ్చెను. కుఱ్ఱవా డేడుపుమొగము పెట్టి యింటికి బోయెను.

ఇదిదిలో జోడు బోయినదని పెండ్లికుమారుని తండ్రి యెంతో నొచ్చుకొని కూడ వచ్చినవారి నందఱి నడిగెను. కాని యది బయలుపడలేదు. అక్కడున్నవారందఱు దొంగిలించిన వానిని నోటికి వచ్చినట్లు తిట్టిరి. వారితోపాటు గణపతియు నాలుగు తిట్లు తిట్టెను.

గణపతి కార్యవాదికాని ఖడ్గవాదికాడు. గనుక కార్య సాధనము నిమిత్తమై ఇట్లన్నియు బడెను. బెండ్లివారు మూటలు పరీక్ష చేయుదురేమో యని భయపడి గణపతి తనమూట తీసికొనిపోయి వేరొకయింట బెట్టెను. మొత్తముమీద దొంగ తనము బయలుపడకుండ జాగ్రత్తపడి జోడు సంపాదించెను.

గిరజాల యుబలాటము ముచ్చెల యుబలాటము దీరిన పిదప గణపతికి మఱియొక కోరిక పుట్టెను. పుట్టి బుద్ధి యెఱిగిన తరువాత నతడు కోటు తొడిగి యెఱుగడు. చీట్లపేకలోపలి కోటులేకాని శరీరాచ్ఛాదనము చేయు కోటు అతడు చూచి యెఱుగడు. తల్లి చిన్నప్పుడు ముద్దునిమిత్తము బొందుల చొక్కాలు రెండు కుట్టించెను. కాని యవి చిరిగిపోయెను. కోటు తొడిగిన మనుష్యు డతని కెంతో విచిత్రనరుడుగ గన బడెను. రెండుకోట్ల రూపాయ లున్నను హాయిగా తొడిగికొను టకు రెండుకోట్లు లేనిపక్షమున వాని జన్మమంతయు వ్యర్థము. పశువునకును వానికిని భేదమే లేదని యతని మనంబునకు దోచెను.

ఎటులైన నొక కోటుగాని రెండుకోట్లుగాని కుట్టించుకొన వలయునని తలచి చేత డబ్బులేనందు కతడు విచారించి గుడ్డలు జేతితో స్పృశించియు గన్నుల జూచియు ధన్యత జెందవలయు నని మంచి కోటుగుడ్డలున్న దుకాణము లన్నింటికి జని యెంత వెలయైన నిచ్చికొనువానివలె మూటలు విప్పించి గుడ్డల నన్నింటిని బేరమాడి చేతితో నాణెముచూచి రంగు వెలియదుకదా? చాలకాలము మన్నునుగదా? యని యడిగి తక్కువ వెల

కడిగి బేరము కుదరక వెడలిపోయినట్లు దుకాణములు విడిచి వెళ్లెను. ముచ్చెలజోడు సంపాదించిన విధమున నీ కోటుగుడ్డలు సంపాదించుట కెంతమాత్రము వీలు చిక్కపోయెను.

ఆ రాత్రి యతని కా విచారముచేత నిద్రయే పట్టలేదు. అప్పుడతడు తన మనంబున నిట్లనుకొనెను — " తద్దినములకు షోడశములకు బ్రాహ్మణులకు బనికిమాలిన సైనుగుడ్డ లిచ్చెదరు కాని శుభ్రమైన కోటుగుడ్డలు రెండుమూడు తెచ్చి యిచ్చిన పక్షమున నెంతబాగుండును ? తెలివితక్కువ ముండకొడుకులు స్వయముగ దెలిసికొనలేరు. ఆలోచనలు చెప్పినవారిమీద మూరెడు కోపము. కోటుగుడ్డ లియ్యని చోటికి బ్రాహ్మణార్థమునకు వెళ్ళవద్దని బ్రాహ్మణార్థములు చేయు కుఱ్ఱవాండ్రందఱకు నచ్చచెప్పి కట్టు కట్టించెదను. అప్పుడుకాని వాండ్ర రోగము కుదరదు " అట్లనుకొనుచుండగ మెల్లమెల్లగ నిదురపట్టెను.

ప్రకరణము - 10

వివాహానంతరమున గణపతి కోమటులతో గలసి స్వగ్రామము జేరెను. ఇతరుల సొత్తునకు దన సొత్తునకు భేదము లేదను నద్వైతబుద్ధిచేత నైననేమి హస్తలాఘవముచేత నైననేమి ముచ్చెలవిషయమున ముచ్చట తీర్చుకొనుటకవకాశము కలిగినది. కాని కోట్ల విషయమున ముచ్చట తీరినదికాదని యతనికి బెంగపట్టెను. కోటుగుడ్డయున్న దుకాణములలో హస్తలాఘవము చేయుటకు వీలు చిక్కినదికాదు. పోనీ, కుట్టి సిద్ధముగానున్న కోటులే హస్తలాఘవముచేసిసంపాదింపవలెనన్న నతని గుజ్జురూపమునకు దగిన కోటులు దొరకుట యరిది.

స్వగ్రామముచేరిన నాలుగు దినములకు దన బుద్ధివిశేషముచేత నార్జించిన ముచ్చెల నుపయోగింపవలెనని యభిలాషపొడమ గణపతికి మూటవిప్పి జోడుదీసి చూచి నావి యందమునకు గడుంగడు సంతసించి యది యున్నదున్నట్లుగా దొడుగుకొన్న పక్షమున దన దొంగతనము వెంటనే బయటపడునని శంకించి దానికి మారురూపము గల్పింపదలచి దానిమీద నున్న జల్తారు నూడబెరికి యావల బాఱవైచి తొడిగికొని మొదటి దినమున దన యింటిలోనె బదిసారు లిటునటు బచారు చేసెను. తన యైశ్వర్యము జూచి చుట్టములు నెచ్చెలులు సంతోషింపవలెనని లోకమున ప్రతి మనుష్యుడు గోరునుగదా! అట్లే గణపతిగూడ దన భాగ్యవశమున దనకు లభించినదియు నా గ్రామమున నన్య

లద్ధ మైనదియు నగు ముచ్చెలజోడు దొడిగికొని బంధుమిత్రుల కన్నులకు విందు సేయవలెననితలంచి నోట చుట్ట వెలిగించి కుచ్చు తలపాగ జుట్టి రాజమహేంద్రవరమునందలి కొందఱు పెద్దమనుష్యులవలె జేతితో కఱ్ఱబట్టుకొని ముచ్చెలు దొడిగికొని టక్‌టక్‌మని చప్పుడగునట్లు నాలుగువీధులు దిరిగి పనిలేనిచోట నైత మాగుచు దన చెలిమికాండ్రం బిలిచి యేదో సంభాషణ సేయుచు 'మీగాళ్ళవాపు మొఖముమీదనే తెలియు' నన్నట్లు ముచ్చెలజోడు లభించెనన్న యానందము ముఖవికాసమె తెలియ జేయునట్లు విహరించెను. కొందఱు స్నేహితు లాతని జూచి— "గణపతీ! పైజారు లెంతకు గొన్నావురా?" యని యడుగ నతడు వెలవెలబోయి తత్తరపడి నొకనితో "సర్ధరూపాయ" యనియు, మఱియొకనితో "మూడుపావలాల"నియు, యొకనితో "రూపాయ" యనియు వేఱొకనితో "నాకిది రాజమహేంద్రవరములో నొక కోమటి పిల్లవాడు బహుమానమిచ్చె" ననియు, ఇంకొకనితో "మా మామ కొనిపెట్టినా" డనియు, నొకనితో జెప్పిన విధమున మఱియొకనితో జెప్పక పరిపరివిధముల బ్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

మిత్రులనేకులు "గణపతి మిక్కిలి యదృష్టవంతుడు. అత దేదోవిధమున దన కోరిక దీర్చుకొను" నని శ్లాఘించిరి. ఒకరిద్దఱుమాత్రము "వీ డెక్కడనో దొంగతనముజేసి తెచ్చి నట్లున్నాడు. కానియెడల వీనికి ముచ్చెలు బహూకరించువా డెవ్వడు? పెండ్లికి వచ్చినప్పుడు వీనిదగ్గఱ నెఱ్ఱియేగాని లే" దని విరసించిరి.

వారి మాటలకు గణపతి యెంతమాత్రము సరకుసేయక "చేతగాని ముంకలు. అప్రయోజక విధవలు. తాము ప్రయోజకత్వముచేత దెచ్చుకొనలేరు. ఎవడైన సంపాదించుకొన్నయెడల దొంగతనమని సింగినాదమని జీలకఱ్ఱయని పేర్లుబెట్టి వెక్కిరించుచుందురు. ఈ నిర్భాగ్యు లేమనుకొన్న నాకేమి? ఏలాగో యొకలాగున సంపాదించుట ప్రయోజకత్వము. దొంగతనము చేసినను సరే పట్టుబడకుండుట తెలివి. నేను కొంటే వీళ్ళకెందుకు? నేను కొనకపోతే వీళ్ళకెందుకు? చేతనైతే సంపాదించుకొనవలె" లేకపోతే నోరు మూసికొని యూరకుండవలె" నని తనమీద నిందారోపణము చేసినవారికి పదిపుంజీల చీవాట్లంటగట్టి తన కాప్తులయినవారిని నలుగురిని వెంటబెట్టుకొని యిచ్చవచ్చిన చోటులెల్ల విహరించి యింటికి బోయెను.

ముచ్చెలజోడు తొడిగికొని తన కన్నులకు బండువు చేయుచున్న కుమారునిజూచి తల్లి యానందించి రాత్రి భోజనమైన తరువాత గణపతి పండుకొనగా నతనిప్రక్కంజేరి యిట్లనియె—

"నాయనా! జోడు మిక్కిలి బాగున్నది. మొట్టమొదట నది యప్పటికన్న బాగున్నది. నీకిదేలాగు దొరికినది? నీవు కొన్నావా? ఎవరైనా బహుమాన మిచ్చినారా? దానిమీద జరీపోగు నీవెందుకు తీసివేసినావు? ఎవరిదైన దొంగతనముగా దీసికొని రాలేదుకద? ఎఱ్ఱ తలపాగాల బంట్రోతులు వచ్చి బెక్కలుగట్టి తీసికొనిపోదురేమో యని భయము. అందుచేత నడిగినాను. ఏలాగున దొరికినదో చెప్పునాయనా! తెలియక

దొంగతనముగ దెచ్చిన పక్షమున వారిది వారి కిచ్చివేయుదము. మామయ్య విన్నపక్షమున మిక్కిలి కోపపడి నిన్ను గొట్టగలడు. ఈ గడబిడ యెందుకు ? ఉన్నదున్నట్టు చెప్పు ? ఈ యూరి దయితే రాత్రివేళ గోడమీదనుంచి వారి దొడ్డిలో గిరవాటు వేయవచ్చును. పొరుగూరి దయితే మరియొకలాగు సర్దుకో వచ్చును " అని మందలించెను.

అంతట నులకకుక్కి మీద బండుకొన్న గణపతి దిగ్గున లేచి కూర్చుండి తల్లి కిట్లనియె—" అమ్మా ! ఎందుకు నీకు భయము. ఇది యీ గ్రామములో నెవరిదిగాదు. కోమటుల యింట వివాహమునకు నేను రాజమహేంద్రవరము వెళ్ళినప్పుడు నా యదృష్టవశమువల్ల నాకిది దొరికినది. దొంగతనము చేసినానా దొరతనమే చేసినానా సంపాదించినాను. కొడుకు గొప్ప ప్రయోజకుడయి ముద్దినుసువస్తువులు సంపాదించుచున్నాడని సంతోషింపక వెట్టిముండలాగు విచారించుచున్నా వెందుకు ? అయిన దానికి కానిదానికి విచారించిన దాని బ్రతుకు విచారపు బ్రతుకే యగును.

ఈ గ్రామములోనే నేనెందుకును పనికిరాకున్నానుగాని రాజమహేంద్రవరంలో నేనంటె నెంతో గౌరవము. అక్కడివారు నన్ను నెత్తిమీద బెట్టుకున్నారు. ఏ దుకాణములోనికి నేను వెళ్ళినప్పటికి వర్తకులు బీరువాలు తెరచి మూటలువిప్పి ముద్దినుసుగుడ్డలు నాకు చూపించినారు. నన్ను దయచేయుమని మర్యాదచేసి దండము పెట్టినారు. నాకీ జోడు దొరికినది. దొరికినది

దొంగవస్తువగునా? వీధిలో మనము నడచి వెళ్లినపుడు మనకే వస్తువైన దొరకవచ్చును. అది మనదగునా కాదా? అలాగే నాకీజోడు దొరికినది. ఒకరి చేతిలోనుండగా నేను లాగుకొనలేదు. ఒకరి పెట్టె బ్రద్దలుకొట్టి నేను తీసుకొనలేదు. ఒకరి కాలినుండి నేనూడదీయలేదు. నా పుణ్యమువలన నాకు దొరికినది. ఇదే దొంగతనమైతే మనము జేయుచున్న ప్రతిపనియు దొంగతనమే యగును. యజమానితో జెప్పకుండ మనము దంతధావనము కొరకు చెట్టునుండి యొక పల్లు త్రోము పుడక విరుచుకొందుము. అది దొంగతనముగాదా? చెట్లనుండి పువ్వులు కాయలు కోసికొను చున్నాము, అది దొంగతనముకాదా? కష్టపడి కన్నదూడలకు లేకుండ ఆవులను గట్టిపెట్టి పాలు పితుకుకొనుచున్నాము. ఇది దొంగతనముకాదా? దొంగతనములమాట నాదగ్గఱ జెప్పకు. ఎవరి కేది ప్రాప్తమో ఆ వస్తువు వారిదగ్గరపడును. అది దొంగ తన మనుట తెలివితక్కువ. ఇది నా కేలాగు వచ్చినదో రెండవ కంటివా డెరుగడు. ఇందుకోసము బెంగపెట్టికొని నీవు చావ నక్కఱలేదు. బంకురోతులులేదు. బింకురోతులులేదు. భయపడకు ప్రపంచమంటే యేమిటో తెలియని యమాయకపు ముండవు. కనుక ఎఱ్ఱ తలపాగాల వారంటె నీకు భయం. నాకట్టి భయము లేదు. వాళ్లు నాదరికి వచ్చినారంటే తుపాకి వేయించగలను. రెండుకోట్లు నాకుండనీ; ఆ కోట్లు తొడిగికొని గిరజాలు నున్నగా దువ్వకొని కుచ్చు తలపాగ జుట్టి ముచ్చెలు దొడిగికొని బెత్తము చేతబట్టుకొని టక్కు టిక్కు టక్కు టిక్కు మని బయలుదేరినా నంటే ఎఱ్ఱతలపాగాల వాళ్ళు నల్ల తలపాగాలవాళ్లు వీడెవడునా

బాబూ డిప్యూటీ కలెక్టరులా గున్నాడని తోక తెంచుకొని పోగలరు. నేనేమి మునుపటి చచ్చు గణపతి ననుకొన్నావా యేమి?

రాజమహేంద్ర వరములో నెన్ని టస్సాలు నేర్చినా ననుకొన్నావు? ఎన్ని తమాషాలు నేర్చినాననుకొన్నావు? గిరజా లెదిగిన తరువాత, కోటు కుట్టించిన తరువాత నా దర్జాయేమిటో మీకందరకు తెలియగలదు. మా నాయన సంపాదించిన దిందె యేదైనా నున్నపక్షమున నాకియ్యి. అమ్మియో తాకట్టు పెట్టియో రెండు కోటులు కుట్టించుకొందును. కోటులేనివారి కీకలి యుగములో గౌరవమేలేదు. కొంప లేకపోయినను భయము లేదు. భూములు లేకపోయినను విచారములేదు. ఉద్యోగము లేకపోయినను కొఱతలేదు. కాని కోటు లేకపోతే యావత్తు వెలితియే. కోటులేనివాడు చిల్లిగవ్వ చేయడు. రాజమహేంద్ర వరములో నున్న మగవాళ్ళందరు కోట్లు వేసికొనబట్టియే మిక్కిలి గౌరవము పొందుచున్నారు. రెండు కోట్లున్న పక్షమున నేనీ గ్రామములో శిఖామణినై యుండెదను. అప్పుడు నేను తగవులు దిద్దగల పెద్దమనిషినై యుందును. అప్పుడు అందరు నా దర్శనమే చేయుదురు, నన్నే యాశ్రయింతురు. నన్నే పిలుతురు. నాకే దండములు పెట్టుదురు. పూర్వకాలములో జడలు వుంచుకొన్న మునీశ్వరులకే గౌరవము. ఈ కాలములో గిరజాలు పెంచుకొన్న పడుచువాండ్రకే గౌరవము. పూర్వకాలములో మంచి కాషాయివస్త్రాలు కట్టుకొన్నవాళ్ళే పూజ్యులు, ఇప్పుడు

కోట్లుతొడిగికొన్నవాళ్ళే పూజ్యులు. పూర్వకాలములో దండము చేతిలో దాల్చినవారికి మర్యాద. ఇప్పుడు బెత్తము చేతితో బట్టుకొన్న వారికి మర్యాద. పూర్వము పావుకోళ్ళు దొడిగిన వాళ్ళది గొప్ప. ఇప్పుడు ముచ్చెలు చెజాపులు దొడిగికొన్న వాళ్ళది గొప్ప.

కాలము మారిపోయినది. గౌరవమునకు కావలసిన నాలుగు వస్తువులలో నేను మూడు సంపాదించుకొన్నాను. అవేవనగా గిరజాలు. ముచ్చెలు, చేతికఱ్ఱ. నాలుగవది కోట్లు రెండుంటమంచిది. అధమపక్ష మొకటియైన గుట్టించి తీరవలెను. మామయ్య చూడకుండ మన బిందె యీవల పడవేస్తివా నా గౌరవము కాపాడినదాన వగుదువు. తల్లంటె నీవే తల్లివి. ఈ యుపకారము చేసితివా వేయిజన్మలకైన నీ కడుపుననే పుట్ట వలెనని కోరుదును. ఇప్పుడు మనకు బిందె యెందుకు? మామయ్యగారు వాడుకొనుచున్నారు. మన కవసరమున్నప్పుడు వారెందుకు వాడుకోవలెను? రెండు కోట్లు కుట్టించుకొని నేను తగు మనుష్యుడనైన తరువాత కావలసినన్ని బిందెలు సంపాదింపగలను. బిందెలే కావు. గంగాళములు గాబులు సంపాదింపగలను. గౌరవము కోటులో నున్నది. దేవుడు కోటుజేబులో కూర్చుండును. ఆడుదానవు. అందులో మాయామర్మ మెరుగని దానవు కనుక నీకు తెలియదు కోటు సంగతి. మగవాడను చదువుకొన్నవాడను ప్రయోజకుడను గనుక నాకు తెలుసు దాని సంగతి. ఈ పట్టున కోటుపురాణము వ్రాయమంటె కావలసినంత గ్రంథము వ్రాయగలను"

అంతరాయము లేని ధోరణితో గణపతి యుపన్యాసము చేయుచుండ నల్లమందు పట్టిచ్చుటచే నామెకు కునికిపాటు వచ్చెను. అందుచే నామె జోగి పోగి మంచముమీద నుండి క్రిందబడెను. "ఓసి! నీ నిద్ర తగులబెట్ట! కునికిపాట్లు పడుతున్నావటె? పూటపూటకు కుంకుడుకాయంత నల్లమందు వుండలు మ్రింగి చెడిపోయినావు సరే. యిప్పుడు పడుకో. రేపటి దినము మాటాడవచ్చును" అని గణపతి పండుకొనెను.

తల్లి నిద్రాభారముచేత గన్నులు తెరువలేక ప్రక్కవైచి కొనలేక వట్టినేలనే పండుకొనెను. గణపతి నిద్రించి, బిందె తీసికొనిపోయి యమ్మినట్లు రెండుకోట్లు కుట్టించుకున్నట్లు తిన్నగా నుదుకనందుకు జాకలిదానితో గలహ మాడినట్లు స్వప్నములు గాంచెను.

మరునాడుదయమున లేచి గణపతి బిందె యిమ్మని తల్లిని మిక్కిలి పీడించెను. అమాయకురాలైన యా యిల్లాలు కొడుకుమాట లన్నియు వట్టి కోతలని తెలిసికొనలేక యవి సత్యములేయని నమ్మి బిందె దాకట్టుపెట్టియో విక్రయించియో రెండురూపాయలు తెచ్చి యిచ్చిన పక్షమున తన కుమారుడు మిక్కిలి గొప్పవాడై విశేషమగు ధనమార్జించి తన నుద్ధరించు నని తలంచెను. అందుచేత బిందె కుదువబెట్ట వలెనని యామె కూడా సంకల్పించెను. కాని సోదరుడు సోదర భార్యయు జూచు చుండగా నట్టిపని చేయుట కిష్టములేదు. వారాపని సాగనియ్యరని యామె యెఱుగును. అందుచేత నామె మరునాడు రాత్రి

సోదరుడు నిద్రించిన తరువాత గడచిన రాత్రివలెనే కుమారుని ప్రక్కలో గూర్చుండి యిట్లనియె—

"నాయనా! బిందె తాకట్టుపెట్టుట నా కిష్టమె కాని నీ మేనత్తయు నీ మేనమామయు జూచుచుండ నట్టిపని చేయుటకు నా కిష్టములేదు. అందులో ముఖ్యముగ నీ మేనత్త నిన్ను జూచి నప్పుడెల్ల కన్నులలో నిప్పులు పోసికొనును. నీవు పచ్చగా నుండుట యామె కెంతమాత్ర మిష్టములేదు. నీవు గిండాలు దుప్పుకొని కోటు దొడిగికొని యల్లారుముద్దుగా నుండుట దాని కిష్టములేదు. అది చూచుచుండగా బిందె తీసికొనుటకు వీలులేదు. బిందె చిల్లిపడినందున నీళ్లుపోసికొనుటకు వీలులేక సున్నిపిండి కుంకుడుకాయలు పోసుకొనుచున్నారు. అది నేను తీసికొంటినా నీ మామతో జెప్పి తిట్టించును. ఆవిడ నాలుగు దినములలో పురిటి నిమిత్తము పుట్టింటికి వెళ్లును. మీ మామ పొలము వెళ్ళు చుండును. అప్పుడు మనకు స్వేచ్ఛగా నుండును. గనుక బిందె నేనే తాకట్టుబెట్టి సొమ్ము తెచ్చి యిచ్చెదను. అంతవఱకు నోపిక పట్టుము" అనెను.

ఆ మాటలకు గణపతి కోపించి పండ్లు కొఱికి బోడి పెత్తనములు, వెధవ పెత్తనములు. మన బిందె మనము తీసికొనుటకు వీలులేక వచ్చినది. ఈ కోట్లు కుట్టించుకొన్న తరువాత మన మొకరియండ నుండకుండ హాయిగా స్వేచ్ఛగా నుండవచ్చును. సరే, నీ యిష్టమువచ్చిన ట్లామె పుట్టింటికి వెళ్ళిన తరువాత చేయవచ్చు"నని పండుకొనెను.

నాడు మొదలుకొని గణపతి యెప్పుడు మేనమామ భార్య పుట్టింటికి వెళ్ళు. నెప్పుడు బిందె కుదువబెట్టి తల్లి యాకలుతెచ్చి తనచేత బడవేయు నెప్పుడు కోట్లు తాను కట్టించుకొనుట కనువు పడునని నడుచునప్పుడును స్నానము చేయునప్పుడును భోజనము చేయునప్పుడును జిత్తంబు దానియందె నిలిపి కాముకుడు తన ప్రియురాలియం దనురాగము నిలుపునట్లు, భక్తుడు తన యిష్ట దైవమునందు మనంబు నిల్పునట్లు తదేక ధ్యానపరాయణుడై యుండెను. అంతలో సమీప గ్రామమున నొక బ్రాహ్మణుని తండ్రి మృతినొందగా పదునొకండవ దినమునను బండ్రెండవ దినమునను గణపతి మిత్రులతో శ్రాద్ధభోక్తగా నియమింపబడెను.

ఈ కాలమునందువలెగాక యా కాలమున గావలసినంత మంది శ్రాద్ధభోక్తలు దొరకుచుండెడివారు. ఒకప్పుడు గావలిసిన వారికంటె నెక్కువసంఖ్య లభించుటయు గలదు. వారి కీయ వలసిన దక్షిణకూడ నిప్పటివలె నధికముకాక నాలుగణాలకు మించకుండెను. గణపతి తన మిత్రబృందముతో నచ్చటికరిగి తన చెలిమికాండ్రను దనకు బరిచితులుగాని యితర గ్రామవాసు లగు భోక్తలను బిలిచి స్నానపు నెపమున జెఱువుగటునకు దీసికొనిపోయి రావిచెట్టుక్రింద గూర్చుండబెట్టి పొగచుట్టలు గాల్చు నభ్యాసము గలవారి కందరకు దలకొకచుట్ట నిచ్చి తానొక చుట్ట వెలిగించి కాల్చుచు వారితో—

"మీకందఱకు నేనొక సలహా చెప్పదలచుకొన్నాను. అది మనకందఱకు మిక్కిలి యుపయోగకరమయినది. షోడశ

బ్రాహ్మణార్థములు మన మందరము చేయుచున్నాముకదా! కాబట్టి మన యవసరము బ్రాహ్మణుల కందఱకున్నది భోక్త లుగా మనము కూర్చున్నందుకు మనకు వారు నాలుగణాలు రొక్కమో లేక యొక నైనుగుడ్డయో యిచ్చుచున్నారు. ఆ గుడ్డలు చిరకాలము మన్నవు. అవి శ్రేతకళ క్రక్కుచుండును. అవి కట్టుకున్నవానికి మునుపున్న కళకాంతులు కూడ నశించును.

మంచిగుడ్డలు వేసికొనవలెనని మనకుగూడ నుబలాట ముండునుగదా! అందుచేత మనమందఱ మొకకట్టుకట్టి భోక్తలకు నైనుపంచె లిచ్చుటకు మారుగా మంచి కోటుగుడ్డ లీయవలసినది; అలాగీయని పక్షమున 'మేము బ్రాహ్మణార్థములు చేయము'ని స్పష్టముగా చెప్పవలసినది. మనమందఱ మొక్కమాటమీద నిలువబడిన పక్షమున మన కోరిక సిద్ధించును. గప్పల తక్కెడ వలె నొకరితో నొకరు సంబంధము లేకున్నయెడల మనయందు గౌరవముండదు. ఒక్క మాటమీద నుంటిమా కర్మలు చేయు వారు మన కాళ్ళమీద బడుదురు ఏమిటి మీ యభిప్రాయము? మీ కందఱ కిష్టమా? అయిష్టమా?" అనెను.

ఆ పలుకులు భోక్తలుగా వచ్చినవారిలో గొందఱకు సంతోషకరము లయ్యె. మంచిమంచి కోటులు దొరికికొని తిరగ వచ్చునని వారా సలహా బాగున్నదనిరి. కోటుగుడ్డ లెట్టివో యెఱుగనివారు కొందఱుండిరి. వారంద ఱా సలహాకు సమ్మ తింపక-" ఛీ! కోటుగుడ్డలేమిటి? పెద్దలనాటినుండి నైనుగుడ్డ లిచ్చుటే యాచారమైయున్నది. కోటుగుడ్డలిచ్చుట పుచ్చుకొనుట

గూడ మిక్కిలి యనాచారము. ఇది విన్నపక్షమున శంకరాచార్యులవారు మనలనందఱ వెలివేయుదురు. ఈ కట్టు కట్టితిమా దేశములో మన కుపై్పైన బుట్టదు. కాబట్టి మీ జట్టులోకి మేము రా"మని భిన్నాభిప్రాయు లయిరి.

"ఇందు స్వాములవారు వెలివేయుట కేమున్నది? మన మేమి యకార్యకరణము చేసినామని గణపతి పక్షమువారు రెండవ పక్షమువారి నడిగిరి.

"ప్రాతపద్ధతులు విడిచి క్రొత్తపద్ధతు లవలంబించుటే తప్పు. శ్రాద్ధములకు కోటుగుడ్డలేమిటి? ఎవరయిన విన్నపక్షమున మొగముమీద నుమ్మి వేయుదుర"ని వారు బదులు చెప్పిరి.

మొగముమీద నుమ్మి వేయుదురన్నమాట గణపతికి, గణపతి పక్షమువారికి మహాగ్రహము కలిగించెను. తీవ్రములైన మాటలతో వారు కొంతసేపు యుద్ధముచేసిరి. ఆ మాటలు క్రమ క్రమము ముదిరెను. చేతులు కలసెను. కొందరు చేతులతో చెట్లు కొమ్మలు బెడ్డలు పుచ్చుకొని కొట్టుకొనిరి. కొందరు జుట్టు పట్టుకొని నేలబడిరి. ఏడ్చువారు కొందరు. తిట్టువారు కొందరు. పారిపోవువారు కొందరు. మన గణపతి కడపటి గణములో జేరెను. బెడ్డల దెబ్బలు తగిలి కొందరికి నెత్తురులు కారెను. అది నీళ్ళరేవగుటచే నీళ్ళకు వచ్చిన స్త్రీలు స్నానము చేయ వచ్చిన పురుషులు చుట్టుం జేరిరి. వివాద కారణ మేమని యరసి శ్రాద్ధములలో సైనుగుడ్డలకు మారు కోటు గుడ్డలు భోక్తలు

పుచ్చుకోవలసిందను విషయమునుగూర్చి వివాదము పొడమి తుదకీ విధముగ బరిణమించినదని విని కడుపు చెక్కలగునట్లు నవ్విరి. భోక్తలుగా వచ్చినవా రిరువదిమంది. అందు బది నలువురు గణపతి పక్షమైయుండిరి గణపతి పారిపోయి మరి యొక రేవున స్నానముచేసి తన పక్షమున్నవారి కందరకు వర్తమానమంపి వారి కిట్లనియె

" ఒరే! మనకు వ్యతిరేకముగ నున్నవారికంటె మనమె యెక్కువమంది యున్నాము. మనము పట్టుపట్టితిమా యజ మానుడు లొంగితీరును. నేడు పదకొండో దినము. కాబట్టి పది యెనమండ్రుగురు బ్రాహ్మణులు కావలెను. మనము మూసి వేసితిమా సంఖ్యకుదురదు. శ్రాద్ధము చెడును. అందుచేత మీరు మెత్తబడక నేను చెప్పినటుల నడువుడు 'సైనుగుడ్డలు వద్దోయి. కోటుగుడ్డలు కావలెనోయి' యని నేను కనుసంజ్ఞ చేయగానే కేకలు వేయుడు. అప్పుడు చచ్చినట్లు మనము కోరినదిచ్చితీరును. నవరాత్రిములలో హాయిగా మంచి కోటులు వేసికొని తిరుగ వచ్చును. బ్రాహ్మణార్థము చేసినప్పటికి మనముకూడ శుభ్రమైన బట్టలు కట్టుకొని యుద్యోగస్థులవలె నుండవచ్చును. చూడండీ! నేను ముచ్చెలు తొడిగికొని బ్రాహ్మణార్థమునకు వచ్చినాను. ఎవరివృత్తివారిది. కూటికి పేదలమైనామని గుడ్డకు పేదలము కానవసరములేదు. మనదీ శరీరమే; మనకు ముచ్చటలున్నవి. కాబట్టి మనము తప్పక కోటుగుడ్డలే కోరవలెను. జ్ఞాపకమున్నదా? మరిచిపోరుగదా!"

అనవుడు వారందఱు "మరచిపోము. జ్ఞాపకమున్నది. మీరు చెప్పినట్లే యందుము"ని యరచిరి.

వారి మాటలయందు నమ్మికలేక గణపతి వారందఱిచేత గాయిత్రీ సాక్షి యనియు, దైవసాక్షియనియు. నిన్ను జంపు కొన్నట్లె. నీ పొగ జూచినట్లె. అమ్మతోడు, బాబుతోడని యొట్లు బెట్టించుకొనెను. పిమ్మట నందఱు స్నానముచేసి శ్రాద్ధకర్త గృహమున కరిగిరి.

ఈలోపున రెండవపక్షమువారిలో గొందఱు కర్త గృహమున కరిగి గణపతి చెఱువుగట్టుదగ్గఱ రావిచెట్టుక్రింద భోక్తల నందఱ జేరదీసి కోటుగుడ్డల నడుగుమని యుపన్యసించుటయు, దాము భిన్నాభిప్రాయులై యతని యుపదేశంబుల నిరాకరించుటయు మాటలాడుట క్రమక్రమముగా ముదిరి పోట్లాడుటగా మారుటయు దమసంఖ్య స్వల్పముగా నుండుటచే దాము దెబ్బలు తిని యోడిపోవుటయు మున్నగు వృత్తాంతమంతయు నాతని కెఱింగించి తమ గాయములం జూపిరి. శ్రాద్ధభోక్తలు కోటు గుడ్డలు కోరుట కలికాలమహిమకాని యా కర్త వానికిం దగు ప్రతివిధానము మనసులో నాలోచించి సిద్ధముగా నుండెను. అంతలో గణపతి మిత్రబృందంబుతో వెళ్ళి కూర్చుండెను.

రెండుజాములైన తరువాత బ్రాహ్మణుల యథాస్థానముల గూర్చుండబెట్టి కర్త యర్చింప దొడగెను. అర్చింపబడువారిలో

మొట్టమొదటివాఁడు గణపతి. పసుపు గణపతిపూజ యైనతోడనే విఘ్నమైన గణపతిపూజ వచ్చెను. పసుపు గణపతివలె నేమిచ్చిన దానితోనే తృప్తినొందక మన గణపతి బొజ్జనిండ గోరికలు పెట్టుకొనియుండెను. భోక్తకు వస్త్రమియ్యవలసిన సమయమున తడిసిన నైనుగుడ్డ తెచ్చి కర్త యియ్యవచ్చినప్పుడు "నేనీగుడ్డ పుచ్చుకోను. మంచి కోటుగుడ్డేదైనా నాకియ్యవలెను. మరొకటి నేను పుచ్చుకొన"నని పలికెను.

కర్త యుప్పలుకులు విని మిక్కిలి యచ్చెరుపడి గణపతి వంక తేరిచూచి "ఏమీ! కోటుగుడ్డలేకాని నైనుగుడ్డలు పుచ్చుకోవా? కోటుగుడ్డ లిదివర కెన్నఁడయిన పుచ్చుకొంటివా? కలికాలముచేత నేటి కాలమునకు నీ వొకడవు కోర మొదలిడినావు. నీ కీ బుద్ధు లెవరు గరపినార"ని మందలించెను.

అనవుడు గణపతి "అయ్యా! నే వొక్కఁడనేకాదు. మావాళ్ళకందఱు కట్టి కోరికలే యున్నవి. అడిగిచూడండి" అనెను.

"ఓరీ! ఏమిరా! మీ కేమి కావలెనురా?" యని యరచెను.

ఆ యరపునకు, గణాధిపతిమాట ననుసరించిన ప్రమధ గణమువలె దక్కిన పదమువ్వురు నైకకంఠ్యముగ "మాకు నైనుగుడ్డలు వద్దోయి కోటుగుడ్డలు కావలెనోయి" యని యింటిమీది యాకు లెగిరిపోవున ట్లరచిరి.

అది యెల్ల గణపతి చెప్పినప్రకారమే యని కర్త నిశ్చయించి కార్యవాదమేగాని ఖడ్గవాదము కర్తవ్యముగాదని శీఘ్రమాలోచించి శ్రాద్ధము చెడకుండునట్లు మనసులో నొక యుపాయము పన్నుకొని—" సరే. మీ కందఱకు సైనుగుడ్డ లిష్టము లేకపోయిన పక్షమున మీకేమి కావలయునో యవే తెచ్చి యిచ్చెదను. కాని యా గుడ్డలిప్పుడు మా గ్రామములో దొరుకవు. కాకినాడకైనను రాజమహేంద్రవరమునకైనను మనుష్యు నొక్కని బంపి యా బట్టలు తెప్పించవలెను. రేపు సాయంకాలమున కెట్లో తెప్పించెదను. ప్రస్తుతము కథ కానియ్యండి. సైనుగుడ్డ లెవరికిష్టమో వారే పుచ్చుకోవచ్చును " యని యనునయించెను.

గణపతి ప్రశాంతుడయ్యెను. అతనితో శిష్యగణమంతయు ప్రసన్నమయ్యెను. ప్రతిపక్షులు సైనుగుడ్డలు స్వీకరించి సంతుష్టులైరి. గణపతియు శిష్యులును రెండు దినములుకూడ నేమియు స్వీకరింపక కోటుగుడ్డకై నిరీక్షించుచుండిరి.

ప్రకరణము - 11

పదునొకండవనాటి రాత్రి గ్రామ చావడి యరుగుమీద గణపతి మిత్రబృంద సమేతుడై పండుకొని నెచ్చెలులతో నిట్లు ప్రసంగించెను —

" ఒరే! యజమానుడు కాళ్ళబేరమునకు వచ్చినాడుకాని యతడేదో నాలుగు తుక్కుగుడ్డలు తెప్పించి ' యివే కోటుగుడ్డలు పుచ్చుకోండి ' యనునేమో! అందుచేత మనము మంచిగుడ్డలు కోరుకోవలెను. ఏ రకముగుడ్డలు బాగుండునో మనమాలోచించు కొనవలెను. చలికాలములో తొడుగుకొనుటకు మంచి బనారసు గుడ్డలు కావలెనని కోరుకొందమా? లేకపోయిన మంచి పట్టు బట్టలు కోరుకొందమా? అతలష్ గుడ్డ లడుగుదమా? ఏ రంగు గుడ్డ లడుగుదము? చాఱలగుడ్డలున్నవి; అందులో తెల్లచాఱలు నల్లచాఱలు పచ్చచాఱలు నెఱ్ఱచాఱలుగల గుడ్డలున్నవి. మనలో నెవరెవరి కేగుడ్డలు బాగుండునో యవి కోరుకోవలెను. నామట్టుకు నాకేగుడ్డ బాగుండునో మీరు చెప్పండి!" అనుటయు "ఒరే! గణపతి నీ కెఱ్ఱ బనారసుగుడ్డ బాగుండునురా!" యని యొకడు, "నల్ల బనారసు బాగుండునురా, రంగు రంగులో కలిసిపోవున"ని యొకడు, "ఒరే! చాఱలగుడ్డ బాగున్నదిరా! పెద్దపులిలాగ నుండగలవ"ని వేఱొకడు పలికెను.

"ఛీ! మీ సలహాలు నాకు బాగులేవు. నేను పట్టుగుడ్డ కోటు కుట్టించుకొందును. వంగపండు చాయ పట్టుగుడ్డమీద నా కెంతకాలము నుండియో మనసుగా నున్నది. ఆ గుడ్డ నిమ్మని నేను కోరెదను. మీ రేమందురు?" అని గణపతి వారి నడిగెను.

"సరే! యదె కోరుమ"ని వా రైకకంఠముగ బలికిరి. ఎవడి గొంతెమ్మకోరికె వాడు కోరెను. మాటలాడుచుండగానే యొక్కొక్కరి కన్నులు మూతపడెను.

అందఱు గుఱ్ఱుపట్టి నిద్రించిరి. అందఱు తమ కిష్టములైన గుడ్డను కోట్లు కుట్టించుకుని ధరించుకొని తిరిగినట్లు స్వప్నములు గాంచిరి. తాను కుట్టించుకొన్న వంగపండు చాయ కోటు తన స్నేహితులలో నొక డెరువు పుచ్చుకొన్నట్లు మరల దానిందెచ్చి యీయక యపహరించినట్టు గణపతి కలగని కోపముతో కలలోనే స్నేహితునిమీద చేయి విసరెను.

కోటు నపహరించుట కలలోని వార్త యైనను చేయి విసరుటవలన దన ప్రక్కనె నిద్రించుచున్న మిత్రునకుమాత్రము చెంపకాయ గట్టిగా దగిలెను. దానితో నత డులికిపడి లేచి, "యెవడురా? నన్ను కొట్టినాడ"ని బిగ్గరగా నఱచుచు నల్లరి సేసెను.

గణపతికి మెలకువ రాలేదు. తక్కినవారందఱు లేచిరి. మేలుకొన్నవారందఱు ప్రయత్నముమీద గణపతిని మేల్కొల్ప

నతడు తాను నిద్రలో సల్పిన దుండగ మెఱుగక నతనికి దగిలిన దెబ్బలకు గారణమేమి యని పలువిధముల విచారించి యెట్టకేల కిట్లనియె-" ఒరే! అప్పుడప్పుడు దయ్యములు వచ్చి మనుష్యులు నిద్దురపోవు చున్నప్పుడు బాధపెట్టు చుండును. ఒకప్పుడు రాత్రులు మనము పండుకొనబోవు నప్పటి కేమియు లేక తెల్లవారు నప్పటికి శరీరము మీద రక్కులు గీరలు గనబడును. ఒకప్పుడు తెల్లవారు నప్పటికి మన చేతులు వాచును. నిద్రలో నన్నెవరు బరికినారు? ఎవరు రక్కినారు? ఎవరు విరిచినారు? దయ్యమువచ్చి యా పనులు చేయుచుండును. నిన్నుకూడ దయ్యమే కొట్టి యుండును, దయ్యమని భయపడవలసిన పని లేదు. ఇవి ప్రతిదినము జరుగుచున్న ముచ్చటలే. అవి కొంచెె తనము కోస మిటువంటి పనులుజేయునుగాని హానిచేయుటకు గాదు. చిన్నపిల్లలెవరైన మనకు ముద్దుగా గనబడినప్పుడు మనము వాళ్ళ బుగ్గ గిల్లియో చిన్న చెంపకాయ గొట్టియో చేతిలో నున్న వస్తువు లాగికొనియో వారిని మన మేడిపించుచుందుము కదా! తమాషాకే మన మా పని జేయుచుందుముగాని బిడ్డల నేడిపించుటకని యుద్దేశ మున్నదా? అలాగే దయ్యములుగూడ మంచి యుద్దేశముతో జమత్కారము కోస మిటువంటి పనులు చేయును. కాబట్టి భయపడనక్కఱలేదు."

ఆ యుపన్యాసము విని దెబ్బ తిన్న యతడు సంతుష్ట డయ్యెను. అప్పుడు తెల్లవారుజామగుటచే మేలుకొన్నవారిలో గణపతిదక్క తక్కినవారు మరల నిద్రింపరైరి. అంతలో

నాల్గవజాము కోడి కూసెను. కొంతసేపటికి దెల్లవారెను. కాల కృత్యములు దీర్చికొని గణపతి సపరివారముగ యజమానుని కడకు బోయి—"అయ్యా! కోటు గుడ్డలలో మీ యిష్టము వచ్చినవి దెప్పించుటకు వీలులేదు. మేము మా కోరికలు చెప్పెదము. ఆ ప్రకారము దెప్పింపవలెను. నాకు వంగపండు చాయ పట్టుబట్ట కావలెను. తక్కినవాండ్రు తమకు గావలసిన గుడ్డలు తామే చెప్పుదు రడుగండి!" యని చెప్పెను.

యజమానుడు ముందు మాటలాడక యప్పలుకులు విని గణపతివంక తేఱిచూచి—"సరే! మీమీ కోరికల ప్రకారమె చేసెదనులెండి" యని బదులు చెప్పెను.

తక్కినవాండ్రుగూడ దమ మనోరథములు తెలిపిరి. అనంతరము గణపతి వారి నందఱనువెంటబెట్టుకొని చెఱువునకు బోయి స్నానముచేసి వచ్చెను. ఆ దిన మేడుగురు భోక్తలే కావలసినను యజమాను డందఱు భోక్తల కన్నముబెట్టి సంతుష్టుల జేసెను.

భోజనానంతరమున మాకు సెలవు దయచేయుడని గణపతి ప్రముఖులు యజమాను నడిగిరి. "మీరు కోరిన బహుమానము లీరాత్రి దెప్పించుచున్నాను. రేపుదయమున మీరు వెళ్ళవచ్చు" నని యజమానుడు బదులుచెప్పెను.

సంతుష్ట హృదయులై వారందఱచ్చట నా రాత్రి నిలువ దలచిరి. గణపతి యాకారముచేత గాకపోయినను గొప్ప యాకలి

చేతనైన వృకోదరుం డగుటచే నతనికి నా రెండు దినములలో రాత్రి మిక్కిలి యాకలిబాధ కలిగెను. ఉదయమున జల్దికూడు లేకపోవు టొకటి, రాత్రి మజ్జిగన్న మైన దొరకక పోవుట యొకటి ఈ రెండు లోపములచేత నతడు మధ్యాహ్నమున గుడుముల తోడను సుష్టుగా భుజించినను రాత్రి పేరాకలికి నకనకబడి తెల్లవారు నప్పటికి వాడి వత్తియయ్యెను పండ్రెండవనాటి రాత్రి క్షుధానలముయొక్క దండయాత్ర కాతని. గర్భకోశ మాగజాలకపోయెను. అందుచే నత డుదరశాంతికై ప్రయత్నములు చేయజొచ్చెను. ఒక నిముస మాలోచించు నప్పటి కుపాయము దోచెను. ఆ గ్రామమున నతని తల్లికి దూరపు జుట్టమైన యొక ముసలమ్మ యుండవలెనని యతనికి జ్ఞప్తి వచ్చెను. రాగానె తన మిత్ర బృందమును విడిచి యా యవ్వ బస యెక్కడని గ్రామమున భోగట్టచేసి తెలిసికొని యామె యింటికిబోయి పలుకరించి తన్నెఱిగించుకొనెను. ఆ యవ్వయు నతనిని గౌరవించి వచ్చినపని యడిగి యతడు భోక్తగా వచ్చిన వాడని యతని నోటనే విని బ్రాహ్మణార్థపు మైల సోకినందున దూరముగా గూర్చుండుమని నాలుగు మాటలాడి "నాయనా! పొయ్యిమీద రొట్టివైచినాను మాడిపోవుచున్న దేమో" యని లోపలికి బోయెను.

గణపతి పడమటియింట గుమ్మముముందరనే గూర్చుం డెను. రొట్టె కాలినతరువాత ముసలమ్మ పడమటియింట హద్దు గోడవద్ద రొట్టెతోనున్న బూరెల మూకుడు పెట్టి బిం దెడు

నీళ్లతోడి తెచ్చుకొనుటకు దొడ్డిలోని నూతికడకు బోయెను. ఆ బూరెలుమూకుడు చూచినది మొదలుకొని గణపతి కన్ను లా రొట్టెమీదనే యుండెను. నోరూరజొచ్చెను. ఎంతకాలము నుండియో తినుట కేమియు లేకమలమల మాడుచున్నవానివలె నత డెట్లయిన దానిని గ్రహించి తిని ప్రాణము నిలుపుకొన సంక ల్పించెను. పొట్ట యుపాయములపుట్ట యగుటచే నాలశ్యము లేకయే యతని కుపాయముదోచెను. కుక్క యచ్చటికి రాకపోయినను గణపతియె తత్కాలమునశునకరూపమెత్తి మూకుడు జరజర లాగి "చీచీచీ లే లేవే కట్టుదే" యని కేకలు వైచెను.

ముసలమ్మ బిందె యెత్తుకొని వచ్చుచుండగా నీమాట లామె చెవినిబడెను. పడుటయు విసవిస నడిచి "నాయనా! కుక్క వచ్చినదా యేమిటి? దానితల బ్రద్దలైపోను ఆ నల్ల కుక్క నా నెత్తురు పీల్చివైచుచున్నది. కొంపత్రవ్వి రొట్టె ముట్టుకోలేదుగదా" యని బిందెదింపెను.

అనవుడు గణపతి యిట్లనియె. "అయ్యో! అవ్వా నేను పరధ్యానముగా నటువైపు తిరిగి కూర్చుండగా మూకుడు జరజర లాగినట్లు చప్పుడైనది. ఇట్టే తిరిగి చూడగా నల్లకుక్క లాగుచున్నది. వెంటనే దానిని కొట్టితిని. ఈ దారినే పారి పోయినది. పెద్ద గుఱ్ఱములాగున్నది. పాపము సిద్ధముగా నున్న రొట్టె పోయినది. నూతికి వెళ్ళినప్పుడు కుక్క బాధ యున్నది జాగ్రత్తగా జూచుచుండుమని చెప్పినావుకావు. పాపము! నీవీ రాత్రి యూరక పండుకోవలెనుగాబోలు! కొంచె మటుకులైన నానవైచికొని తిను" అనుచుండ నా ముసలమ్మ యిట్లనియె.

"నాయనా! ఆటుకులున్నవి, అటికలో నానవైచికొని తినగలను. కాని రొట్టెపోయినందు కే విచారములేదు. ఇప్పుడీ కుక్క యెంగిలి ముట్టుకొని స్నానముచేయలేను. పెద్దదానను, కొంచెము జబ్బుగానున్నది ఎలాగ "యని యాలోచించుచున్నాను.

అనవుడు గణపతి చివాలునలేచి "అవ్వా! నేను పరాయి వాడనా? నేను నీ మనుమడనె యనుకో! నేను మైల భోజనము చేసినాను గనుక రేపుదయమున స్నానము చేయవలెను. ఈరాత్రి నాకు భోజనములేదు. ఈ బూరెల మూకుడు చెరువుగట్టునకు దీసికొనిపోయి రొట్టె యే కాపుల ఈడ్డువాడికో బెట్టి మరల మూకుడు దెచ్చి నీకప్పగించి యీ స్థలమలికి వెళ్ళెదను" అని యామె మైలపడకుండునట్టి యుపాయము జెప్పెను.

రొట్టె పోయినందుకు ఆమె విచారింపక కుక్కయెంగిలి ముట్టుకొనకుండ దనపాలిటి దైవముపలె గణపతివచ్చి తనకు సహాయము చేసినందుకు సంతసించి "నాయనా! ఈపని నేనే నీకు జెప్పుటకు సందేహించి యూరకుంటిని. కావలసినవాడవు గనుక మనస్సులో నెరమరిక లేక యీపని కొప్పుకొంటివి. ముసలమ్మ మీద నెంతో యభిమానము, ఎక్కడున్నానో యని వెదకికొనివచ్చి నాకీపూట సాయముజేసితివి. రేపు శుద్ధిస్నానము చేసి మాయింట పట్టెడు మెతుకుదిని వెళ్ళు నాయనా! యనెను.

రేపు గ్రామములో నున్న పక్షమున నాలాగే చేసెదనులే. ఇదిగో బూరెల మూకుడు తీసికొని పోవుచున్నాను. వెంటనే

వచ్చెదనని చెప్పి యా బూరెలమూకుడు చెరువుగట్టుకు దీసికొని పోయి పాలు గోరుచున్న మిత్రుల కీమాట చెప్పక రావిచెట్టు క్రింద బెట్టుకొని రొట్టె రవంతయు మిగులకుండ దిని నీళ్లద్రాగి గబ్బున త్రేన్చి యా మూకుడు తానే తోమి కడిగి యవ్వ కప్ప గించి కుక్క ముట్టుకొన్నచోట గోమయముతో నలికి శుద్ధిచేసి ముసలమ్మను వీడ్కొని వెన్నెలరాత్రి యగుటచేతను రెండు గడియల ప్రొద్దుకంటె నెక్కుడు కాకపోవుట చేతను నిర్భయ ముగా మిత్రులున్నచోటికి వెళ్ళి పండుకొనియెను.

మరునాడు తెలతెల వారుచుండగా భోక్తలు పండుకొన్న చోటి కొక బ్రాహ్మణుడు వచ్చి గణపతిని లేపి యజమానుడు పిలుచుచున్నాడని చెప్పెను. గణపతి కన్నులు నులుముకొనుచు లేచి తన మిత్రులం జూచి "ఓరీ! కోటు గుడ్డలు వచ్చినవి కాబోలు అందుకే నా నిమిత్తమై యాయన వర్తమాన మంపించి నారు. నేనువెళ్ళి యిప్పుడే వచ్చెదను మీరిక్క డుండుడీ" యని చెప్పి యాతనివెంట నడచుచు—"ఏమయ్యా! ఎందుకు నాకోసము వర్తమాన మంపించినారు? గుడ్డలు తెప్పించినారా? యేమిటి? మంచివేనా గుడ్డలు? చాలల గుడ్డలు వచ్చినవా? చాలా త్వరగా దెచ్చినారే గుడ్డలు" అని గుడ్డల విషయమై తనకుగల యాత్రము దెలుప జొచ్చెను.

తోడుకొని పోవుచున్న బ్రాహ్మణుడు వానిమాటలు విని తనలోదాను నవ్వుకొనుచు "ఎందుకు వర్తమాన మంపించినారో నే నెఱుంగను. మంచిమంచి గుడ్డలు వచ్చినవని చెప్పుకొన్నారు.

అందులో మీకు మిక్కిలి ప్రశస్తమైన బహుమానము చేయ దలంచుకొన్నారని విన్నాను" అని చమత్కారముగా ప్రత్యుత్తరము జెప్పెను.

అప్పుడు గణపతి మన సెట్లున్నదో వర్ణింప దరమా? యజమానుడు తానుకోరిన గుడ్డ లిచ్చినట్లు తానది జంగముచేతి కిచ్చి కుట్టించుకొనునట్లు తొడుగుకొన్నట్లు షికారు చేసినట్లుగూడ నతని కప్పుడే తోచెను. ఏ జంగము చేతి కిచ్చి కోటు కుట్టింతునా యని యాలోచింప దొడగెను. స్వగ్రామమందున్న కుట్టుపని వాండ్రు పల్లెటూరివాండ్రగుటచే కత్తిరింపులు సరిగా జేయ లేరనియు, గుట్టు నాజూకుగా నుండదనియు దలచి యా గుడ్డ బట్టుకొని రాజమహేంద్రవరము వెళ్ళి యచ్చట మిక్కిలి సొగసుగా గుట్టు జంగముచేతికిచ్చి కుట్టించుట మంచిదని నిశ్చయించుకొనెను.

తక్కిన శ్రాద్ధభోక్తలవలె దాను సైనుగుడ్డ పుచ్చుకొనక తోడి బ్రహ్మచారులచేత గట్టికట్టు కట్టించి తన కోరికె ప్రకారము కోటుగుడ్డలే పుచ్చుకొనగలిగినందుకు దన పంతము నెగ్గించుకొన్నందుకు మిక్కిలి సంతోషించుచు గణపతి యతనివెంట బోయెను.

ఆ బ్రాహ్మణు డతనిని యజమానుని యింటిలో మిక్కిలి లోపలిగదిలోనికి దీసికొనిపోయెను. యజమానుడు మంచము మీద గూర్చుండెను. ఆయనయొద్ద మెరియలవంటి వంట బ్రాహ్మణు లిద్దరు నిలిచియుండిరి. గణపతి రాగానే యజమాను

దతవిని జూచి "ఏమయ్యా! కోటుగుడ్డలు రాలేదు. నైను గుడ్డలు తీసుకొందువా లేదా'' యని యడిగెను. "నాకు నైను గుడ్డ లక్కఱలే" దని కోపమును గ్రక్కు మొగముతో నిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

"అట్లైన నీవిప్పు డేమిచేసెదవు? చేతులు నలుపుకొనుచు వెళ్ళిపో" యని యజమానుడు పలికెను.

"అబ్బ! చేతులు నలుపుకొనుచు వెళ్ళిపోవలెనే? ఈ మాత్రపు దానికి మమ్మెందుకాపవలెను! తప్పక యిచ్చెదవని చెప్పి శ్రాద్ధము సరిగా జరిపించుకొని 'యేరుదాటి తెప్ప తగుల వైచిన'ట్లవసరము తీరినపిదప చేతులు నలుపుకొనుచు వెళ్ళ చుందురా సరే! యీమాటు అవసరము దాటినదిగదా యని మీరు సంతోషించుచున్నారు గాబోలు! ఇంతటితో నైపోయినదా? ఈవేళకాకపోతే రేపైశా తిరిగి అవసరమురాదా? మీరు చావరా? మీ బంధుగులు చావరా? అప్పుడు భోక్తలతో నవసరముండదా? అప్పుడే మీపని చెప్పగలను. దొందర పడకండి. ఇల్లలకగానే పండుగ కాలేదు. తొందరపడకండి తద్దినపు మంత్రము జెప్పెడు వాండ్రతోను భోక్తలతో నవసరము లేనివాడు లోకములో లేడుగదా" యని గణపతి క్రోధావేశంబున నౌచిత్య మెరుగక నోటికి వచ్చినట్లు ప్రసంగించెను.

యజమానుని మనసులో నదివఱకే రవులుచున్న కోపాగ్ని నాపలుకులు మండించెను. కోపాగ్ని ప్రజ్వరిల్లుటయు యజమానుడును ఊరకున్నారేమిరా యని ప్రక్క నిలిచిన వంట

వాండ్రతో ననియెను. అనుటయు నా వంటవాండ్రిరువురు గణపతిని బట్టి కొల్లాయి గుడ్డతో నతనిని పందిరిపట్టె మంచపు కోటికి గట్టివైచిరి. యజమానుడు క్రొత్తగా చెట్టునుండి కోసి తెచ్చిన పొడుగుపాటి యీత జువ్వ తీసికొని "భడవా! తుంటరి వెధవా! శ్రాద్ధబ్రాహ్మణార్థములు చేసి పదిమంది నాశ్రయించి బ్రదుకవలసిన కుంకవు నాలుగు కొల్లాయి గుడ్డలు కట్టుకొని కాలక్షేపము చేయవలసిన చచ్చుపీనుగవు. నీకు కోటులు నీటులు కావలెనా! పోకిరీ వేషములు చేయదలచి భోక్తగా గూర్చుండి యర్చించిన తరువాత గొంతెమ్మ కోరికలు గోరి శ్రాద్ధము భంగము చేయుదువా? ముందెన్నడయిన నిటువంటి పనులు చేయవుగదా!" యని యా జువ్వతో వీపుమీద రెండు కొట్టెను.

పాపము గణపతి 'స్థానబలిమిగాని తనబలిమి గాదయా విశ్వదాభిరామ వినరవేమా' యనినట్లు గణపతి పూర్వపు బింకమంతయు వదలి "బాబోయి! బాబోయి! ఇకముందెన్నడు చేయనండి! రక్షించండి! బుద్ధితక్కువొచ్చింది నావల్ల" యని యేడ్చుచు వేడుకొనెను.

వైదిక బ్రాహ్మణుని - అందులో దనయింటికి శ్రాద్ధ భోక్తగా వచ్చియున్నవాని-నంతకంటె నెక్కువగా శిక్షింప గూడదని యా రెండు దెబ్బలతోనే శిక్ష చాలించి కట్టు విప్పించి యిట్లనియె-"జాగ్రత్త! బుద్ధిగల్గి బ్రతుకు. మన దేశములో బ్రాహ్మణులంటే మిక్కిలి భక్తి గనుక బ్రాహ్మణు డేమిచేసినను జెల్లుననుకొంటివి కాబోలు. భోజనముదగ్గర నీ వాగడము చేయు

టయే గాక మీరు చావరా, మీ బంధుగులు చావరా యని మొదలు పెట్టితివి ఈలాగున మరియొకసారి ప్రేలితివా త్రవ్వి పాతి పెట్టించెదను. చర్మము నొలిపించెదను. నీ ఋణము నేనుంచు కొన దలపలేదు. ఒక్కొక్క భోక్తకు రెండేసి సైనుగుడ్డలు మే మీయ దలచుకొన్నాము. నీకు నీ జట్టుపిల్లలకు రావలసిన సైనుగుడ్డ లివిగో ! ఇవి మూటగట్టుకొని తీసికొనిపోయి వారి కిచ్చి తిన్నగా నీ దారినిపో" యని గుడ్డలమూట జూపెను.

గణపతి కిక్కురుమనకుండ నెంతో బుద్ధిమంతుడై యా మూట పట్టుకొని కన్నుల నీ రచ్చటనె తుడిచికొని తన మిత్రు లున్న చోటి కరిగెను. గణపతి మిక్కిలి సొగసైన గుడ్డలు తెచ్చుకొనెనని వాటిని జూడవలయునని మిత్రులెంతో ముచ్చట పడుచు వాని యాగమనమునకు నిరీక్షించుచుండిరి. అంతలో గణపతి గుడ్డలమూట తీసుకొని వెళ్లుటయు మూటలో నున్నవి ముద్దినుసు కోటుగుడ్డ లనుకొని పండ్లగంపచుట్టు పిల్లలు మూగి నట్లు వా రాతనిచుట్టు మూగి మూట క్రిందకులాగి విప్పి చూచి విస్మితులై "ఇదేమిరా ! గణపతీ ! చిట్టచివరకు సైనుగుడ్డలే పట్టుకొనివచ్చినావు. వ్రతము చెడినను ఫలము దక్కవలయును గదా ! మనము రెండు విధముల భ్రష్టులమైతిమి. నలుగురితో మనకుగూడ నీ గుడ్డలే యిచ్చినప్పుడు పుచ్చుకొనక తెగనీల్గితిమి. కోటుగుడ్డలు కావలెనని గోలచేసితిమి. ఇప్పుడా సైనుగుడ్డలే రహస్యముగా బుచ్చుకొంటిమి. మాచేత నీవు కట్టుగట్టించి మమ్మల్లరిపాలు చేయుటకా యీ గొడవ. నిన్ను నమ్ముకొనుట

కుక్కతోక పట్టుకొని గోదావరీదుట. ఇటువంటిపని యేలచేసితివి? ఈ గుడ్డలు పుచ్చుకొమ్మని నీతో మేము చెప్పితిమా? మా యిష్టములేకుండ నీవేల తేవలెను" అని యిష్టమువచ్చినట్లు తనిని మందలించిరి.

కారణ మేదో చెప్పకపోయిన పక్షమున వారు సంతుష్టి చెందరు. గావున గణపతి నిమేష మాలోచించి వారి మనస్సులు తృప్తి పొందించుటకై యిట్లు చెప్పెను—

"ఓరీ! వెఱ్ఱికుంకలారా! దండుగు బేరములో దిగుటకు నేనంత పిచ్చివాడనా? దీనికొక కారణమున్నది. చెప్పెద వినుడు! పాపమా యజమానుడు మిక్కిలి మంచివాడు. కాని డబ్బు లేదట! యింటి డాబు, వాకిలిడాబేగాని - డబ్బులేదట. సంసారము మేడిపండు వాటముగా నున్నదట. ఆయన నన్ను రప్పించినపని నేమనుకొన్నారు? పాపము! సంపన్న గృహస్థుడు నన్ను బిలిపించి నా రెండు చేతులు బట్టుకొని 'నాయనా, గణపతీ! ఇవి చేతులుగావు కాళ్ళనుమీ. నా పరువు కాపాడవలెను. నేను వట్టి వ్యర్థుడను. ఋణముల బాలై యున్నాను. ప్రస్తుతము కోటుగుడ్డలు వి కియ్యలేను. ఇప్పటి కీ సైనుగుడ్డలు పుచ్చుకొని సంతోషించవలసినది. మీ స్నేహితులు నీవు చెప్పినట్లు నడుచు కొందురు. నీకున్న పలుకుబడి నిజముగా మహారాజునకైన లేదు. నీ స్నేహితులతో మాట్లాడి వారి నొడబరచి నన్నొకదరికి జేర్పవలెన'ని వేడుకొన్నాడురా! అంతవాడు నా చేతులు పట్టుకొని ఎంతో వినయముతో వేడుకోగానే నా మనసు కరిగిపోయినది.

నేను రెండవమాట చెప్పలేకపోయినాను. మీచేత ...పడి. సరేకాని యాయన కోరికప్రకారము చేయవలెనని యీ మాట పట్టుకొని వచ్చినాను. మీ యిష్టము వచ్చినట్లు చేయండి. మీరు తిట్టినను సరే, కొట్టినను సరే నాకిష్టమే. నేను స్వలాభము చూచుకొనలేదు. ఆ బ్రాహ్మణున కుపకారము చేయవలయునని యిట్లు చేసినాను" అని సత్యమును గప్పిపుచ్చి తన పరాభవము వారికి దెలియకుండ మాటుచేసి యిచ్చవచ్చిన తెఱంగున దంభములు కొట్టెను.

వారు యదార్థస్థితి నెఱుగరు. కావున నిది సత్యమని నమ్మిరి. "అంత దీనముగా బతిమాలుకొన్నప్పుడు మన మొప్పుకోవలసినదే" యని కొందఱనిరి. "అంత చేతగాని వాడు మొదటమనము కోరిన కోర్కెల దీర్చెదనని యేల ప్రజ్ఞలు కొట్టవలెన"ని కొందఱనిరి. "శ్రాద్ధము చెడిపోవునని యా ప్రకారము చేసెన"ని మఱికొందఱనిరి. "ఇంతకు మన యదృష్టములు బాగుగలేవు. మనము కోటు తొడిగికొనునట్టి యోగము మనకు బట్టలేదు. మన మొగముల కటువంటి భాగ్యము గూడనా ?" యని యొక డనెను. "తొందరపడకండి! ఆ భాగ్యము నేడు పట్టకపోయిన మఱియొకనాడు పట్టదా ?" యని గణపతి పలికెను.

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA124B111
పుస్తకం పేరు	గణపతి-1
తారీఖు	29/10/24
ముందు అట్ట	yes
వెనుక అట్ట	yes
మొత్తం పేజీలు	193
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Apsar
పేజీలు విడదీసినది	Thasin
స్కాన్ చేసినది	Ch. Ramya
పరీక్ష చేసినది	DAVEED
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good